

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra společenských věd

Diplomová práce

Bc. Aleš Reibl

Rasové teorie z pohledu generací

Olomouc 2021

Vedoucí práce: Mgr. Tomáš Hubálek, Ph.D.

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracoval samostatně za použití pouze uvedené literatury.

V Olomouci dne

.....

Aleš Reibl

Děkuji panu Mgr. Tomáši Hubálkovi, Ph.D. za vedení diplomové práce a za poskytování cenných rad a připomínek v průběhu vypracovávání diplomové práce. Také bych chtěl poděkovat přítelkyni a rodině za projevenou podporu.

Obsah

Úvod	6
1 Základní pojmy	8
1.1 Rasa.....	8
1.2 Etnicita	12
1.3 Etnická skupina.....	13
1.4 Národnostní menšina	14
1.4.1 Slovenská národnostní menšina.....	14
1.4.2 Ukrajinská národnostní menšina	14
1.4.3 Polská národnostní menšina	15
1.4.4 Vietnamská národnostní menšina.....	15
1.4.5 Německá národnostní menšina.....	16
1.4.6 Romská národnostní menšina.....	16
1.4.7 Židé.....	17
2 Rasová klasifikace	19
2.1 Vznik a vývoj rasové klasifikace	19
2.2 Novodobé rasové teorie	24
2.2.1 Sociální darwinismus.....	24
2.2.2 Eugenika	26
2.2.3 Škola rasově antropologická.....	27
3 Rasismus.....	32
3.1 Ideologie rasismu	32
3.2 Projevy rasismu.....	35
3.3 Extremismus	37
3.3.1 Pravicový extremismus	37
3.3.2 Krajní pravice u nás.....	39
3.4 Prevence rasismu	40
3.5 Organizace bojující proti rasismu	42
3.5.1 Evropská síť proti rasismu (ENAR)	42

3.5.2	Sdružení pro integraci a migraci (SIMI).....	43
3.5.3	Občanské sdružení ROMEA	44
3.5.4	Český helsinský výbor (ČHV).....	45
4	Rasové teorie z pohledu generací	46
4.1	Cíle, hypotézy	46
4.2	Metody výzkumu	47
4.3	Výzkumný vzorek.....	48
4.4	Průběh výzkumného šetření	49
4.5	Analýza získaných dat	49
4.5.1	Důkazy hypotéz.....	50
4.5.2	Analýza jednotlivých položek dotazníku	59
5	Diskuse a závěry empirické části	99

Úvod

S rasismem se setkáváme i v dnešní pokročilé době dnes a denně. Česká republika je vyspělou zemí v mnoha oblastech, ale i přesto zde najdeme určitou míru rasové nesnášenlivosti, která vychází z rasových teorií. Rasové teorie jsou úzce spjaty s rasismem, měly a stále mají negativní dopad na dění ve společnosti. Pohledy na rasismus a rasové teorie se mohou v průběhu času měnit, což nás vedlo k zaměření se na dané téma.

Zmiňovaným tématem naší diplomové práce jsou rasové teorie z pohledu generací. Jak jsme již uvedli, s rasismem, který úzce souvisí s rasovými teoriemi, se setkáváme běžně, z tohoto důvodu se jedná o velmi aktuální téma. Jeho zpracování nám umožní získat nové poznatky a vytvořit návrh opatření, které by mohlo vést ke zlepšení situace týkající se rasové nesnášenlivosti.

Naše práce je rozdělena na část teoretickou a empirickou. V teoretické části, která čítá tři kapitoly, se zabýváme rasou, rasovou klasifikací a také rasismem. Vymezení po teoretické stránce témata, která se danou problematikou zabývají, jsme stanovili jako cíl této části. Ve druhé, empirické části, jsme se zaměřili na zpracování a vyhodnocení dat získaných z našeho šetření.

V první kapitole s názvem „Základní pojmy“ se zaměřujeme na pojmy, které jsou nezbytné pro pochopení dané problematiky. Mezi tyto patří pojem „rasa“, který mj. definujeme, ale také pojem „etnicita“, u něhož jsme se zaměřili na samotné pojetí a popis vybraných menšin, které spadají do těch nejpočetnějších na našem území. Jedná se o romskou, slovenskou, polskou, ukrajinskou, německou a vietnamskou národnosti menšinu a Židy, kteří jsou důležitou součástí daného tématu minimálně po stránce historické.

Další kapitola se zabývá již zmiňovanou rasovou klasifikací, kde uvádíme její vznik a vývoj, dále novodobé rasové teorie jako sociální darwinismus, eugeniku či školu rasově antropologickou.

Poslední kapitolou teoretické části je „Rasismus“, kde se zabýváme tímto termínem, jeho ideologií, projevy, extremismem spojeným s tímto pojmem nebo také prevencí rasismu a s tím souvisejícími organizacemi.

Čtvrtá kapitola je již součástí empirické části naší práce, jejímž cílem je posoudit a komparovat míru rasismu a pohled na rasové teorie napříč vybranými generacemi. Pro

tuto část práce byl zvolen kvantitativní výzkum. Po vytyčení cíle jsme stanovili hypotézy a metody výzkumu. Výzkumné šetření bylo tedy provedeno formou dotazníku, z něhož jsme získali potřebná data od vysokého počtu respondentů k jejich následné analýze a zpracování.

V následující kapitole se věnujeme závěrům výzkumného šetření předkládané diplomové práce a diskusi.

1 Základní pojmy

Hovoříme-li o problematice rasismu a rasových teorií, které je nutné věnovat pozornost, musíme nejdříve porozumět základním pojmům. Mezi ty můžeme zařadit pojem „lidská rasa“ a pojem „rasová klasifikace“.

Rasová klasifikace náleží do biologické antropologie. Objasňuje původ a vývoj lidských ras, jejich klasifikaci a rozšíření v současnosti a minulosti.

1.1 Rasa

Lidská rasa je podle Wolfa pojem přírodovědecký a biologický. Výhradně platí pro tělesné znaky (kožní pigmentace, tvar hlavy a jiných částí těla) a vlastnosti člověka.¹

Stejného názoru je také Dacík, který rovněž uvádí, že pojem rasa spadá do pojmů biologických, a právě na základě antropologických poznatků dochází k jeho definování.²

V průběhu uplynulých sta let byly shromážděny v antropologii a prehistorii důkazy, že původ a vývoj lidské společnosti probíhal na území Starého světa – v Asii, Evropě a Africe. Za posledních sto tisíc let došlo v těchto velkých geografických jednotkách k rozrůznění na tři velké antropologické skupiny dříve označovány jako „plemeno bílé, žluté a černé“.

V současné antropologii se rozlišuje:

1. plemeno euroasijské (europoidní) – rozšířené původně v Evropě a Malé a Přední Asii, na Kavkaze a v severozápadní Indii.
2. plemeno asijsko-americké (mongoloidní) – nacházející se na většině asijské pevniny a ostrovy v jihovýchodní Asii, patří sem i původní obyvatelé Ameriky.
3. plemeno ekvatoriální (negroidní) – rozšířené v Africe na jih od Sahary.

Vlivem geografických, biologických i společenských faktorů vznikaly menší skupiny, tzv. smíšené, přechodné nebo kontaktní typy. Plemeno a rasa jsou pojmy vyjadřující tutéž skutečnost. Tyto pojmy byly převzaty ze zoologie a botaniky, kde

¹ WOLF, Josef. *Lidské rasy a rasismus v dějinách a v současnosti: člověk a jeho svět II*. Praha: Karolinum, 2000. Učební texty Univerzity Karlovy v Praze. ISBN 80-246-0099-4. str. 33-36

² DACÍK, Tomáš. *Člověk a rasa*. Brno: Akademické nakladatelství CERM, 2001. ISBN 80-7204-216-5. str. 71

označují určité blízké skupiny, které se od sebe navzájem liší některými znaky. Nicméně je rozdíl mezi plemeny zvířecími a lidskými, proto nelze pojmy směřovat. Lidská plemena, narozdíl od těch zvířecích, jsou ustálené skupiny jediného druhu člověka - Homo sapiens sapiens, podléhají nejen biologickým, ale i sociálním zákonitostem. Pokud jsou mezi zvířecími plemeny korelace fyziologické, pak lidská plemena charakterizují navíc korelace historické – tělesné znaky jsou mezi sebou propojeny určitými společenskými příznaky, jež se proměňují na základě přesídlování, míšení, změn prostředí, klimatu atp.³

„Lidské rasy lze definovat jako skupiny lidí s podobnými tělesnými vlastnostmi, které vznikly během dlouhého historického vývoje lidstva.

Současné lidské rasy jsou nedílnou součástí jediného druhu dnes žijícího člověka – Homo sapiens sapiens. Představují veliké skupiny lidí s podobnými tělesnými vlastnostmi vzniklé během vývoje lidstva.⁴“

Lze tvrdit, že příslušnost k určité „rase“ je vymezena na základě uměle vybraného kritéria či na komplexu kritérií, jenž odkazují na znaky tělesné a nezřídka i na znaky psychické. Můžeme ji chápat jako složitou dynamickou strukturu, která v rámci svého vývoje dosahuje větších či menších změn.

„Dá se však formulovat univerzální definice rasy? Domnívám se, že ano – r a s a je biologická forma existence druhu.“⁵

Rosenberg pak uvádí, že „rasa“ je pojímána ze dvou hledisek. Z prvního je chápána jako vědecká či biologická záležitost, z druhého je ale vymezena kulturně a historicky.⁶

V minulosti docházelo k častému a chybnému zaměňování pojmu „rasa“ s pojmem „národ“, který má odlišný význam. Směšování a nesprávná interpretace těchto pojmů může mít za následek vznik rasových tendencí – rasismu – a právě tímto účelným směšováním došlo k vybudování několika rasových teorií. Oba jsou rozdílné. Tedy pojem „rasa“ se zaměřuje na tělesné vlastnosti a je pojmem čistě biologickým a přírodovědným, zatím co pojem „národ“ se vztahuje na společenský vývoj lidských skupin na společném území, a

³ WOLF, Josef. *Lidské rasy a rasismus v dějinách a v současnosti: člověk a jeho svět II*. Praha: Karolinum, 2000. Učební texty Univerzity Karlovy v Praze. ISBN 80-246-0099-4. str. 33-36

⁴ Tamtéž, str. 35

⁵ DACÍK, Tomáš. *Člověk a rasa*. Brno: CERM, 2001. ISBN 80-7204-216-5. str. 75

⁶ ROSENBERG, Miles, 2016. Rasa, etnická příslušnost a historie. In BERGER, Stefan, Heiko FELDNER a Kevin PASSMORE, eds. *Jak se píšou dějiny: Teorie a praxe*. Brno: CDK, 2016. ISBN 978-80-7325-398-1. str. 379

tudíž je to pojem kulturní a historický. Národem se rozumí stabilní seskupení osob na společném území, se společným jazykem, hospodářským životem, kulturou a uvědomělou příslušností jednotlivců k danému národu. Pro vznik a stanovení národa tedy nejsou určující tělesné znaky jeho příslušníků, protože na jeho tvorbě se mohou podílet různé smíšené populace a rasové typy (např. ve státech Jižní Ameriky, bývalé země Sovětského svazu atp.). Ne všechny skupiny různých ras dosáhly ke zformování vlastního národa, jedná se tudíž o etnické menšiny. Těmito menšinami se budeme zabývat v další podkapitole.

Někteří příslušníci odlišných rasových typů a ras se nevyznačují termínem národ, nýbrž patří mezi jazykové skupiny. Mezi ty se řadí Semité, Latinové, Árijci, Hamité. Právě termínu „Árijci“ zneužili Nacisté, kteří jej využili jako označení fyzického typu nadřazeného všem ostatním. Avšak termín „Árijci“ je pojmenování pro lidi, kteří mluví indoevropskými jazyky (tj. latina, němčina, řečtina, arménština keltština, hindustánština, slovanské jazyky). Netvoří žádný samostatný antropologický typ či rasu, naopak jsou zastoupeni několika typy a rasami. Podobně tomu bylo se Židy, kteří jsou skupinou náboženskou a kulturní, ale netvoří žádnou antropologickou skupinu nebo rasovou skupinu.⁷

„Na světě neexistuje žádný národ, který by byl zastoupen pouze jediným rasově čistým typem. Tyto zásadní rozdíly mezi pojetím rasy a národa tudíž nelze směřovat ani zaměňovat či dokonce pomíjet.“⁸

Barva pleti patří mezi nejvýraznější znaky lidských ras, ale není nejdůležitější tělesnou vlastností, dokonce nemusí být určující pro rasovou příslušnost (např. kmen Křováků v Africe).⁹ Rosenberg ve svém díle uvádí, že černá barva pleti nebyla ve starověku považována za méněcennou nebo skutečnost, která by znesnadňovala úplnou integraci jedince do společnosti. Ta však sehrávala roli při stanovení ideálu krásy, z toho důvodu se mohly objevit negativní názory na její tmavší barvu.¹⁰ Barva kůže je podmíněna

⁷ WOLF, Josef. *Lidské rasy a rasismus v dějinách a v současnosti: člověk a jeho svět II*. Praha: Karolinum, 2000. Učební texty Univerzity Karlovy v Praze. ISBN 80-246-0099-4. str. 35-36

⁸ Tamtéž, str. 36

⁹ Tamtéž, str. 36-39

¹⁰ ROSENBERG, Miles. 2016. Rasa, etnická příslušnost a historie. In BERGER, Stefan, Heiko FELDNER a Kevin PASSMORE, eds. *Jak se píšou dějiny: Teorie a praxe*. Brno: CDK, 2016. ISBN 978-80-7325-398-1. str. 384

množstvím pigmentu - kožního barviva – v kůži. Čím více barviva se v kůži nachází, tím je odstín pleti tmavší. Zrnka žluto-hnědého pigmentu se hromadí v kůži a slouží jako clona před škodlivým ultrafialovým zářením a jiným vlivům.

Ještě před tím, než byla pravěká lidská společnost rozdělena na jednotlivé rasové skupiny, měla pravděpodobně temnější a jednotné zbarvení kůže. S největší pravděpodobností bylo hnědé. Jako důkaz o tom svědčí tzv. mongolská skvrna – hnědé zbarvení kůže nabývající velikosti dlaně, které se nachází v dolní části zad v krajně křížové. Vyskytuje se u novorozenců a malých dětí příslušníků mongoloidní rasové skupiny.

Další faktor, jež se podílí na výsledném zbarvení kůže kromě pigmentového barviva, je žlučové barvivo. Žlučové barvivo je do kůže přiváděno krví. Žlučové barvivo se u ekvatoriálního plemene trvale podílí na zbarvení kůže, naproti tomu u euroasijského plemene není jeho význam u zbarvení kůže tak patrný.

Tvarové a tělesné znaky se také v antropologii podílí na rozlišení lidských plemen. Rozdíly v proporcích těl a tělesné stavbě jednotlivých rasových skupin a jejich typů jsou zapříčiněny vlivem působení různého přírodního prostředí, ve kterém jejich příslušníci žili.

Jako „antropologický typ“ se označuje „*skupina lidí, která se vyznačuje komplexem metrických znaků v rámci určité rasy a s určitou vymezenou variabilitou.*“

Jednotně se antropologové shodují na tom, že se ve světě vyskytují tři základní plemena (tzv. velké rasy), ale u počtu antropologických typů se pohledy autorů různí.

Studiem tělesných vlastností i životem různých rasových skupin se zabýval rakouský antropolog a etnograf – Felix von Luschan. Jeho názory a poznatky, které uvedl v díle *Völker, Rassen, Sprachen* z roku 1922, potvrzuje i současná antropologie:¹¹

1. Lidstvo je složené pouze z jednoho druhu, a tím je Homo sapiens.
2. Neexistují žádné „divoké“ národy, existují pouze národy s odlišnou kulturou.
3. Různorodé vlastnosti „ras“ jsou výsledkem působení klimatických, sociálních a environmentálních podmínek.
4. Neexistují žádné podřadné či méněcenné rasy.
5. V každé rase se vyskytují jedinci nadanější a méně nadaní.

¹¹ WOLF, Josef. *Lidské rasy a rasismus v dějinách a v současnosti: člověk a jeho svět II*. Praha: Karolinum, 2000. Učební texty Univerzity Karlovy v Praze. ISBN 80-246-0099-4. str 36-39

6. Většina lidských plemen je dokonale přizpůsobeno svému životnímu prostředí.
7. Smíšení jazykových a tělesných vlastností nastalo druhotně.
8. V oblasti inteligence a mravnosti nejsou mezi rasami větší rozdíly, než mezi rozdíly jednotlivců téže rasy.¹²

V této kapitole jsme si tedy vysvětlili pojmy „rasa“ a „rasová klasifikace“. Kromě těchto se později objevily také pojmy „etnicita“ či „etnická skupina“.

1.2 Etnicita

Podle Vaňury byl pojem „etnicita“ poprvé použit v Oxfordském naučném slovníku roku 1953. V pozdějších letech pak docházelo ke sporům, zda tento pojem označuje charakteristiku jedince jako neměnnou od jeho narození, nebo se v průběhu života vyvíjí a naopak proměňuje. „Etnicita“ a její definice jsou závislé na definicích dalších pojmů (např. etnická skupina).¹³ V Sociologické encyklopedii zní definice etnicity takto: „vzájemně provázaný systém kult. (materiálních a duchovních), rasových, jazykových a teritoriálních faktorů, hist. osudů a představ o společném původu, působících v interakci a formujících etnické vědomí člověka, jeho etnickou identitu a orientaci.“¹⁴

Jak uvádí Erikson, i přesto, že nám výše zmíněné pojmy bývají mnohdy významově nejasné, jsou hojně užívány nejen v médiích, ale také v běžné komunikaci.¹⁵

Termín „etnická skupina“, jak zmiňuje ve své práci Dacík, začal využívat A. L. Montagu. Tento pojem však vymezuje skupinu jedinců spíše kulturně. Není tedy možné jej zaměnit s termínem „rasa“.¹⁶ S tím souhlasí také Eriksen, podle kterého je etnicita vystavěna na základě kulturních odlišností, dodává však, že užívání tohoto pojmu v běžné komunikaci inklinuje mj. k problematice ras.¹⁷

¹² LUSCHAN, Felix von. *Völker, Rassen, Sprachen*. Berlin, 1922. str. 187-188

¹³ VAĐURA, Vladimír, 2007. Teorie etnického konfliktu. In ŠMÍD, Tomáš a Vladimír VAĐURA, eds. *Etnické konflikty v postkomunistickém prostoru*. Brno: CDK, 2007. ISBN 978-80-7325-126-0. str. 10-11

¹⁴ HUBINGER, Václav, NEŠPOR, Zdeněk, R., ed. Etnicita. *Sociologická encyklopedie* [online]. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2017 [cit. 2021-06-02]. Dostupné z: <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Etnicita>

¹⁵ ERIKSEN, Thomas Hylland. *Etnicita a nacionalismus: antropologické perspektivy*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2012. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 978-80-7419-053-7. str. 17

¹⁶ DACÍK, Tomáš. *Člověk a rasa*. Brno: CERM, 2001. ISBN 80-7204-216-5. str. 77

¹⁷ ERIKSEN, Thomas Hylland. *Etnicita a nacionalismus: antropologické perspektivy*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2012. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 978-80-7419-053-7. str. 22

Mezi etnicitou a rasou panuje, jak je patrné, určitý vztah. Machalová dodává, že termín „rasa“ vznikl podle A. L. Montagu na základě zkresleného a nepřesného objasnění odlišnosti různých etnik. Veškeré lidstvo má podle něj společný biologický původ, nemělo by tedy již docházet k jeho užívání. Mnozí autoři, jako například Huxley a Haddon, se tedy přiklání k užívání termínu „etnická skupina“ namísto již zmíněného „rasa“.¹⁸ Rovněž Eriksen nahlíží na určitou spojitost mezi těmito pojmy. Podle jeho poznatků sděluje, že výraz „rasa“ je uměle vytvořen kulturami bez ohledu na možnou či nemožnou spojitost se znaky biologickými. Klade si pak otázku, zda tyto dva výrazy odlišovat, nebo nikoliv. Jelikož hranice mezi etnicitou a rasou nejsou jasně dané, objevuje se na tuto problematiku mnoho názorů.¹⁹

1.3 Etnická skupina

Etnická skupina tvoří historicky vzniklá seskupení lidí společného původu, jazyka a společné materiální a duchovní kultury. Jednotlivé etnické skupiny se liší antropologickým složením, což znamená, že příslušníci jednotlivých etnických skupin většinou patří k určitým výrazným typům a rasám. Pro etnické skupiny je typické území, na němž buď vznikaly, nebo se na něm delší dobu vyvíjely. Toto území nemusí být vždy shodné s územím státu. Mnohdy se stává, že etnická skupina zaujímá menší území uvnitř státu nebo několika států. Wolf dále uvádí, že každý člověk, který patří k nějakému národu nebo kmenu, je členem určité etnické skupiny.²⁰ Sociologická encyklopedie uvádí, že etnická skupina je synonymem pro pojem „etnikum“, jedná se tedy o významově totožné pojmy. Etnikum lze definovat jako „*souhrn lidí se společnou etnicitou, která je odlišná od etnicity jiných lidí*“.²¹

¹⁸ MACHALOVÁ, Tatiana a kol. *Lidská práva proti rasismu*. Brno: Doplněk, 2001. ISBN 1081-210-2001. str. 95

¹⁹ ERIKSEN, Thomas Hylland. *Etnicita a nacionalismus: antropologické perspektivy*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2012. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 978-80-7419-053-7. str. 22-25

²⁰ WOLF, Josef. *Lidské rasy a rasismus v dějinách a v současnosti: člověk a jeho svět II*. Praha: Karolinum, 2000. Učební texty Univerzity Karlovy v Praze. ISBN 80-246-0099-4. str. 42

²¹ HUBINGER, Václav, NEŠPOR, Zdeněk, R., ed. Etnikum. *Sociologická encyklopedie* [online]. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2017 [cit. 2021-06-03]. Dostupné z: <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Etnikum>

1.4 Národnostní menšina

Národnostní menšina je minoritní etnická skupina osob, která se od majoritní skupiny obyvatelstva státu odlišuje početností, etnickými, kulturními, náboženskými či jazykovými znaky. Mezi nejpočetnější národnostní menšiny v České republice (dále také ČR) patří Slováci, Ukrajinci, Poláci, Vietnamci, Němci, Romové a další.²² Bartoňová uvádí, že většina autorů, kteří se zabývají problematikou národnostních menšin, se shoduje na tom, že vymezení národnostní menšiny je totožné jako vymezení etnika, proto můžeme narazit i na pojem „etnická menšina“.²³

1.4.1 Slovenská národnostní menšina

Od roku 1993 patří Slováci mezi nejpočetnější menšinu na našem území. Vyznačují se malými jazykovými nuancemi, které společně se soužitím v jednom státu vztahy Čechů a Slováků ovlivnily. Dochází k bezproblémové a vzájemné spolupráci.

Slováci přicházeli na naše území v období mezi válkami a po druhé světové válce, přičemž se rozmisťovali do oblastí okolo hranic. Přicházeli zde z důvodu lepších pracovních příležitostí.

V současné době vznikají různá sdružení zabývající se pořádáním aktivit, představováním kultury či občanským sdružováním.²⁴

1.4.2 Ukrajinská národnostní menšina

Během první světové války docházelo ke zvyšování počtu ukrajinské národnostní menšiny na našem území. Soustředily se do okolí Čech i Moravy, kde se vyskytovaly také ukrajinské vojenské oddíly. Ukrajincům se dostalo podpory ze strany státu.

Po nástupu nacismu se také situace Ukrajinců začala zhoršovat. Po roce 1945 pak byli ohrožováni i Rudou armádou. Přesto se však někteří rozhodli zůstat v Československu.

²² WOLF, Josef. *Lidské rasy a rasismus v dějinách a v současnosti: člověk a jeho svět II*. Praha: Karolinum, 2000. Učební texty Univerzity Karlovy v Praze. ISBN 80-246-0099-4. str. 104

²³ BARTOŇOVÁ, Miroslava, 2009. *Strategie ve vzdělávání žáků se sociálním znevýhodněním se zřetelem na romské etnikum v počátečním vzdělávání*. Brno: Masarykova univerzita. ISBN 978-80-210-5103-4. str. 23

²⁴ Tamtéž, str. 35-36

Postupně dochází k rozvoji ukrajinské menšiny, často je však majoritou spojována se zvýšenou kriminalitou.²⁵

1.4.3 Polská národnostní menšina

Poláky řadíme mezi západoslovanské národy. Seskupovali se na našem území v okolí severního pohraničí. Jejich početnější část se pak nachází v Českém Těšíně, kudy prochází česko-polská hranice a ve Slezsku.²⁶

V předválečném období nebyla polská menšina na našem území nikterak početná, rovněž ekonomicky příliš nevynikala. Postupně však docházelo k jejich rozvoji.

Na počátku druhé světové války však bylo Těšínsko dobyt a připojeno k Německé říši, přičemž docházelo k perzekucím místního obyvatelstva slovanské národnosti. Polákům byl zabaven majetek, byli zbaveni občanských práv, fyzicky likvidováni aj. Dopady germanizace na našem území byly nejvíce patrné právě na území Těšínska.²⁷

1.4.4 Vietnamská národnostní menšina

Také Vietnamci se řadí mezi národnostní menšiny vyskytující se na našem území. Zde imigrovali již v 70. let 20. století jako studenti a dělníci. Postupem času se jejich počet začal zvětšovat.²⁸

Bartoňová uvádí, že se Vietnamci vyznačují statečností, hrdostí a dodržováním tradic. Důležitá je pro ně rodina a respekt vůči učitelům. Zásadní je pak pro ně také dodržování pravidel slušného chování. Jsou velmi citově založení, toto však neprojevují na veřejnosti. Dále dodává, že jejich odlišností je: „...stavba těla, barva pleti, vzrůst *Asiatů*.“²⁹

²⁵ BARTOŇOVÁ, Miroslava, 2009. *Strategie ve vzdělávání žáků se sociálním znevýhodněním se zřetelem na romské etnikum v počátečním vzdělávání*. Brno: Masarykova univerzita. ISBN 978-80-210-5103-4. str. 36-37

²⁶ WOLF, Josef. *Lidské rasy a rasismus v dějinách a v současnosti: člověk a jeho svět II*. Praha: Karolinum, 2000. Učební texty Univerzity Karlovy v Praze. ISBN 80-246-0099-4. str. 107

²⁷ GABAL, Ivan. *Etnické menšiny ve střední Evropě: konflikt nebo integrace*. Praha: G plus G, 1999. ISBN 80-86-103-23-4. str. 121-124

²⁸ WOLF, Josef. *Lidské rasy a rasismus v dějinách a v současnosti: člověk a jeho svět II*. Praha: Karolinum, 2000. Učební texty Univerzity Karlovy v Praze. ISBN 80-246-0099-4. str. 110

²⁹ BARTOŇOVÁ, Miroslava, 2009. *Strategie ve vzdělávání žáků se sociálním znevýhodněním se zřetelem na romské etnikum v počátečním vzdělávání*. Brno: Masarykova univerzita. ISBN 978-80-210-5103-4. str. 40

1.4.5 Německá národnostní menšina

Němci se řadí mezi germánské kmeny, které byly promíchány s kmeny keltskými, pobaltskými a západoslovanskými.³⁰

Chování Němců, válka, ponižování obyvatelstva atd. významně ovlivnilo česko-německé vztahy a jejich další soužití. Během druhé světové války se začaly objevovat návrhy (mnohdy i radikálnější povahy) řešení současného stavu s cílem účinnějšího zajištění bezpečnosti republiky po jejím obnovení.³¹

Po skončení války zůstala v našich zemích pouze malá část Němců, kteří byli antifašisticky zaměřeni. Jednalo se cca o 50 000 jedinců osidlující převážně pohraničí. Z hlediska menšin i demografie však u nás dnes zaujímají specifické postavení.³²

1.4.6 Romská národnostní menšina

Romská etnická skupina existuje již od starověku. Teprve ve středověku však začala osidlovat Evropu. Avšak tato národnost byla v ČR uznána teprve po roce 1989.³³ Stejnou informaci uvádí také Bartoňová, která dodává, že začali rozvíjet svou kulturu či jazyk.³⁴

Z antropologického hlediska se Romové řadí mezi nejtmaší skupiny tzv. europoidní rasy. Patří tedy k těm z nejižnějších částí, kam se řadí také indická etnika Dravidů a Tamilů. Samotní Romové se dále rozdělují na další dvě skupiny, a to na tzv. bílé a černé. K první zmíněné se hlásí původní Romové, kteří dodržují veškeré tradice a zvyky. Do druhé se pak zařazují ti se světlejší barvou pleti, kteří již téměř neznají romskou kulturu. Druhá skupina se pak podle Wolfa vyznačuje nižší vzdělaností a vysokou

³⁰ WOLF, Josef. *Lidské rasy a rasismus v dějinách a v současnosti: člověk a jeho svět II*. Praha: Karolinum, 2000. Učební texty Univerzity Karlovy v Praze. ISBN 80-246-0099-4. str. 106

³¹ GABAL, Ivan. *Etnické menšiny ve střední Evropě: konflikt nebo integrace*. Praha: G plus G, 1999. ISBN 80-86-103-23-4. str. 100

³² WOLF, Josef. *Lidské rasy a rasismus v dějinách a v současnosti: člověk a jeho svět II*. Praha: Karolinum, 2000. Učební texty Univerzity Karlovy v Praze. ISBN 80-246-0099-4. str. 106

³³ Tamtéž, str. 94

³⁴ BARTOŇOVÁ, Miroslava, 2009. *Strategie ve vzdělávání žáků se sociálním znevýhodněním se zřetelem na romské etnikum v počátečním vzdělávání*. Brno: Masarykova univerzita. ISBN 978-80-210-5103-4. str. 30

kriminalitou.³⁵ To a jiné (osobnostní rysy, odlišný způsob života) pak, jak uvádí Bartoňová, vede k nedorozumění, nesnášenlivosti a rasismu.³⁶

Při začleňování tohoto etnika v Evropských zemích docházelo mj. k pronásledování Romů až k jejich genocidě. Sdíleli stejný osud společně s Židy. Během druhé světové války byli stoupenci německého fašismu označeni jako rasa, která je nežádoucí, přičemž docházelo k jejich vyhlazování. Po ní se zbylí vrátili zpět a opětovně osidlovali české země. Jejich počet postupně narůstal. Jejich integrace probíhá již za pomoci různých organizací, ať už vzdělávacích, sociálních nebo charitativních.³⁷

1.4.7 Židé

Stejně jako Romové se i Židé považují za etnickou skupinu. Ti rovněž začali pronikat do Evropy v průběhu středověku, a to ze dvou směrů, což mělo za následek jejich rozlišování. Oproti Romům byla Židům v období první republiky připisována vlastní národnost, v dnešní době však o sobě hovoří pouze jako o kulturní a náboženské skupině, která využívá hebrejský jazyk např. během obřadů v synagogách.

Židé patřili ke středním vrstvám obyvatelstva, případně se dostávali mezi elity. Zajímali se o vzdělání a vyznačovali se vlastní kulturou, jazykem a náboženstvím. Jejich prosperita mnohdy vyvolávala mezi ostatními obyvateli závist, to poté vedlo k jejich nenávisti a úmyslnému páchání škod na jejich majetku a pogromům. Během druhé světové války, kdy docházelo k holokaustu, se jejich počet v Československé republice výrazně snížil. Dnes jsou již považováni za plnoprávné občany České republiky.³⁸

Lidskými etniky, rasami, jejich studiem a zkoumáním nebo i klasifikací se dopodrobna zabývá etnická antropologie. Jedná se o vědeckou disciplínu, která napomáhá k tvorbě představ o vývoji lidských dějin. Věnuje se mj. také rasovým teoriím nebo také

³⁵ WOLF, Josef. *Lidské rasy a rasismus v dějinách a v současnosti: člověk a jeho svět II*. Praha: Karolinum, 2000. Učební texty Univerzity Karlovy v Praze. ISBN 80-246-0099-4. str. 97-98

³⁶ BARTOŇOVÁ, Miroslava, 2009. *Strategie ve vzdělávání žáků se sociálním znevýhodněním se zřetelem na romské etnikum v počátečním vzdělávání*. Brno: Masarykova univerzita. ISBN 978-80-210-5103-4. str. 34

³⁷ WOLF, Josef. *Lidské rasy a rasismus v dějinách a v současnosti: člověk a jeho svět II*. Praha: Karolinum, 2000. Učební texty Univerzity Karlovy v Praze. ISBN 80-246-0099-4. str. 95-111

³⁸ WOLF, Josef. *Lidské rasy a rasismus v dějinách a v současnosti: člověk a jeho svět II*. Praha: Karolinum, 2000. Učební texty Univerzity Karlovy v Praze. ISBN 80-246-0099-4. str. 101-110

samotnému rasismu.³⁹ Právě posledními dvěma zmíněnými tématy se budeme zabírat v následujících kapitolách.

³⁹ DACÍK, Tomáš. *Člověk a rasa*. Brno: CERM, 2001. ISBN 80-7204-216-5. str. 77

2 Rasová klasifikace

Myslitelé, teologové, doktoři a přírodovědci zaujímali různé názory o jednotném, nebo nejednotném původu lidských plemen. Dělili se proto na dvě skupiny. *Monogenisté* zastávali teorii o jednotném původu lidských plemen (např. Linné, Kant, Cuvier). Lidská plemena vznikla z původního somaticky homogenního druhu Homo. *Polygenisté* prosazovali teorii o nejednotném původu lidských plemen. Lidská plemena, dle této teorie, vznikla z různých nehomogenních druhů Homo v různém čase. Právě polygenismus dal vzniku rasovému učení o méněcennosti a nadřazenosti jednotlivých lidských ras.

2.1 Vznik a vývoj rasové klasifikace

Filosof Gottfried Wilhelm Leibniz poznamenal, že za zkvalitnění či naopak degeneraci populací pocházející ze stejného druhu mohou klimatické vlivy (stejně jako je tomu u rostlin a zvířat). Na počátku osmnáctého století Leibniz označil čtyři základní rasy: negroidní, lapenskou, orientální a okcidentální.

Na formování moderní rasové teorie se významně podílely Lockeova studie *Esej o lidském rozumu* a *Nový esej rozumu*. V těchto dílech Locke popřel vymezení člověka jako racionálního tvora a přišel s myšlenkou, že rozum nemusí být atributem všech lidí. Na základě tohoto tvrzení vytvářeli přírodovědci rasové hierarchie, jež byly postaveny na odlišných vrozených rozumových schopnostech.

Budil uvádí, že David Hume ve svém díle *O národních povahách* z roku 1748 zpochybnil tradiční environmentalismus. Hume totiž tvrdil, že klimatické rozdíly nedokáží vysvětlit rozdíly mezi Athéňany a Thébany, proto upřednostňoval vlivy „morální“ zahrnující typ vlády, hospodářství, diplomacii nebo umění.⁴⁰

Hume tušil, že pod touto sociokulturní skutečností se vyskytuje permanentní atribut lidské povahy, který je odpovědný za variabilitu lidských populací. V tomto kontextu se Hume zmínil o vrozené podřadnosti černochů a dalších mimoevropských národů, z čehož vznikaly spekulace o tom, že jeden z nejvýznamnějších západních myslitelů má sklony k rasismu.

⁴⁰ BUDIL, Ivo T. *Zrození rasové ideologie*. V Plzni: Západočeská univerzita, [2013]. ISBN 978-80-261-0161-1. str. 691-693.

Švédský přírodovědec Carl Linné ve svém prvním vydání díla *Soustava přírody* (1735) vymezil čtyři „variety“ („odrůdy“) v rámci druhu Homo podle čtyř hlavních kontinentů: *Homo europeus albus*, *Homo asiaticus horridus*, *Homo americanus rubescens* a *Homo afer niger*. Roku 1758 vyšlo desáté vydání *Soustavy přírody*, v němž Linné vytvořil nový termín označující náš druh – Homo sapiens. V konečném vydání švédský přírodovědec přišel s návrhem rozšířit lidský druh Homo na dva druhy – *Homo sapiens* a *Troglodytes* – a určil další dvě lidské „variety“ a původní dělení z prvního vydání obohatil o další dvě variety druhu Homo – *Homo ferus* a *Homo monstrosus*. Carl Linné nepovažoval „rozum“ za typický atribut, který by charakterizoval lidský druh. Člověk byl podle jeho vymezení zvířetem „plačícím, smějícím se, zpívajícím, učenlivým, soudícím, žasnoucím a nejmoudřejším, nikoliv však rozumným.“⁴¹

Linnéovský systém se značnou měrou zasloužil o asimilaci lidských dějin k přírodní historii, na níž se v devatenáctém století tvořily rasové výklady dějin.

S největší pravděpodobností se k používání pojmu „rasa“, jako mezinárodně uznávané odborné terminologie, přičinil i francouzský přírodovědec hrabě Georges Louis Le Clerc de Buffon. Sepsal encyklopedickou sbírku *Přírodní dějiny, obecné a speciální*. Buffon nahradil původní Linneův výraz „odrůda“ termínem „rasa“. Nešlo o nahodilou snahu, neboť se Buffon snažil dynamizovat Linneův statický hierarchický systém a přetvořit jej ve skutečné přírodní dějiny. V dobovém pojetí se rasa spojovala s rodovou linií a dědičností, a proto byla otevřena proměnlivosti. Buffon vysvětloval základní proces přírodní změny skrze teorii degenerace.⁴² Tvrdil, že evropská kultura je produktem „vyšší rasy“, a pokud dojde ke křížení s „rasou nižší“, pak dojde k degeneraci kultury a ztratí všechnu tvůrčí sílu.⁴³ Dle Buffona záležela kvalita organismů na tom, s jakou odolností se dokáží vypořádat vůči úpadkům pod vlivem enviromentálních faktorů. Přišel s tvrzením, že barva lidské kůže se změní během osmi generací při přechodu do jiných klimatických

⁴¹ HUDSON, Nicholas. From 'nation' to 'race': The origin of racial classification in eighteenth-century thought. *Eighteenth-Century Studies*, 1996, 29(3), 247-264 [cit. 2021-02-25]. ISSN 00132586.

⁴² Tamtéž, str. 694-695

⁴³ VACEK, Jaroslav. *Česká a slovenská psychiatrie: Teorie degenerace v psychopatologii* [online]. 102. 2006 [cit. 2021-02-25]. ISSN 1212-0383. Dostupné z: http://www.cspsihiatr.cz/dwnld/CSP_2006_2_95_101.pdf, str. 95

podmínek.⁴⁴ G. L. L. Buffon rozlišoval šest ras: evropskou; tatarsko-mongolskou; etiopskou; americkou; laponskou; a jihoasijskou.⁴⁵ Za vznešený typ lidstva Buffon označil Evropany, od nichž se ostatní populace určitou měrou odchýlily.

Ivo T. Budil ve své knize zmiňuje výklad Fredericka Krantze:

„Extrémním případem jsou Afričané na straně jedné a Laponci na straně druhé, kteří jsou v obdobné míře hrubí, pověřiví a hloupi; vyznačují se kulturní sterilitou a jejich povaha je pouhá tabula rasa. Na rozdíl od Laponců, kteří se hanebně skryli v tundře, mohou Afričané alespoň požívat „dobrodiní“ civilizovaného způsobu života na plantážích Nového světa.“⁴⁶

Ke konci osmnáctého století došlo k novému formulování vztahu mezi národem a rasou, které byly doposud chápány jako ekvivalenty. Dle Buffona reprezentovala rasa větší jednotku, než je národ. Z toho důvodu rasa zahrnovala více národů. Pojem rasa si nárokoval univerzalističtější postavení než národ. Zároveň však rasa prostupovala napříč jednotlivými národy, jejichž složení mohlo být zastoupeno z více rasových skupin, jejichž příslušníci se cítili být spojeni „krevními pouty“ než abstraktní idejí národa.

Profesor göttingenské univerzity – Johanna Friedrich Blumenbach – se na přelomu osmnáctého a devatenáctého století zasloužil o rozšíření biologického a hierarchického pojetí rasy mezi širokou a odbornou veřejnost. V roce 1775 sepsal studii *O vrozené rozmanitosti lidského rodu*, ve které Blumenbach rozdělil lidstvo do pěti biologicky definovaných „odrud“: evropské, mongolské, etiopské, americké a malajské. O šest let později přidal do této klasifikace i pojem „kavkazská odrůda“. Dle jeho názoru byla „kavkazská odrůda“ nejkrásnějším plemenem a její pojmenování vzniklo podle pohoří Kavkaz. Blumenbach považoval Kavkaz jako kolébkou lidské rasy.

Blumenbach byl křesťanský monogenista výrazně ovlivněný Buffonem. Uznával teorii, že lidstvo má jednotný původ. Jednotlivé odrůdy bral jako lokální varianty, které

⁴⁴ BUDIL, Ivo T., MALINA, Jaroslav, ed. *Panoráma biologické a sociokulturní antropologie: modulové učební texty pro studenty antropologie a "příbuzných" oborů*. V Brně: Nadace Universitas Masarykiana, 2005. Scientia (Nadace Universitatis Masarykiana). ISBN 80-86258-60-2. str. 47

⁴⁵ CICHÁ, Martina, 2011. O lidských „rasách“ a rasismu z pohledu antropologa. In KRYL, Miroslav. *Rasismus, antisemitismus, holocaust*. Ústí nad Labem: Filozofická fakulta Univerzity Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem, 2011. ISBN 978-80-7414-389-2. str. 14

⁴⁶ BUDIL, Ivo T. *Zrození rasové ideologie*. V Plzni: Západočeská univerzita, [2013]. ISBN 978-80-261-0161-1. str.696

vznikly v důsledku procesu degenerace. Kavkazská odrůda, reprezentována Evropany, byla prvotním typem v dějinách lidstva. Z ní se rozrůznily odrůdy etiopské a mongolské, jejichž křížením s odrůdou kavkazskou vznikly dvě přechodné varianty – americká a malajská.

Ve třetím vydání studie *O rozmanitosti lidského druhu* nahradil termín „odrůda“ pojmem *gens*, který byl do všech jazyků včetně češtiny překládán jako „rasa“. Blumenbachova klasifikace byla založena na tom, že každá rasa měla k dispozici odpovídající kontinentální zázemí. Z toho důvodu Blumenbach odepřel „nárok“ Židům na vlastní rasu, neboť žili rozptýleně v diasporách Evropy, Asie a Afriky.

Lékař a anatom Petrus Camper sehrál důležitou úlohu při formování novodobých věd o člověku. Jeho měření tzv. faciálního úhlu (vystouplost obličeje a čelisti) se řadí mezi průkopníky moderní kranioetrie (měření rozměrů lebek) a studia kranialní morfologie.⁴⁷ Dle Campera se hodnoty měření faciálního úhlu zvyšovaly od poloopic (42°) k orangutanovi (58°), k Afričanům a Asiatům (70°), k Evropanům (80°) a k ideálnímu „obrazu člověka“, jakož byla například starořecká socha Apollóna belvedérského (100°).⁴⁸ Camperova měření obsahovala projev estetizující rasistické kranioologie, na což se v devatenáctém století mnoho rasisticky smýšlejících autorů odvolávalo. Miriam Claude Meijer v knize *Rasa a estetika v antropologii Petra Campera* uvedla, že u Campera, v některých jeho anatomických demonstracích, docházelo ke snaze vytvářet estetické předsudky vůči mimoevropským populacím. V kombinaci s univerzalistickými hodnotami osvícenství měl velice blízko k podobně smýšlejícímu Johannu Friedrichovi Blumenbachovi.

Charles W. Mills se domnívá, že zakladatelem moderního vědeckého rasismu je německý filosof Immanuel Kant. Kant souhlasil s Georgesem Buffonem, že podstata výkladu přírodní historie tkví v určení genetických vztahů člověka (příbuzenských linií). Rozlišoval proto v tomto duchu mezi pouhým „popisem přírody“ (*Naturbeschreibung*) a „přírodní historií“ (*Naturgeschichte*).

Kant tvrdil, že klasifikace lidských ras má být postavena na jediném pozorovatelném fyzickém znaku, jež se trvale dědí z generace na generace a jímž je barva

⁴⁷ BUDIL, Ivo T. *Zrození rasové ideologie*. V Plzni: Západočeská univerzita, [2013]. ISBN 978-80-261-0161-1. str. 695-700

⁴⁸ BUDIL, Ivo T. *Jitro Árijců: život a dílo Arthura Gobineaua, zakladatele árijské ideologie*. V Praze: Triton, 2009. ISBN 978-80-7387-274-8. str. 150

pokožky. Immanuel Kant rozeznával rasu bílou, bronzovou, černou a olivovou - jednotlivé rasy vznikaly využitím biologického potenciálu během přizpůsobování se skrze mechanismy pozitivní adaptace na přírodní prostředí. Kant prosazoval myšlenku o existenci rasové hierarchie: V tropických oblastech se sice lidé nevyznačují lidé takovou dokonalostí jako lidé žijící v mírném pásu, avšak dospívají rychleji. Za intelektuálně nejdokonalejší považuje Kant bílou rasu, zatímco Asiaté jsou přespříliš pasivní, Afričané podléhají vášním a indiáni nemají dostatek motivace, postrádají emoce, jsou zahálčiví a nedokáží se naučit cokoli komplikovanějšího. Podle Kanta si Afričané a indiáni nejsou schopni sami vládnout a hodí pouze k otroctví. Byl proti míšení ras a zastával názor, že v budoucnosti dojde k vyhubení téměř všech ras kromě rasy bílé. Reinhard Brandt zmiňuje, že Immanuel Kant považoval ženy a lidi s různou barvou pleti jako „přechodné bytosti“ (*Zwischenwesen*) nacházející se mezi lidskou a zvířecí říší a také, že dokáží pouze imitovat a nejsou schopni jednat podle vlastních morálních principů.⁴⁹

Profesor anatomie, lékař a chirurg Sir William Lawrence se zasloužil o popularizaci Blumenbachova díla na Britských ostrovech. Jeho dílo *Přednášky o fyziologii, zoologii a přírodních vědách* z roku 1819, jenž předurčilo teze Charlese Darwina, nebylo přijato, neboť se v něm dostal do rozporu s Biblií a bylo chápáno jako útok na základy náboženské víry.

Do konce čtyřicátých let devatenáctého století v Británii vévodila antropologická škola Jamese Cowlese Pricharda. Prichard respektoval koncept rasy, ale snažil se jej udržet v mezích vytyčených biblickým paradigmatem. Byl ovlivněn německou antropologií a v tomto důsledku rozlišil tři hlavní rasy: rasu hamitskou (egyptskou), semitskou (syro-arabskou) a jefetskou (árijskou). Dle jeho názoru se semitská rasa vyznačovala vyššími vrozenými kvalitami.⁵⁰

⁴⁹ BUDIL, Ivo T. *Zrození rasové ideologie*. V Plzni: Západočeská univerzita, [2013]. ISBN 978-80-261-0161-1. str. 701-702

⁵⁰ BUDIL, Ivo T., MALINA, Jaroslav, ed. *Panoráma biologické a sociokulturní antropologie: modulové učební texty pro studenty antropologie a "příbuzných" oborů*. V Brně: Nadace Universitas Masarykiana, 2005. Scientia (Nadace Universitatis Masarykiana). ISBN 80-86258-60-2. str. 48

2.2 Novodobé rasové teorie

V 19. století docházelo k formování moderních rasových teorií. Počátky tohoto formování můžeme spatřit ve Francii, kde u příslušníků šlechtických rodů vznikaly rasové teorie jako odpověď na ohrožení jejich pozic. Například hrabě de Boulainvilliers zakládal legitimitu svého šlechtictví z normanské, teutonské krve. Markantním vlivem se zasadilo dílo J. A. de Gobineaua z roku 1853-1855 *O nerovnosti lidských ras*, v němž autor charakterizuje jednotlivé rasy jak z hlediska tělesného, tak i z hlediska duševního. Nordickou rasu považoval nadřazenou ostatním a v rasovém míšení viděl degeneraci a úpadek jednotlivých civilizací. Jeho myšlenky rozvinul H. S. Chamberlain v *Základech 19. století* (1899). Francis Galton – bratranec Charlese Darwina – byl toho názoru, že mezi jednotlivými rasami existují přirozené rozdíly a za nejnižší rasu považoval rasu negroidní. Syntéza těchto rasových ideologií vyvrcholila ve 20. století v Hitlerově díle *Mein Kampf* (1925).⁵¹

2.2.1 Sociální darwinismus

Ideologicky významným prvkem byl pro nacisty tzv. sociální darwinismus. Prvky tohoto směru společně s myšlenkami J. A. de Gobineaua nacisté využívali k selekci a následné likvidaci méněcenných ras. Sociální darwinismus vznikl a rozvinul se ve druhé polovině 19. století. Charles Darwin publikoval v roce 1859 dílo *O původu druhů (The Origin of Species)*, ve kterém představil evoluční teorii a teorii o přírodním výběru. Sociální darwinisté zneužili tyto Darwinovy teorie a v určité podobě je aplikovali na život společnosti.⁵² Znakem sociálního darwinismu bylo chápání sociálního života jako oblasti nesmiřitelného a nelítostného boje mezi jedinci i skupinami.⁵³

⁵¹ RANSDORF, Miroslav a Jiří LINHART, NEŠPOR, Zdeněk R., ed. Rasismus. *Sociologický encyklopedie* [online]. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2017 [cit. 2021-04-18]. Dostupné z: <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Rasismus>

⁵² CICHÁ, Martina, 2011. O lidských „rasách“ a rasismu z pohledu antropologa. In KRYL, Miroslav. *Rasismus, antisemitismus, holocaust*. Ústí nad Labem: Filozofická fakulta Univerzity Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem, 2011. ISBN 978-80-7414-389-2. str. 33

⁵³ PETRUSEK, Miloslav, Alena MILTOVÁ a Alena VODÁKOVÁ. *Sociologické školy, směry, paradigmata*. Praha: Sociologické nakladatelství, 1994. Sociologické pojmosloví. ISBN 80-85850-04-4. str. 38

Konkrétně se sociální darwinisté zajímali o třetí kapitolu jeho knihy s názvem *Boj o existenci*, v níž se tvrdilo, že přežít a udržet se dokázaly jen ty druhy, které se bránily druhům konkurenčním. Jeden z hlavních mechanismů uplatňován v tomto boji bylo intenzivní rozmnožování, jež ústilo do prudkého nárůstu populace. V roce 1871 Darwin dokončil svoji knihu *O původu člověka (The Descent of Man)*, kde svoji teorii dále propracoval a přichází s myšlenkou, která byla pro sociální darwinisty mimořádně důležitá. Přírodní výběr může být narušen vlivem pokroků civilizace (zejména v lékařství), což by znamenalo, že by přežili i méně zdatní jedinci zrovna tak jako silní jedinci. Proto navrhoval zavést promyšlenou kontrolu populace, čímž by došlo k vyvážení pokroků, jichž civilizace doposud dosáhla.

Zastánci sociálního darwinismu šli ještě dále. Tvrdili, že se lidstvo stalo dominantním druhem, protože byly posilovány ty vlastnosti lidského druhu, které je odlišovaly od nižších živočichů a byly dále předávány následným generacím. Stejně tak budou potomci důkladně vybraných mužů a žen s žádoucími vlastnostmi schopni pozdvihnout úroveň rasy. Což v důsledku znamenalo, že nositele nevhodných a nežádoucích vlastností, kteří by rasu „degradovali“, by bylo nutné vyhubit nebo zotročit.⁵⁴

Mezi představitele tohoto směru patří Walter Bagehot, který ve svém díle *Physics and Politics* (1869) vykládá vývoj společnosti jako boj mezi různými skupinami a rozděluje je do stadií: 1. vytváření zvyků; 2. výbojů konstituujících národy; 3. civilizace. Bagehot popisuje dějinný proces lidstva, v němž skupiny s lepšími zvyky eliminují skupiny s horšími zvyky. Tento proces popisuje jako boj o život a uskutečňuje se tím, že silnější si podrobí slabé. Avšak Bagehot podotýká, že boj o život není univerzálním principem těchto dějin a uplatňuje se pouze v některých stádiích vývoje.

Ludwig Gumplowicz ve spise *Der Rassenkampf* (1883) uvádí, že lidem je vrozena vzájemná nenávisť, která určuje vztahy mezi skupinami, národy, kmeny a rasami. Gumplowicz chápal rasy svým vlastním způsobem, nikoli pouze jako biologický popis lidského druhu, ale jako společenskou skupinu, jež byla vytvářena působením sociálně-kulturních vlivů. Byl zastáncem polygenetické teorie původu lidstva – tedy přesvědčení, že lidská plemena vznikala v různém čase nezávisle na sobě a že tu jsou rozdílné druhy od

⁵⁴ CLAY, Catrine a Michael LEAPMAN. *Panská rasa: Nacistické Německo a experiment Lebensborn*. Praha: Columbus, 1996. ISBN 80-85928-43-4. str. 19-20

počátků dějin lidstva. Při střetávání těchto skupin docházelo ke konfliktům, v důsledku čehož došlo k podmanění si slabší skupiny silnější skupinou. Z původního zabíjení poražených bylo upuštěno a docházelo k ekonomicky výhodnějšímu zotročování a vykořisťování slabších skupin, což znamenalo počátek třídního panství a státu.

Podle Gumplovitzze probíhá další vývoj státu rovněž bojem mezi skupinami ve dvou podobách:

- 1) v podobě třídního konfliktu – vládnoucí třídu tvoří potomci vítězů a podřízenou třídu tvoří potomci poražených
- 2) v podobě konfliktu mezi státy – přirozený vývoj státu směřuje k jeho územnímu zvětšování, což se neobejde bez konfliktů a bojů s jinými státy, z nichž vychází jako vítěz stát silnější.⁵⁵

2.2.2 Eugenika

Termín začal používat v roce 1883 britský vědec Francis Galton a „eugenika“ v doslovném překladu znamená „kvalitní pěstění“.⁵⁶ Galton považoval eugeniku za vědu, která měla prostřednictvím kvalitního rozmnožování přispět ke zlepšení lidské rasy. Skrz eugeniku byly zavedeny mechanismy, jež měly omezit plodnost či zabránit plazení potomků u těch, kteří byli pro čistotu rasy „nežádoucí“, a naopak zvýšit plodnost příslušníků nejbohatších tříd a elit.⁵⁷ Galton byl přesvědčen, že přirozené schopnosti se předávají z generaci na generaci, a proto upřednostňoval, aby talentovaní lidé dostávali osvědčení o rasové způsobilosti, zakládali rodiny v brzkém věku a plodili mnoho dětí. Zároveň upozorňoval na to, že lidé s nízkým ekonomickým statutem mají vysokou porodnost. Tvrdil, že dochází k degradaci rasy, neboť pokroky v lékařství umožňují přežít méně zdatným, nemocným a slabým jedincům, kteří by jinak zahynuli bez zásahu moderních úspěchů v medicíně. Snažil se najít řešení tohoto problému a navrhoval, aby

⁵⁵ PETRUSEK, Miloslav, Alena MILTOVÁ a Alena VODÁKOVÁ. *Sociologické školy, směry, paradigmaty*. Praha: Sociologické nakladatelství, 1994. Sociologické pojmosloví. ISBN 80-85850-04-4. str. 38-39

⁵⁶ CLAY, Catrine a Michael LEAPMAN. *Panská rasa: Nacistické Německo a experiment Lebensborn*. Praha: Columbus, 1996. ISBN 80-85928-43-4. str. 21

⁵⁷ ROSENBERG, Miles, 2016. Rasa, etnická příslušnost a historie. In BERGER, Stefan, Heiko FELDNER a Kevin PASSMORE, ed. *Jak se píšou dějiny: teorie a praxe*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2016. ISBN 978-80-7325-398-1. str. 381

nedocházelo k rozmnožování „rasově méně hodnotných lidí“ či jim přímo v plození potomstva zabránit. Popřípadě je přestěhovat do kolonií.

Na počátku 20. století se eugenika těšila veliké oblibě. Galton založil v roce 1904 Národní eugenickou laboratoř a následně i Společnost pro eugenickou osvětu, která se snažila o sterilizaci duševně nemocných. Podobné instituce byly zakládány i v USA a na základě eugenických principů byl odůvodňován i výběr přistěhovalců do Spojených států. Eugenika se rozšířila i do dalších států a v roce 1912 se konal v Londýně První mezinárodní eugenický kongres. Na kongresu probíhaly diskuze zaměřené na hledání způsobů, které by podpořily nárůst rasově kvalitní složky obyvatelstva a zamezily rozmnožování „rasově nežádoucí“ populace obyvatelstva.⁵⁸ Další dva následovaly v New Yorku v letech 1921 a 1932 a na kongresu byli přítomni účastníci mimo jiné i z Norska, Československa, Japonska, Venezuely, Indie a Nového Zélandu.⁵⁹

2.2.3 Škola rasově antropologická

Představitelé rasově antropologické školy vysvětlují dění ve společnosti vlastnostmi lidských ras, přičemž zdůrazňují jejich vrozené odlišnosti (tělesné znaky i psychické rysy) a jejich nerovnocenné postavení v hierarchii jednotlivých ras (tj. určitá rasa má vyšší postavení, než rasa jiná).⁶⁰ Fyzické vlastnosti, zejména barva pleti, vlasů, očí a rozměry i tvar lebky, byly uváděny jako základní prvek pro rozlišování ras.⁶¹

Teze a myšlenky obsažené ve čtyřsvazkovém díle *O nerovnosti lidských plemen* vydané v letech 1853-1855, jehož autorem je francouzský antropolog, spisovatel a diplomat Josef Arthur de Gobineau, se význačnou měrou zasloužily o formování moderní rasové ideologie.⁶² Arthur Gobineau rozlišil tři „velká plemena“ - typ černý, žlutý a bílý (Gobineau používal pro označení tří velkých skupin toto obhroublé označení). Arthur

⁵⁸ CLAY, Catrine a Michael LEAPMAN. *Panská rasa: Nacistické Německo a experiment Lebensborn*. Praha: Columbus, 1996. ISBN 80-85928-43-4. str. 21

⁵⁹ ROSENBERG, Miles, 2016. *Rasa, etnická příslušnost a historie*. In BERGER, Stefan, Heiko FELDNER a Kevin PASSMORE, ed. *Jak se píšou dějiny: teorie a praxe*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2016. ISBN 978-80-7325-398-1. str. 381

⁶⁰ KELLER, Jan. *Dějiny klasické sociologie*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2004. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 80-86429-34-2. str. 167

⁶¹ PETRUSEK, Miloslav, Alena MILTOVÁ a Alena VODÁKOVÁ. *Sociologické školy, směry, paradigmata*. Praha: Sociologické nakladatelství, 1994. Sociologické pojmosloví. ISBN 80-85850-04-4. str. 39

⁶² GOULD, Stephen Jay. *Jak neměřit člověka: pravda a předsudky v dějinách hodnocení lidské inteligence*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1998. Edice 21. ISBN 80-7106-168-9. str. 368-369

Gobineau přiřkl charakteristiky těmto třem skupinám, přičemž tvrdil, že „černé plemeno“ je nejméně inteligentní, stojí na nejnižším stupni v porovnání s ostatními „plemeny“ a podobá se zvířeti.⁶³

„Odrůda černá jest nejubožejší a sedí na spodku řebříčku. Charakter živočišnosti, vtisknutý její břišní pávní jí určuje její osud od okamžiku početí. Nikdy nevyvázne z nejužšího intelektuálního kruhu.“⁶⁴

Mezi povahové rysy zařadil proměnlivost citů; náladovou nestálost; neznalost pojmu ctnosti; vznětlivost; necitelnost a zálibu v zabíjení.

„K těmto hlavním rysům povahovým přistupuje nestálost náladová, měnlivost citů, jež se ničím nedají ustálit a jež pro něj v niveč přivádí pojem ctnosti a neřesti. Konečně, jemu nezáleží mnoho na životě vlastním a na životě bližního ; se zálibou usmrcuje, aby jen zabíjel, a tento stroj lidský, tak snadno vznětlivý, je před utrpením tak zbabělý, že se utíká dobrovolně ke smrti anebo je přílišně necitelný.“⁶⁵

„Žluté plemeno“ je dle Gobineaua v oblasti morfologické přesným opakem „plemena černého“. Gobineau tyto rozdílnosti popisuje takto: *„Čelo široké, kostnaté, často vystupující, vyvinuté do výšky, spočívá na tváři trojúhelníkové, v níž nos a brada netvoří žádných hrubých a drsných výčnělků jako u černocho.“⁶⁶*

Príslušníci „žlutého plemene“ se dle Gobineaua vyznačují sklony k letargii; malou tělesnou silou; slabou žádostivostí; tvrdohlavostí; láskou k užitečnému; úctou před pravidly a ve všech věcech jsou náchylní k prostřednosti. Dále o nich Gobineau tvrdí, že jsou svobodomyšlní, jejich vynálezy nejsou početné, ale dokáží ocenit a přizpůsobit to, co je k něčemu dobré. V hierarchii „plemen“ je postavil Gobineau nad „plemeno černé“: *„Vidíme, že jsou nad černochoy. To je lid a měšťanstvo, které by každý civilisátor rád zvolil za základ své společnosti : ale není vlastně z čeho tu společnost vytvořit ani dáti čemu vzpruhu, krásu a čilost.“⁶⁷*

„Bílému plemenu“ Gobineau připodobňuje energickou inteligenci; smysl pro užitečnost ve všech ohledech vyšších a ideálnějších, než je tomu u „národů žlutých“; vytrvalost k překonání jakýchkoliv překážek; větší tělesnou sílu; pud pro pořádek; zálibu

⁶³ GOBINEAU, Arthur de. *O nerovnosti lidských plemen*. Praha: Orbis, 1942. str. 159

⁶⁴ Tamtéž, str. 159

⁶⁵ Tamtéž, str. 159

⁶⁶ Tamtéž, str. 159

⁶⁷ Tamtéž, str. 159

ve svobodě; lásku k životu. Dle Gobineaua je „bílé plemeno“ nadřazené v oblasti inteligence a také v oblasti pocitové: „*Abych domaloval tento obraz, dokládám, že k nesmírné nadřazenosti bělochů v celém oboru inteligence se přidržuje neméně znatelná podřazenost v intenzitě pocitová. Po stránce smyslové běloch je mnohem méně nadán než černoch a žlutoch. Bývá méně zaujat tělesnou prací, jakkoli tělesnou strukturou je značně silnější.*“

Dle Gobineaua vznikají křížením těchto konstitučních prvků lidského druhu charakteru lidí s nižší mírou ctností, dochází k odlučování, štěpení a tvorbě kontrastů charakterových vlastností.

Avšak Gobineau poukazuje i na výhody, jež vzešly z etnického křížení. Například artistický talent vznikl snoubením konstitučních prvků rasy negroidní a rasy euroasijské. Také došlo ke zlepšení v oblasti literatury a umění. Jako další klady uvádí zušlechtění mravů, víry a zmírnění všech vášní a sklonů. I přesto, že uvádí výčet výhod etnického křížení, je konečné stanovisko Gobineaua neměnné a shledává výhody křížení jako pomíjející, neboť „*stejným okamžikem byli velcí poníženi a to je zlo, které ničím nemůže býti ani napraveno, ani nahrazeno.*“⁶⁸ Dle Gobineaua jsou na jedné straně tato křížení v určitých mezích pro lidstvo příznivá, neboť davy pozdvihují a zušlechtují, na straně druhé nepříznivá, protože dochází k postupné „degeneraci krve“ v nezastavitelném křížení lidstva.

Gobineau dále uvádí, že z množství národů, jež kdy na Zemi byly, se jich pouze deset pozdvihlo na stav dokonalé společnosti. A právě všechny tyto velké civilizace byly vybudovány z popudu „árijského plemene“, které bylo pokaždé přítomno u vzniku těchto civilizací. Dle Gobineaua může za degeneraci národů etnické míšení a že míra degenerace je přímo úměrná etnickému míšení. Gobineau tvrdí, že civilizace zanikají tehdy, „*když se bílá krev vypotřebovala.*“⁶⁹

Stephen Jay Gould, americký zoolog, evoluční biolog a historik vědy, zastával přesvědčení, že „*Gobineau byl bezpochyby nejvlivnějším akademickým rasistou 19. století.*“⁷⁰ Gould dále uvádí, že Gobineauovo dílo hluboce ovlivnilo i dobové intelektuály,

⁶⁸ GOBINEAU, Arthur de. *O nerovnosti lidských plemen*. Praha: Orbis, 1942. str. 161-162

⁶⁹ Tamtéž, str. 162-167

⁷⁰ GOULD, Stephen Jay. *Jak neměřit člověka: pravda a předsudky v dějinách hodnocení lidské inteligence*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1998. Edice 21. ISBN 80-7106-168-9. str. 369

jakými byli Wagner a Nietzsche, a dalo vzniku sociálnímu hnutí známému jako gobinismus. Gould svůj výrok o „otci moderního rasismu“ dále rozvádí: „Hlavně skrze anglického fanatika Houstona Stewarta Chamberlaina se jeho myšlenky dostaly do základů rasových teorií zastávaných Adolfem Hitlerem.“⁷¹ Aniž by Gobineau tušil, k jaké zhoubnosti jeho dílo přispěje o několik desetiletí později.

Houston Stewart Chamberlain v díle *Základy devatenáctého století (Grundlagen des neunzehnten Jahrhunderts)* nastínil, jak by se měla vhodná rasová „správa“ podílet na pokroku v sociální politice, antropologii a historii.⁷² Chamberlain zastával striktní hierarchizaci lidského druhu podle rasového typu. Byl přesvědčen o tom, že pokud dojde ke směšování příslušníků různých typů „plemene“, pak dojde následkem křížení ke ztrátě identity rasy.⁷³

V *Základech devatenáctého století* se zabýval, v té době velice populárním oborem na německých univerzitách, asyriologií (obor studující jazyk, historii a kulturu obyvatel starověké Asýrie). V pojednání se Chamberlain obrací na profesora Delitzscheho, který odhalil důkazy o uctívání jediného Boha semitskými kmeny v Kanaánu dva tisíce let před Kristem. Toto odhalení bylo pro Němce důležité, protože se jednalo o to, v jakém rozsahu mohou badatelé mluvit o blízkovýchodních kořenech náboženských přesvědčení sdílených Němci, u kterých docházelo na konci devatenáctého století k nacionalistickému vzednutí. Antropologie, etnologie či jazykověda se snažily určit hranici mezi evropskými a domněle „druhořadými“ kulturami. Na rozvoji jazykovědy se podílel i Friedrich Schlegel, podle něhož mají všechny evropské jazyky původ v Indii. Schlegel sice otevřeně nehlásal evropskou nadřazenost, avšak zavrhoval všechny jazyky, které mají původ v čínštině. Svými názory a teoriemi na „ušlechtilé“ a „druhořadé“ jazyky napomáhal ke zpopularizování představy „árijských“ kořenů.

⁷¹ GOULD, Stephen Jay. *Jak neměřit člověka: pravda a předsudky v dějinách hodnocení lidské inteligence*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1998. Edice 21. ISBN 80-7106-168-9. str. 369

⁷² ROSENBERG, Miles, 2016. Rasa, etnická příslušnost a historie. In BERGER, Stefan, Heiko FELDNER a Kevin PASSMORE, ed. *Jak se píšou dějiny: teorie a praxe*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2016. ISBN 978-80-7325-398-1. str. 381

⁷³ CLAY, Catrine a Michael LEAPMAN. *Panská rasa: Nacistické Německo a experiment Lebensborn*. Praha: Columbus, 1996. ISBN 80-85928-43-4. str. 27

Chamberlain měl jiný cíl. Chtěl přednést ucelený příběh o vzestupu indoevropské civilizace.⁷⁴ Chamberlain uvádí, „že všechna naše dnešní civilizace a kultura jest dílem zvláštního lidského rodu: Germánů.“⁷⁵ Do tohoto označení zahrnul nejen samotné Germány, ale i Slovany, Kelty a všechny členy „severoevropské rasy“, včetně obyvatelstva bílé pleti Spojených států. Na tomto členění „stavěl“ Chamberlain rasový diskurz o dějinách.

Chamberlain se ve svých textech domnívá, že rasa je základní kategorie, jež vykládá chod dějin, determinuje chování jednotlivců i skupin a vyplývá z ní světové poslání Německa. Chamberlainovou představou bylo ovlivnit nejen historiky, ale i zákonodárce, vědce a pozorovatele shledávající v rase problém, jež je nezbytný patřičně usměrnit.⁷⁶

Chamberlain říká, že Řecko zaniklo, stejně jako Řím, v důsledku rasového úpadku a upozorňoval na to, že rasová degenerace hrozí i germánským národům, pokud se bude árijská krev mísit s krví ostatních plemen. Chamberlain považoval za hlavní viníky Židy, neboť byl přesvědčen o jejich cíleném záměru křížit se s árijskými národy a podrýt tak kvalitu germánské krve.

Clayová a Leapman uvádí, že v závěrečné kapitole Chamberlain přisoudil zásluhy za všechny události mezi třináctým a devatenáctým stoletím teutonské rase a také pobízel k tomu, aby byla teutonská rasa zdokonalena a pročištěna skrze selektivní populační program a skrze zpracované zbavování se cizí krve.⁷⁷

⁷⁴ ROSENBERG, Miles, 2016. *Rasa, etnická příslušnost a historie*. In BERGER, Stefan, Heiko FELDNER a Kevin PASSMORE, ed. *Jak se píšou dějiny: teorie a praxe*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2016. ISBN 978-80-7325-398-1. str. 382

⁷⁵ CHAMBERLAIN, Houston Stewart. *Základy devatenáctého století*. Přeložil Jan MRAZÍK. V Praze: Antonín Hajn, 1910. Hajnova knihovna děl domácích i cizích. str. 19

⁷⁶ ROSENBERG, Miles, 2016. *Rasa, etnická příslušnost a historie*. In BERGER, Stefan, Heiko FELDNER a Kevin PASSMORE, ed. *Jak se píšou dějiny: teorie a praxe*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2016. ISBN 978-80-7325-398-1. str. 382

⁷⁷ CLAY, Catrine a Michael LEAPMAN. *Panská rasa: Nacistické Německo a experiment Lebensborn*. Praha: Columbus, 1996. ISBN 80-85928-43-4. str. 27

3 Rasismus

Slovo „rasismus“ se začalo používat ve 30. letech 19. století. Je výrazně „mladší“ než slovo „rasa“, které je známé již od konce 17. století. Poprvé slovo „rasismus“ použil německý autor Magnus Hirschfeld ve stejnojmenném díle *Rassismus* vydaného v letech 1933-1934.⁷⁸

Rasismus hierarchizuje určité skupiny lidí na základě jejich biologických a psychických vlastností. Bližší definice rasismu je uvedena v Sociologickém slovníku, který rasismus vymezuje jako „*nepřátelský postoj vůči příslušníkům jiné rasy nebo etnika lidově považovaného za rasu, který může nabýt fanatických podob a může přerůst v ideologii i v systematický teror.*“⁷⁹ Stejného názoru je i Šišková, která uvádí, že rasismus „*je ideologie, která představuje soubor koncepcí vycházejících ze strachu z cizího (xenofobie) a tvořících jeho ideologickou nadstavbu. Předpokládá fyzickou a duševní nerovnost lidských plemen (ras) a rozhodující vliv rasových odlišností na dějiny a kulturu lidstva.*“⁸⁰ S tímto souhlasí i Wolf: „*Rasismus a rasové teorie vyzvedávají jenom určité lidi a určité etnické a jazykové skupiny s určitými tělesnými a psychickými vlastnostmi a tito lidé jsou pokládáni za vyvolené a za jediné představitele nejvyšší lidské kultury a lidstva vůbec.*“⁸¹

Rasismus byl používán jako prostředek k obhajobě utlačování určitých skupin lidí. Tohoto bylo zneužíváno při jednání otrokářů a vládců v autokraciích, monarchiích a v totalitních státech. Teoretické základy rasismu byly také zneužívány jako záminka k vyhlašování válek a k násilnému ovládnutí jedněch národů a států druhými.⁸²

3.1 Ideologie rasismu

Blažek uvádí, že pojem „rasa“ ve společnosti působí jako sociální konstrukt, který je udržovaný na základě tradice a podle společenských norem. Dochází ke splnutí

⁷⁸ MACHALOVÁ, Tatiana. *Lidská práva proti rasismu*. Vyd. 1. Brno: Doplněk, 2001. ISBN 80-7239-099-6. str. 86

⁷⁹ PETRUSEK, Miloslav, Hana MAŘÍKOVÁ a Alena VODÁKOVÁ. *Velký sociologický slovník*. Praha: Karolinum, 1996. ISBN 80-7184-311-3. str. 908

⁸⁰ ŠÍŠKOVÁ, Tatjana, ed. *Výchova k toleranci a proti rasismu: [multikulturní výchova v praxi]*. Vyd. 2., aktualiz. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-182-2. str. 13

⁸¹ WOLF, Josef. *Lidské rasy a rasismus v dějinách a v současnosti: člověk a jeho svět II*. Praha: Karolinum, 2000. Učební texty Univerzity Karlovy v Praze. ISBN 80-246-0099-4. str. 113

⁸² Tamtéž, str. 113

biologických rozdílů s náboženskými, kulturními, jazykovými, behaviorálními a psychologickými odlišnostmi.⁸³ Avšak existují sociální skupiny, jež se a utvářejí kolem ideji rasy. Ztotožňují se s myšlenkou, že jsou představiteli rasy v prostoru dějinném a zároveň jsou „zakoreněny“ v prostoru přírody. Takto spojený soubor představ můžeme považovat za rasistickou ideologii.

Rasismus jako ideologie představuje dva zásadní znaky. Za prvé – rasismus vyvábí určité typy jednání a praktik. Volit jistou politickou stranu, vybírat známé podle určitého fyzického a morálního vzorce, ovlivňovat své potomky v tom, vedle koho bydlí atp. Za druhé se rasismus jako ideologie vyhraňuje určitými typy diskurzů a forem vědění, jež představují vyloučení ze společnosti na základě odlišnosti. Rasismus jako ideologie vytváří hranici mezi dvěma skupinami – na jedné straně stojí ti, kteří stigmatizují, na druhé straně ti, kteří jsou stigmatizováni. Přičemž stigmatizovaná skupina je představována jako méněcenná v oblasti kognitivní, estetické i morální. Také jsou vnímáni jako zlí, oškliví a hloupí. Povaha stigmatizovaných rysů spočívá v její viditelnosti a neměnitelnosti.⁸⁴

„Rasismus jako forma vědění připoutává člověka k jeho původu a ztotožňuje ho s jeho tělem, redukuje jeho lidství na otázku určitým způsobem zvýznamněných tělesných odlišností.“

Jako stěžejní znak je u rasistické ideologie jako souboru vědění bráno přesvědčení o viditelnosti základních lidských charakteristik. Jednou z těchto charakteristik je symbolika těla a tělesnosti, jež je u rasistických představ stavěna do popředí jako nejviditelnější, a proto je brána jako nezpochybnitelná podoba jinakosti. *Tělo* je pro rasistickou teorii klíčové, protože se výslovně pokládá za „přirozený“ a viditelný objekt. V rasistické ideologii se považuje tělo jako metaforický prostředek pro rozlišení čistého od nečistého, přijatelného od nepřijatelného. V zájmu rasistického dokazování slouží symbolika těla k připsování pejorativních charakteristik (zlý, ošklivý a hloupý) objektům rasismu.

Při zkoumání rasistických ideologií jako souboru vědění dochází k reprezentaci/zobrazení „Druhých“ ve třech dimenzích.

⁸³ BLAŽEK, V. (2011). Od „rasy“ k etnocentrismu a zpět. Dostupné online: https://ff.zcu.cz/export/sites/ff/files/Acta-FF/2011/ACTA_FF_2011_3.pdf, [cit. 2021-04-30]. str. 76-77

⁸⁴ *Sociální studia: Konceptualizace pojmů rasa a rasismus: Sociologický pohled* [online]. 4. 2007 [cit. 2021-02-15]. Dostupné z: https://journals.muni.cz/socialni_studia/article/view/5573/4668, str. 11-12

Za prvé, „praktiky produkující vědění se realizují vždy v určitém institucionálním prostředí, ve kterém je produkce vědění sociálně organizována a regulována. Produkce rasistického vědění o „Druhých“ je propojena například s ustanovením knihoven, výzkumných ústavů a archivů, se psaním a vydáváním učebnic.

V těchto institucionálních prostředcích vzniká nejen „seznam“ typů lidí, kteří se zařazují do skupiny „Druhých“, ale i místo, kde se nacházejí a na němž mohou být pozorováni a zkoumáni.

Za druhé, na základě různých jazykových vyjádření k pojmu rasa se projevují i rasové rozdíly mezi subjekty. Diskurz rasy není složen pouze z popisných výroků, ale patří do něho i normy, nadávky, příběhy, vtipy, přívlastky atp.⁸⁵

Za třetí, „praktiky rasistického diskurzu konstruují taková vypodobení skutečnosti, která jsou předkládána jako věrohodná, autentická a pravdivá.“

Autenticita je postavena na tom, že tělo přijímá jako hlavní nástroj, jež zobrazuje stigmatizovanou odlišnost.

Součástí rasistické ideologie jsou nejen objekty rasismu („Druzí“), ale i subjekty rasismu (ti, kteří smýšlejí rasisticky). Společenské kořeny rasismu lze spatřit skrze teorie ideologie jako prostředku prosazování zájmů, respektive skrze teorie ideologie jako nástroje kompenzace napětí.

„Vycházíme-li z teorie, jež ideologii pojímá jako prostředek prosazování zájmů, můžeme rasismus považovat za prostředek boje o moc. Pojetí rasismu jako ideologické zbraně vysvětluje působení idejí zakotveností těchto idejí v materiálních zájmech jejich nositelů. Potřebnou motivací k tomu, aby tito lidé věřili, mysleli a jednali na základě rasistické ideologie, formují jejich vlastní zájmy. A protože zájmy lidí jsou dány tím, jakou pozici tito lidé na „hracím poli“ společenského boje o zdroje zastávají, přítomnost ideologie rasismu v určitých vrstvách společnosti bude spíše symptomem latentního sociálního konfliktu než zlomyslnosti či nevzdělanosti příslušných lidí.“⁸⁶

Rasismus, ať už v případě ideologie jako nástroje kompenzace napětí či v případě ideologie jako zbraně, odkazuje na určitý nepříznivý znak/symptom vyskytující se ve společnosti. Z hlediska ideologie jako zbraně se jedná o symptom sociálního konfliktu.

⁸⁵ Sociální studia: Konceptualizace pojmů rasa a rasismus: Sociologický pohled [online], 4. 2007 [cit. 2021-02-15]. Dostupné z: https://journals.muni.cz/socialni_studia/article/view/5573/4668, str. 12

⁸⁶ Tamtéž, str. 13

Z hlediska ideologie jako nástroje kompenzace napětí bude výskyt rasismu vyložen jako symptom nedokonalé sociální integrace. Toto pojetí ideologie předpokládá, že se ve společnosti nachází napětí, jenž vzniklo buď z nedokonalého začlenění různých hledisek individuální existence lidí, nebo z neúplné integrace společnosti jako celku.

Pro porozumění diskurzu rasismu je důležité, abychom si všimli i jiných znaků kromě idey rasy. Jsou to například boj, příroda, zdraví a dějiny, které společně s ideologií rasismu a ideou rasy mohou získat symbolickou moc. Symbolická moc ideologie rasismu tkví v jeho vysvětlující/teoretické funkci. Tato vysvětlující funkce rasismu spočívá v tom, že udává jedincům hranice a „směr“ jejich chování ve společnosti. Vysvětlující funkce je pro ideologii rasismu zásadní, neboť se domáhá statusu přírodovědecké vědy a v mnoha případech svůj nárok na vědeckost úspěšně prosazuje. Vědecká pravdivost rasismu má být stvrzena tímto nárokem a měla by jí být zaručena jakási legitimnost, jež bude využita při orientaci jednotlivců ve společnosti.⁸⁷

3.2 Projevy rasismu

Šišková uvádí, že *„s určitou mírou nadsázky můžeme pracovně rozlišovat mezi tím, co je možné nazvat ‚měkkým‘ a ‚tvrdým‘ rasismem.“*⁸⁸ „Měkký“ rasismus se projevuje převážně pasivním společenským postojem; není vyhraněný, ani se neprojevuje jako veřejně hlásaná ideologie, jejímiž nositeli by byly jakákoli organizační seskupení či instituce. Jsou pro něho charakteristické termíny jako vylučování, omezování, rozlišování a diskriminace.

*„Protože jej obvykle v nevyhraněné a špatně rozeznatelné podobě sdílí široká veřejnost (často včetně těch, kdo jsou jeho objektem), není identifikován jako nezdravý jev, ale jako celospolečensky sdílená norma.“*⁸⁹

„Tvrdý“ rasismus nabývá agresivní podoby a projevuje se ve formě veřejně proklamovaných ideologií (fašismu, šovinismu, nacionalismu, apartheidu apod.). Jejich nositelé jsou zformováni do společenských a politických uskupení, v mezních případech

⁸⁷ Sociální studia: Konceptualizace pojmů rasa a rasismus: Sociologický pohled [online]. 4. 2007 [cit. 2021-02-15]. Dostupné z: https://journals.muni.cz/socialni_studia/article/view/5573/4668, str. 14

⁸⁸ ŠIŠKOVÁ, Tatjana, ed. *Výchova k toleranci a proti rasismu: [multikulturní výchova v praxi]*. Vyd. 2., aktualiz. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-182-2. str. 13

⁸⁹ Tamtéž, str. 13

jsou nositeli ideologií i státní orgány a instituce. V této podobě jsou rasová nenávist a její projevy jednoduše rozeznatelné, a to i pro širokou veřejnost. V tomto případě lze použít pro projevy tvrdého rasismu právní termíny, jimiž jsou například ničení, zášť, hanobení, podněcování, vyhrožování a rasové násilí.⁹⁰

Rasová diskriminace a rasové násilí jsou formy aktivního chování vycházející z rasismu. Šišková definuje rasovou diskriminaci jako „*sociální diferenciaci (odlišování), v níž jsou popřeny normativní zásady rovnosti a stejného zacházení se všemi členy sociálního útvaru.*“⁹¹ Machalová uvádí, že při rasové diskriminaci se využívají podobné mechanismy vyloučení, které jsou uplatňovány i při diskriminaci určitých věkových skupin, žen, nositelů nějakého náboženského nebo politického přesvědčení apod. Rasismus, jako jedna z forem diskriminace, se odlišuje od jiných forem jeho ideologickým obsahem. Tedy tím, že zdůrazňuje náhodně vybrané biologické znaky etnických či kulturních skupin a determinuje je jako jejich přirozené negativní vlastnosti; dále pak tím, že konstruuje vztah k těmto negativně označeným (rasovým) skupinám vždy jako negativní, což ve výsledku znamená, že jejich působení je vnímáno nebezpečně, destruktivně atd.; nebo jde o snahu uznat politická privilegia vlastní skupiny na úkor cizí (nebezpečné) skupiny lidí, čehož by se dosáhlo při využití mechanismu negativního označení jinakosti.⁹²

Šišková uvádí, že termínem „rasové násilí“ se rozumí „*násilné chování s rasovým motivem, jehož objektem je neindividualizovaný příslušník rasově odlišné skupiny.*“⁹³ V případě rasového násilí hraje významnou roli to, že útočník napadá jakéhokoli příslušníka odlišné rasy a tato konkrétní oběť je kýmkoli z této skupiny zaměnitelná. Dle právních předpisů patří do kategorie rasového násilí celá řada násilných činů: vražda, zabití, ublížení na zdraví, způsobení škody velkého rozsahu, užití různých druhů násilí,

⁹⁰ ŠIŠKOVÁ, Tatjana, ed. *Výchova k toleranci a proti rasismu: [multikulturní výchova v praxi]*. Vyd. 2., aktualiz. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-182-2. str. 13

⁹¹ Tamtéž, str. 14

⁹² MACHALOVÁ, Tatiana. *Lidská práva proti rasismu*. Vyd. 1. Brno: Doplněk, 2001. ISBN 80-7239-099-6. str. 103

⁹³ ŠIŠKOVÁ, Tatjana, ed. *Výchova k toleranci a proti rasismu: [multikulturní výchova v praxi]*. Vyd. 2., aktualiz. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-182-2. str. 15

genocidium, pogromy apod. Tyto obecné násilné činy jsou klasifikovány jako rasové násilí, neboť jsou páčány na základě rasového motivu.⁹⁴

3.3 Extremismus

Ministerstvo vnitra České republiky definuje extremismus jako pojem, jímž: „*jsou označovány ideologické postoje, které vybočují z ústavních, zákonných norem, vyznačují se prvky netolerance, a útočí proti základním demokratickým principům, jak jsou definovány v českém ústavním pořádku.*“⁹⁵

Demokratický politicko-ekonomický systém se stává ohrožen, neboť extremistické postoje jsou schopny vyústit v činy, jež tento systém destruktivně ohrožují. Extremisté se snaží svým chováním a činy nahradit demokratický systém, za takový systém, který demokratické zásady neuznává (totalitní nebo autoritářský režim, diktatura, anarchie).

Radikalismus - pojem velice podobný extremismu, avšak ne úplně stejný. Jako radikální, můžeme označit ty projevy extrémních politických postojů, které nedosahují takové intenzity, aby docházelo k porušení zákona. Jde o postoje silně kritické k liberálně parlamentnímu zřízení, ale nevybízejí k používání násilných metod k jeho odstranění.

Vyhraněné, krajní postoje lze dělit dle několika kritérií. Extremismus se nejčastěji člení na politický, jež je dále dělený na levicový a pravicový, a na náboženský. Abychom se vyhnuli používání problematického pojmu „extremismus“, tak se v politologické literatuře užívá pro politický extremismus zastřešujících pojmů „krajní levice“ a krajní pravice“, resp. „ultrapravice“ a „ultralevice“.⁹⁶

3.3.1 Pravicový extremismus

Pravicový extremismu popírá princip rovných politických práv jako základu demokratického ústavního státu. Mezi charakteristické projevy patří přisuzování vyšší hodnoty vlastnímu „etniku“, „rase“ či „národu“ (etnocentrismus, rasismus, vyhraněný

⁹⁴ Tamtéž, str. 15-16

⁹⁵ *Co je extremismus* [online]. Ministerstvo vnitra ČR, Odbor bezpečnostní politiky, 2010 [cit. 2021-4-29]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/co-je-extremismus.aspx>

⁹⁶ GŘIVNA, Tomáš, Miroslav SCHEINOST a Ivana ZOUBKOVÁ. *Kriminologie*. 4., aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2014. ISBN 978-80-7478-614-3. str. 354-355

nacionalismus) a diskriminaci skupin, které jsou „jiného druhu“ neboli „cizí“ (xenofobie, antisemitismus, nenávisť vůči všem cizincům). Princip rovnosti politických práv pro každého člena společnosti by měl být nahrazen systémem, který institucionalizuje základní nerovnost lidí na základě jejich původu, národní, etnické, rasové příslušnosti.

Současní pravicoví extremisté nemají ucelenou ideologii, která by se z hlediska soudržnosti dala srovnat s nacismem či fašismem. Základní ideje soudobých pravicových extremistů vychází z nacionalistického a rasistického základu. Jejich východisko tvoří představa, že hodnota a kvalita člověka se určuje podle toho, k jakému národu a rase přísluší. Tato představa má determinovat i lidská a občanská práva, a proto má být i společnost vystavěna na principu monokulturnosti. Mimo to pravicoví extremisté uvádějí jako ideální formu vlády autoritářský režim, kde by splýval stát a etnicky stejnorodý národ v přirozenou entitu. Vůle této entity by byla vyjadřována politickou elitou nebo charismatickým vůdcem. Výkon moci je intuitivně prováděn na základě potřeb přirozené entity, proto je autorita politického vedení nezpochybnitelná. V takovémto systému se neuplatňuje rozdělení moci na zákonodárnou, výkonnou a soudní, z toho důvodu jsou kontrolní mechanismy výkonu moci zbytečné, stejně tak jako volby či politická opozice, jež by zajišťovala konkurenční funkci.

Ve společnosti také dochází ke snaze zbavit tehdejší nacionálně socialistický systém jeho morální viny. V důsledku toho dochází stále častěji u pravicových extremistů k idealizování nacismu a relativizování jeho viny na vyvolání války.

U pravicových extremistů může docházet prostřednictvím politického populismu k získávání veřejné podpory a politické moci, neboť populismus může být použit jako metoda k oslovení a mobilizaci lidí. Populismus využívá aktuálních nálad a předsudků ve společnosti, přičemž nálady obyvatelstva jsou demagogicky prezentovány a užívány proti vládnoucí elitě, která nenaslouchá lidu a nehájí jeho zájmy. Populisté nabízejí jednoduchá řešení složitých problémů, jako třeba návrat do starého fungujícího národního státu. Zejména ultrapravicový populismus odůvodňuje vyřešením otázek migrační politiky naše problémy, od hospodářské po sociální politiku atp.⁹⁷

⁹⁷ DANICS, Štefan a Tomáš KAMÍN. *Extremismus, rasismus a antisemitismus*. Praha: Policejní akademie České republiky, 2005. ISBN 80-7251-204-8. str. 20-21

3.3.2 Krajiné pravice u nás

Od 80. let dvacátého století se krajiné pravice strany staly ustálenou součástí politických systémů evropských států. Krajiné pravice strany dosahují oblíbenosti u určité části obyvatelstva a mohou tak dosáhnout v některých zemích i na mandáty v parlamentech, ale i na vládní pozice.⁹⁸

Podobná situace nastala v Československu, resp. v České republice ve dvou podobách. Formální podobu tvořila politická strana Sdružení pro republiku – Republikánská strana Československa, která byla zvolena do Poslanecké sněmovny v letech 1992-1998. Strana se prezentovala jako nacionálně populistická, a také se ostře vyhraňovala vůči Romům. Zanikla na konci 90. let.

Neformální rovinu tvořila subkultura skinheads (z angl. skin=kůže; head=hlava). Označení „subkultura“ je použito v souvislosti se skinheads z toho důvodu, že při svém vzniku v 60. letech v Británii neměli charakter politického hnutí. V době vzniku skinheads šlo o sociální protest dělnické mládeže z průmyslových aglomerací. Tehdy ještě nemělo hnutí xenofobní ani rasistický charakter, problematické chování spočívalo v agresivitě projevující se častými výtržnostmi a rvačkami zejména v souvislosti s fotbalovými zápasy. Od 80. let v subkultuře vzrůstá síla ultrapravicové větve, jež vystupuje zejména proti přistěhovalcům. Odtud se dostává do Evropy a rychle zdomácňuje především v Německu, Itálii a ostatních státech. Začíná převládat nacionalistický, rasistický a fašistický směr.

Vytvořilo se celoevropské společenství propojující ideové podstaty neonacismu a neofašismu, subkulturního stylu (ucelená imago, symbolika, agresivita) a hudby (tzv. white rock). Koncem 80. let v Československu se skupina Orlík markantním způsobem podílela na rozšíření kultu skinheads mezi mládeží. Dochází k organizaci hnutí skinheads na bázi nacionálního cítění se silnou akcentací na husitské tradice (tzv. kališnictví).

V polovině 90. let vzniká v ČR neregistrovaná organizace Blood & Honour Division Bohemia, která je stejnojmennou pobočkou britské neonacistické organizace. Z této pobočky se zrodila koncem 90. let nová zastřešující struktura pravice – Národní odpor (NO). Zdrojem inspirace se pro tuto organizaci staly struktury svobodného nacionalismu z Německa.

⁹⁸ DANICS, Štefan a Tomáš KAMÍN. *Extremismus, rasismus a antisemitismus*. 2., rozš. vyd. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2008. ISBN 978-80-7251-286-7. str. 33

Ultrapravaice se pokoušela zakládat nová sdružení (např. Národní aliance, Národně-sociální blok, Pravá alternativa), avšak tato nedosáhla větších úspěchů a byla intenzivně sledována bezpečnostními složkami. Současně docházelo mezi mládeží k upouštění od módy skinheads ve prospěch jiných subkultur (např. hip hop).

Oficiální zastoupení na politické scéně měla Dělnická strana (DS), která se zpočátku působila jako radikální nacionalistická strana. Potýkala se s řadou volebních neúspěchů, proto se tato strana přeorientovala na neonacistickou scénu. S touto proměnou se tematicky strana posunula k otázce přistěhovalectví, romské problematice a vyhraňovala se proti Evropské Unii. Jednotlivé struktury jsou mezi sebou provázané, mnoho protagonistů z řad Národního odporu a Autonomních nacionalistů se ucházelo o funkci na kandidátkách Dělnické strany.⁹⁹

Od poloviny první dekády tohoto století se ultrapravaice začíná decentralizovat na místní buňky, aby znesnadnila identifikaci členů bezpečnostními složkami. Tento tzv. „autonomní nacionalismus“ volí novou strategii, jež se odlišuje od původní skinheadské image, zvanou „Black bloc styl“. Účastníci akcí jsou oděni do uniformního černého oblečení, čepic a slunečních brýlí, se záměrem znesnadnit jejich identifikaci.¹⁰⁰

3.4 Prevence rasismu

Rasismus a xenofobie jsou fenomény rezonující v celospolečenský problém. Bylo a je třeba ochraňovat práva národnostních a etnických menšin. Práva národnostních a etnických menšin jsou ukotvena v Listině základních práv a svobod, která je součástí ústavního pořádku České republiky. Konkrétně se jedná o článek 24: *„Příslušnost ke kterékoli národnostní nebo etnické menšině nesmí být nikomu na újmu.“*¹⁰¹ Dále také článek 25: *„(1) Občanům tvořícím národní nebo etnické menšiny se zaručuje všestranný rozvoj, zejména právo společně s jinými příslušníky menšiny rozvíjet vlastní*

⁹⁹ GRIVNA, Tomáš, Miroslav SCHEINOST a Ivana ZOUBKOVÁ. *Kriminologie*. 4., aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2014. ISBN 978-80-7478-614-3. str. 360-362

¹⁰⁰ SCHEINOST, Miroslav. *Kriminalita očima kriminologů*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010. ISBN 978-80-7338-096-0. str. 201

¹⁰¹ Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, čl. 24. [cit. 2021-05-1] Dostupné z: <https://www.psp.cz/docs/laws/listina.html>

kulturu, právo rozšiřovat a přijímat informace v jejich mateřském jazyku a sdružovat se v národnostních sdružení. Podrobnosti stanoví zákon.

(2) Občanům příslušející k národnostním a etnickým menšinám se za podmínek stanovených zákonem zaručuje též

a) právo na vzdělávání v jejich jazyku,

b) právo užívat jejich jazyk v úředním styku,

c) právo účasti na řešení věcí týkajících se národnostních a etnických menšin.“¹⁰²

Tomu, aby nedocházelo ve společnosti k rasovému násilí a k rasové diskriminaci, se snaží předcházet výchovou a vzděláváním multikulturní výchova. Ta se zabývá kulturní diferenciací, tolerancí k multikulturalismu, národnostním menšinám a etnickým skupinám. Multikulturní výchova je obsažena v Rámcovém vzdělávacím programu pro základní vzdělávání (RVP ZV) jako tzv. průřezové téma. „*Průřezová témata reprezentují v RVP ZV okruhy aktuálních problémů současného světa a stávají se významnou a nedílnou součástí základního vzdělávání.*“¹⁰³

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání uvádí, že multikulturní výchova „*umožňuje žákům seznamovat se s rozmanitostí různých kultur, jejich tradicemi a hodnotami. Na pozadí této rozmanitosti si pak žáci mohou lépe uvědomovat i svoji vlastní kulturní identitu, tradice a hodnoty.*“¹⁰⁴

Prostřednictvím multikulturní výchovy žáci poznávají „*kořeny*“ nejen své vlastní kultury, ale jsou vedeni, aby nacházeli porozumění i u odlišných kultur. Podporuje rozvoj solidarity, tolerance, spravedlnosti, porozumění a respektu k sociokulturním rozmanitostem ve společnosti. Multikulturní výchova by měla pozitivně ovlivňovat klima ve škole mezi všemi aktéry školního prostředí a měla by vytvářet mezi účastníky školního prostředí takové klima, v němž by se cítili příslušníci majoritních i minoritních skupin rovnoprávně. S rozvojem poznávání kultury majoritních i minoritních skupin by mělo docházet ke vzájemné toleranci, odstraňování nepřátelství a předsudků vůči „*neznámému*“.¹⁰⁵

¹⁰² Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, čl. 25. [cit. 2021-05-1] Dostupné z: <https://www.psp.cz/docs/laws/listina.html>

¹⁰³ Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání [online]. Praha: MŠMT, 2021 [cit. 2021-05-01]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/file/4983/>. str. 124

¹⁰⁴ Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání [online]. Praha: MŠMT, 2021 [cit. 2021-05-01]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/file/4983/>. str. 131

¹⁰⁵ Tamtéž, str. 131

3.5 Organizace bojující proti rasismu

V českém prostředí se jedná zejména o nevládní neziskové organizace, které šíří osvětu, vzdělávací činnost, poskytují poradenské služby a zabývají se ochranou, dodržováním a monitorováním lidských práv cizinců, etnických a národnostních menšin. Některé české organizace (např. Sdružení pro integraci a migraci, Český helsinský výbor) spolupracují na mezinárodní úrovni s Evropskou sítí proti rasismu, pro kterou vypracovávají každoročně stínové zprávy o rasismu v České republice.

3.5.1 Evropská síť proti rasismu (ENAR)

Propojuje místní a národní anti-rasistické nevládní organizace po celé Evropě a vytváří tak jedinou celoevropskou síť bojující proti rasismu. Evropskou sítí proti rasismu tvoří 150 nevládních organizací po celé Evropě. Organizace byla založena v roce 1998 aktivisty, kteří se snažili dosáhnout právních změn na evropské úrovni a zasadit se tak o pokrok směřující k rasové rovnosti ve všech členských státech Evropské unie. Jejich snahy směřují k ukončení strukturálního rasismu v Evropské unii a k vytváření institucí a přístupů, jež by stály na rasové rovnosti a rovnoměrném rozdělení privilegií a práv.¹⁰⁶

Jednou z činností, kterou se ENAR zabývá, je měření a kvantifikace rozsahu diskriminace a nerovnosti v Evropě. Bez těchto údajů by bylo velice obtížné nalézt efektivní možnosti řešení diskriminace.

I přesto, že jsou v Evropské unii zavedeny právní předpisy proti rasovému násilí, existují mezery v provádění těchto předpisů členskými státy. Proto se ENAR snaží zdokonalit legislativní standardy jak na evropské, tak i na národní úrovni, což má pomoci se vypořádat s podněcováním násilí, zajistit řádné vyšetřování a stíhání rasisticky motivovaných zločinů.

Migranti a příslušníci etnických menšin čelí na trhu práce velice často diskriminaci a nerovnému zacházení. Z tohoto důvodu v roce 2009 ENAR spustilo platformu *Equal@work*. Ta sdružuje podniky, sociální partnery, nevládní organizace, veřejné orgány

¹⁰⁶ About us. *European Network Against Racism* [online]. [cit. 2021-5-4]. Dostupné z: <https://www.enar-eu.org/About-us>

a akademické pracovníky, jež se snaží najít řešení, jak začlenit etnické a náboženské skupiny do trhu práce.

Dále se ENAR zabývá skupinami, které jsou nejvíce postihnuty rasismem v Evropské unii. Mezi ty patří: migranti, Romové, muslimové, Židé a lidé afrického původu. Záměrem Evropské sítě proti rasismu je, aby členské státy vytvářely, dodržovaly a uskutečňovaly národní strategie pro boj s antisemitismem, islamofobií, afrofobií a anticikanismem.¹⁰⁷

3.5.2 Sdružení pro integraci a migraci (SIMI)

Je nezisková organizace hájící lidská práva cizinců v České republice. Vznikla v roce 1992. SIMI poskytuje bezplatné právní, sociální a psychosociální poradenství cizincům žijícím na území České republiky. Pracovníci SIMI spolupracují s veřejností a prostřednictvím diskusí, seminářů, konferencí a přednášek na základních, středních a vysokých školách si organizace klade za cíl prohlubovat toleranci, potírat xenofobii a rasismus. Činnost sdružení se také zaměřuje na ovlivňování legislativy v oblasti migrace a uprchlického práva. Sdružení se svojí prací snaží zajistit příznivější nastavení podmínek pro život cizinců na území České republiky.¹⁰⁸

Sdružení pro integraci a migraci aktivně působí v různých lidskoprávních uskupeních jak na území České republiky, tak i na mezinárodní úrovni.

„V České republice SIMI využívá členství v různých sítích k lepší propagaci svých činností, ale především pak k výměně informací s jinými subjekty v oblasti migrace a ke sdílenému vyjadřování postojů na aktuální migrační dění.“¹⁰⁹

Mezi partnery SIMI na národní úrovni patří: Konsorcium nevládních organizací pracujících s migranty v České republice; Výbor pro práva cizinců při Radě vlády pro lidská práva; Pracovní skupina pro ekonomickou migraci při Ministerstvu průmyslu a obchodu; Regionální poradní platforma Integračního centra Praha; Pro Bono Aliance.

¹⁰⁷ Our Work. *European Network Against Racism* [online]. [cit. 2021-5-4]. Dostupné z: <https://www.enar-eu.org/Our-Work>

¹⁰⁸ *Sdružení pro integraci a migraci: Kdo jsme* [online]. [cit. 2021-5-2]. Dostupné z: <https://www.migrace.com/cs/organizace/o-nas>

¹⁰⁹ *Sdružení pro integraci a migraci: Kdo jsme* [online]. [cit. 2021-5-2]. Dostupné z: <https://www.migrace.com/cs/organizace/nase-clenstvi>

Spolupráce SIMI je na mezinárodní úrovni prováděna prostřednictvím členství v několika evropských či nadnárodních lidskoprávních sítí. SIMI publikuje informace o aktivitách sdružení na webové stránky mezinárodních organizací a zároveň propaguje šíření mediálních výstupů těchto organizací v České republice. Mezi nejvýznamnější mezinárodní partnery patří: PICUM – Platforma pro spolupráci na poli neregulární migrace; UNITED for Intercultural Action; Separated Children in Europe Program (SCEP); Migration Policy Group (MGP); European Network against Racism (ENAR); European Network of Migrant Women (ENoMW); Research Network for Domestic Workers Rights (RN-DWR); European Network on Statelessness (ESN).¹¹⁰

3.5.3 Občanské sdružení ROMEA

Sdružení bylo založeno bylo založeno 31.12.2002 jako „dobrovolná nevládní nezisková organizace sdružující romské a neromské občany, jejichž primárním cílem je podpora boje proti rasismu, rozvíjení dodržování lidských práv, napomáhání k rozvoji demokracie a tolerance ve společnosti.“¹¹¹ Sdružení si klade za úkol prostřednictvím kvalitního zpravodajství a podporou vzdělávání dosáhnout vzájemného poznání a přispět tak k uznání Romů za rovnocenné členy společnosti. Dále se ROMEA snaží přispět k rozšiřování střední vrstvy Romů.

Zpravodajský server Romea.cz informuje o celkovém dění v životě Romů, zpravodajství se zaměřuje na dění ve společnosti, jež se jakýmkoli způsobem dotýká Romů. Server Romea.cz sleduje mediální dění a zabývá se tzv. mediálním watchdogem. Touto formou sleduje a vyvrací dezinformace, manipulace nebo hoaxy zaměřené na romskou menšinu a v roce 2015 rozšířili svoje působení na témata týkající se uprchlíků v souvislosti s odeznívající migrační krizí.

Sdružení ROMEA v současné době pracuje na několik projektech jako jsou například mediální kurzy, které podporují romské zájemce o novinářskou práci. V rámci pětiletého projektu *Romský stipendijní program pro studenty SŠ a VOŠ* podporují

¹¹⁰ *Sdružení pro integraci a migraci: Kdo jsme* [online]. [cit. 2021-5-2]. Dostupné z: <https://www.migrace.com/cs/organizace/nase-clenstvi>

¹¹¹ Romská mediální a vzdělávací organizace. In: Sdružení romea.cz [online]. [cit. 2020-05-02]. Dostupné z: https://www.sdruzeniromea.cz/index.php/kdo-jsme/o-nas?fbclid=IwAR38uWZqu3yIS_QOHu2FTmtksLUXMedbp8ebH2bF78vMIFIJMeVDQm_y6uw

talentované studenty středních a vysokých škol s cílem rozšířit řady vzdělaných Romů a zvýšit šance na uplatnění ve společnosti. Sdružení realizací projektu *Poznej pravdu a šir ji dál* zvyšuje skrze vzdělávací aktivity mediální gramotnost a učí cílové skupiny kriticky vyhodnocovat informace.¹¹²

3.5.4 Český helsinský výbor (ČHV)

Český helsinský výbor je nevládní nezisková organizace působící v oblasti lidských práv. Organizace byla založena v roce 1988. Spolu s Chartou 77 a Výborem na obranu nespravedlivě stíhaných dohlížel na dodržování závazků v oblasti lidských práv, které byly podmíněny Konferencí o bezpečnosti a spolupráci v Evropě, v tehdejší Československu.

Český helsinský výbor monitoruje úroveň dodržování lidských práv a každoročně vydává *Zprávu o stavu lidských práv v ČR*. Dále bojuje proti diskriminaci, rasismu a nesnášenlivosti a spolupodílí se na vypracování Stínové zprávy o rasismu v Evropě (pro Evropskou síť proti rasismu). V oblasti vězeňství a trestní justice navrhuje podněty ke zlepšení určitých situací a realizuje inovativní projekty. Zabývá se ochranou práv jednotlivců a zranitelných skupin (děti, senioři, zdravotně postižení atd.) a skupin ohrožených vyloučením (Romové, vězněné osoby atd.). Český helsinský výbor poskytuje poradenské, konzultační a právní služby pro osoby v tíživé situaci nebo osobám, jejichž lidská práva byla porušena. Členové provádějí vzdělávací a osvětovou činnost prostřednictvím seminářů, kurzů, besed z oblasti lidských práv. Vydávají odborné publikace (příručky pro učitele na téma Úmluva o právech dítěte; diskriminace na trhu práce atp.), pořádají kampaně s lidsko-právní tematikou a připravují specializované weby.¹¹³

¹¹² Romská mediální a vzdělávací organizace. In: Sdružení romea.cz [online]. [cit. 2020-05-03]. Dostupné z: <https://www.sdruzeniromea.cz/index.php/co-delame/zpravodajsky-server-romea-cz>

¹¹³ RYBOVÁ, Lucie, *Činnost ČHV dříve a nyní* [online]. Praha: Český helsinský výbor; 2015 [cit. 2021-03-05]. Dostupné z: http://www.helcom.cz/dokumenty/chv/Prezentace_CHV.ppsx

4 Rasové teorie z pohledu generací

Často bývají lidé posuzováni na základě nápadných znaků, přičemž jsou tímto přiřazováni k jednotlivé rase. S takovýmto tříděním se lidstvo potýká již odedávna. Při tom dochází ke vzniku nejrůznějších rasových teorií, které se neustále vyvíjí.

Problematika rasismu a rasových teorií, která vyvrcholila ve 20. století, je stále velmi aktuální. S nástupem Adolfa Hitlera k moci bylo rozpoutáno hromadné vyhlazování těch, kteří, podle jeho slov, nepatřili k „čisté rase“. I přes tyto události a neustálé připomínání si hrůz jako varování před opakováním minulosti se i dnes setkáváme v ČR s projevy rasismu, určitou mírou rasové nesnášenlivosti, která vychází z rasových teorií. To nás vedlo k rozhodnutí provést empirický výzkum, který se zabývá porovnáním rasových teorií a míry rasismu z pohledu vybraných generací.

K provedení diagnostiky rasových teorií z pohledu vybraných generací byl zvolen **kvantitativní výzkum**, ve kterém jsme se zaměřili na detailnější posouzení a zhodnocení rasových teorií a míry rasismu jednotlivých vybraných generací.

4.1 Cíle, hypotézy

K provedení výzkumné části naší práce bylo nutné vytyčit hlavní cíl empirické části. Jejím cílem je tedy posoudit a komparovat míru rasismu a pohled na rasové teorie napříč vybranými generacemi.

Před provedením samotného výzkumu jsme rovněž, vzhledem ke zvolenému cíli, zvolili hypotézy, načež byl sestaven dotazník.

Právě hypotézy jsou neodmyslitelnou a jednou z nejdůležitějších součástí kvantitativního výzkumu. Jedná se o výrok týkající se vztahu mezi dvěma (ale i více) proměnnými. Při jejich formulaci se často chybí. Hypotézy musí mít jednoznačně vymezený obsah i výsledek ověřování, kdy je hypotéza buď přijímána, nebo odmítána.¹¹⁴

¹¹⁴ CHRÁSKA, Miroslav, 2016. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. 2. aktualiz. vyd. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-5326-3. str. 14-15

Hypotézy, které jsme stanovili, zní následovně:

Hypotéza č. 1: Současná starší generace osob se častěji setkala s projevy rasismu či xenofobním chováním než generace mladší.

Hypotéza č. 2: Současná starší generace osob vykazuje vyšší míru nesnášenlivosti vůči lidem jiného etnika než generace mladší.

Hypotéza č. 3: Při výběru nejpříjemnějších příslušníků jiného etnika se respondenti mladší generace rozhodují častěji na základě vlastních zkušeností než respondenti starší generace.

Hypotéza č. 4: Změna postoje k vnímání jiných etnik je za určitých okolností možná spíše u mladší generace osob než starší.

4.2 Metody výzkumu

Jednou z mnoha užívaných metod k získávání dat je v kvantitativním výzkumném šetření dotazník, který čítá několik otázek. Dotazníkem tedy můžeme rozumět systém několika připravených, srozumitelných a záměrně seřazených otázek, na něž se odpovědi zaznamenávají v písemné podobě.¹¹⁵ Průcha, Walterová a Mareš pak definují dotazník jako *„výzkumný a diagnostický prostředek ke shromažďování informací prostřednictvím dotazování osob. Podstatou je soubor otázek (výroků) zkonstruovaný podle kritérií vědecké metodologie, předkládaný v písemné formě.“*¹¹⁶

¹¹⁵ CHRÁSKA, Miroslav, 2016. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. 2. aktualiz. vyd. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-5326-3. str. 158

¹¹⁶ PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ, 2003. *Pedagogický slovník*. 4. aktualiz. vyd. Praha: Portál. ISBN 80-7178-772-8. str. 49

Na základě požadovaného způsobu odpovědi na jednotlivé otázky v dotazníku rozlišujeme položky na:

- „1. otevřené (nestrukturované) položky,
2. uzavřené (strukturované) položky,
3. polouzavřené položky.“

První zmíněné, otevřené, otázky neumožňují respondentovi vybírat z předem stanovených odpovědí. Na stanovený dotaz se musí dotazovaný volně vyjádřit. Nestrukturované položky mají nevýhodu v náročnosti na následné zpracování odpovědi i časové náročnosti. Oproti uzavřeným otázkám však dokážou hlouběji proniknout do podstaty problému.

Uzavřenými otázkami dáváme dotazovaným možnost výběru z několika předem stanovených odpovědí. Výhodou tohoto typu položek je snazší vyhodnocování odpovědí a ochota respondentů vyplnit dotazník. Jako nevýhoda se uvádí do určité míry podsouvání odpovědi dotazovaným.

Při zadávání odpovědí v uzavřených položkách se může stát, že nebudou uvedeny všechny možnosti odpovědí. Tomuto problému se lze vyhnout pomocí přiřazení odpovědi „jiná odpověď“, kterou respondent zvolí v případě nevyhovujících možností. Tento typ položky se nazývá polouzavřený.¹¹⁷

Pro potřeby našeho výzkumného šetření jsme, jak již výše uvádíme, využili metodu dotazníku. Položky v něm užitě jsme zvolili uzavřené, otevřené, ale i polouzavřené.

4.3 Výzkumný vzorek

Jedna z nejpodstatnějších částí, bez které se výzkum neobejde, je výzkumný vzorek. Našeho šetření se účastnilo celkem 130 respondentů. Jelikož se ve výzkumu zaměřujeme také na komparaci z hlediska generací, byli rozděleni na dvě skupiny podle věku. Pracovali jsme tedy s 65 respondenty ve věku do 40 let (dále označováni jako „mladší generace“) a s dalšími 65 respondenty nad 40 let věku (dále označováni jako

¹¹⁷ CHRÁSKA, Miroslav, 2016. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. 2. aktualiz. vyd. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-5326-3. str. 160-161

„*starší generace*“). Volba výzkumného vzorku byla, pro účely výzkumného šetření, záměrná.

4.4 Průběh výzkumného šetření

Na základě stanoveného cíle výzkumu a hypotéz jsme sestavili dotazník, který byl námi zvolen nejvhodnější metodou k získání potřebných dat. Součástí výzkumu byl rovněž předvýzkum, který nám pomohl posoudit srozumitelnost a jasnost otázek uvedených v dotazníku. Toho se účastnilo 5 osob, z toho 3 osoby ve věku nad 40 let, 2 osoby do 40 let věku.

Samotný dotazník v úvodu informoval respondenty o cíli a zaměření výzkumného šetření. Čítal celkem 18 uzavřených, polouzavřených nebo otevřených otázek.

Dotazník byl z důvodu epidemiologických opatření nařízených vládou ČR a z toho vyplývajícího ztíženého šíření mezi respondenty rozeslán prostřednictvím internetu. Po dosažení potřebného počtu respondentů jsme přistoupili k analýze získaných údajů. Ke zpracování dat jsme následně využili programu Microsoft Excel.

4.5 Analýza získaných dat

Získaná data z dotazníkového šetření jsme využili pro provedení důkazů hypotéz prostřednictvím testu nezávislosti chí-kvadrátu pro kontingenční tabulku.

4.5.1 Důkazy hypotéz

Hypotéza č. 1

Současná starší generace osob se častěji setkala s projevy rasismu či xenofobním chováním než generace mladší.

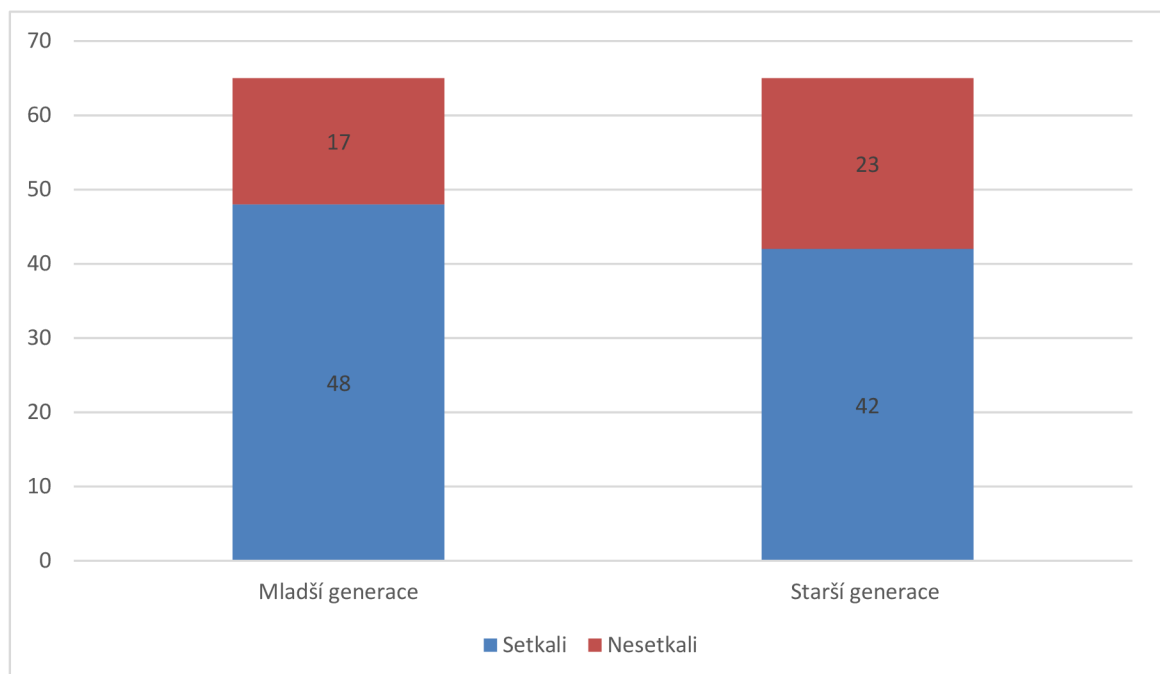
Nulová hypotéza H_0 : Četnost výskytu projevů rasismu či xenofobního chování, se kterými se setkala starší a mladší generace, je stejná.

Alternativní hypotéza H_A : Četnost výskytu projevů rasismu či xenofobního chování, se kterými se setkala starší a mladší generace, je rozdílná.

Pro dokazování hypotézy jsme použili test nezávislosti chí-kvadrát pro čtyřpolní tabulku.

Tabulka 1 Čtyřpolní tabulka pro test nezávislosti chí-kvadrátu

	setkali	nesetkali	Σ
mladší generace	48	17	65
starší generace	42	23	65
Σ	90	40	130

Graf 1: Důkaz hypotézy - Současná starší generace osob se častěji setkala s projevy rasismu či xenofobním chováním než generace mladší.

Zvolená hladina významnosti: 0,05

Vzorec pro výpočet chí-kvadrátu pro čtyřpolní tabulku:

$$\chi^2 = n \cdot \frac{(ad-bc)^2}{(a+b) \cdot (a+c) \cdot (b+d) \cdot (c+d)}$$

$$\chi^2 = 130 \cdot \frac{(48 \cdot 23 - 17 \cdot 42)^2}{65 \cdot 90 \cdot 40 \cdot 65} = 1,3$$

Vzorec pro výpočet stupňů volnosti u čtyřpolní kontingenční tabulky:

$$f = (r - 1) \cdot (s - 1)$$

$$f = (2 - 1) \cdot (2 - 1) = 1$$

Čtyřpolní tabulka má jeden stupeň volnosti, vypočítanou hodnotu χ^2 proto porovnáváme s kritickou hodnotou pro jeden stupeň volnosti a zvolenou hladinou významnosti (0,05).

Vypočítaná hodnota testového kritéria je nižší než kritická hodnota $\chi^2_{0,05}(1) = 3,841$, tudíž alternativní hypotézu odmítáme a přijímáme hypotézu nulovou.

Dílčí závěr: Mezi odpověďmi nebyla prokázána statisticky významná souvislost. Nebylo prokázáno, že by se starší generace setkala s projevy rasismu či xenofobním chováním častěji než mladší generace.

Lze konstatovat, že s projevy rasismu se ve společnosti setkali příslušníci mladší i starší generace v přibližně stejné míře. Z tohoto můžeme usoudit, že se rasismus ve společnosti vyskytuje napříč všemi věkovými kategoriemi.

Hypotéza č.2

Současná starší generace osob vykazuje vyšší míru nesnášenlivosti vůči lidem jiného etnika než generace mladší.

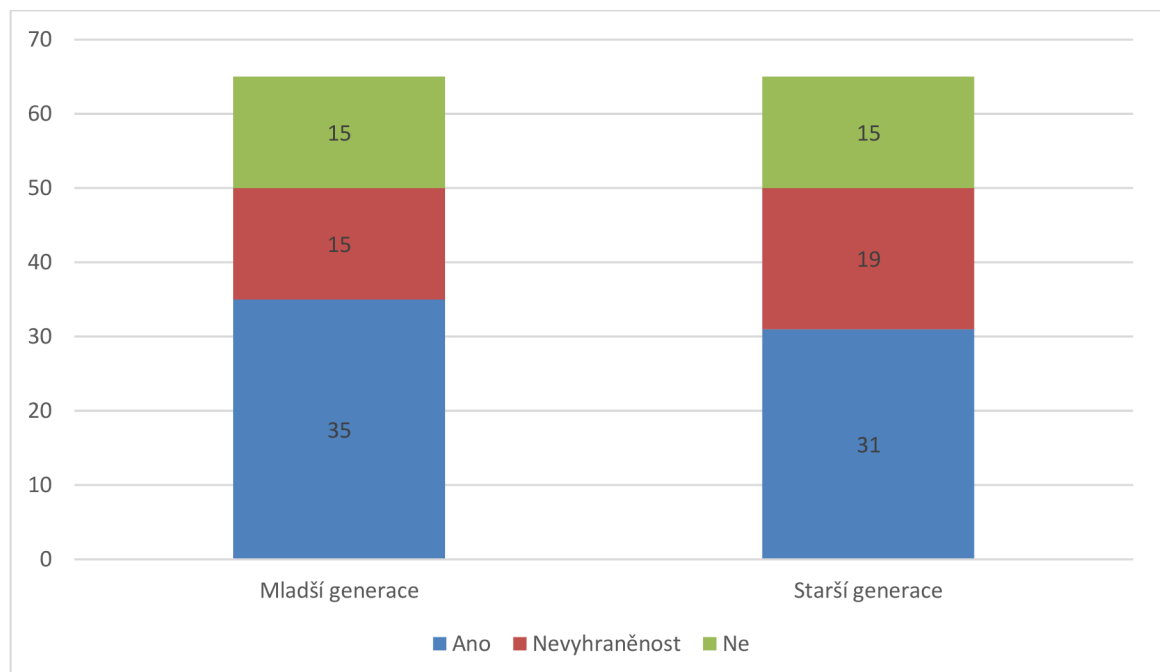
Nulová hypotéza H_0 : Mezi četnostmi odpovědí na otázky míry nesnášenlivosti u osob starší generace a u osob mladší generace není závislost.

Alternativní hypotéza H_A : Mezi četnostmi odpovědí na otázky míry nesnášenlivosti u osob starší generace a u osob mladší generace je závislost.

Pro dokazování hypotézy jsme použili test nezávislosti chí-kvadrát pro kontingenční tabulku.

Tabulka 2 Kontingenční tabulka

	ano	nevyhraněnost	ne	Σ
mladší generace	35	15	15	65
starší generace	31	19	15	65
Σ	66	34	30	130

Graf 2: Důkaz hypotézy - Současná starší generace osob vykazuje vyšší míru nesnášenlivosti vůči lidem jiného etnika než generace mladší.

Tabulka 3 Výpočet testového kritéria chí-kvadrát pro kontingenční tabulku

Pozorovaná četnost P	Očekávaná četnost O	P - O	(P - O) ²	$\frac{(P - O)^2}{O}$
35	33	2	4	0,121
15	17	-2	4	0,235
15	15	0	0	0
31	33	-2	4	0,121
19	17	2	4	0,235
15	15	0	0	0
Σ 130	Σ 130,00			Σ 0,712

Zvolená hladina významnosti: 0,05

Vzorec pro výpočet stupňů volnosti u kontingenční tabulky:

$$f = (r - 1) \cdot (s - 1)$$

$$f = (2 - 1) \cdot (3 - 1) = 2$$

Vypočítaný stupeň volnosti je 2. Zvolili jsme hladinu významnosti 0,05. Vypočítanou hodnotu χ^2 porovnáváme s kritickou hodnotou pro dva stupně volnosti a zvolenou hladinou významnosti (0,05).

Vypočítaná hodnota testového kritéria je nižší než kritická hodnota $\chi^2_{0,05}(2) = 5,991$, tudíž alternativní hypotézu odmítáme a přijímáme hypotézu nulovou.

Dílčí závěr: Mezi odpověďmi nebyla prokázána statisticky významná souvislost. Nebylo prokázáno, že současná starší generace osob vykazuje vyšší míru nesnášenlivosti vůči lidem jiného etnika než generace mladší.

Z tohoto můžeme usoudit, že míra nesnášenlivosti je přibližně stejná u obou generací.

Hypotéza č. 3:

Při výběru nejpříjemnějších příslušníků jiného etnika se respondenti mladší generace rozhodují častěji na základě vlastních zkušeností než respondenti starší generace.

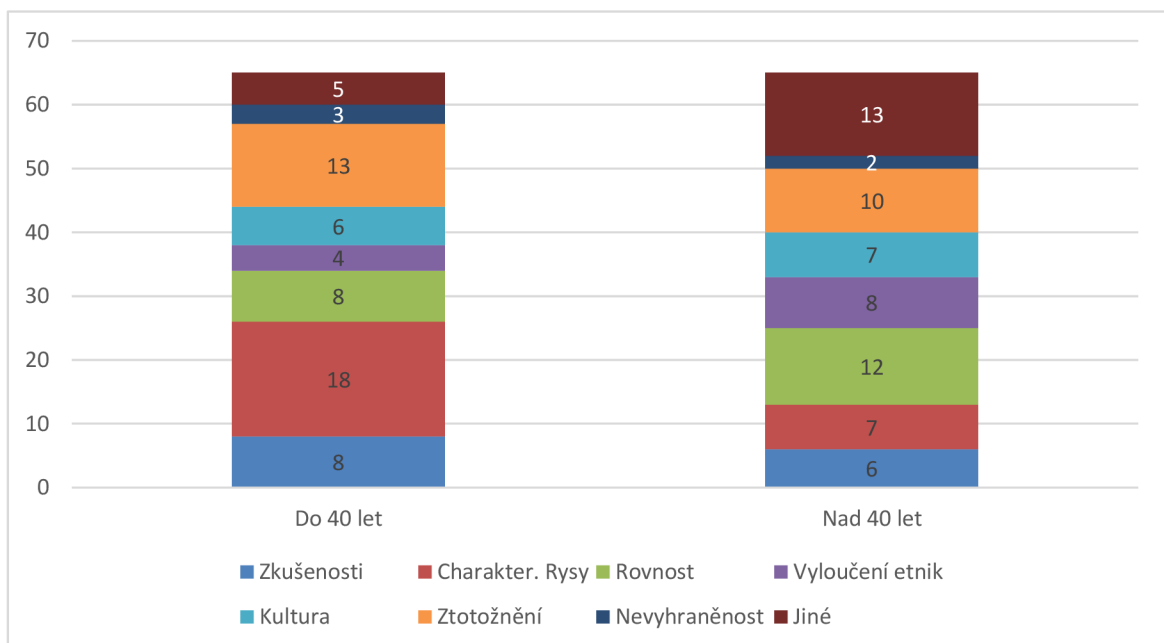
Nulová hypotéza H_0 : Podíl respondentů, kteří se rozhodují na základě zkušeností, je stejný u osob mladší generace i osob starší generace.

Alternativní hypotéza H_A : Podíl respondentů, kteří se rozhodují na základě zkušeností, je stejný u osob mladší generace i osob starší generace.

Pro dokazování hypotézy jsme použili test nezávislosti chí-kvadrát pro kontingenční tabulku.

Tabulka 4 Kontingenční tabulka

	zkuš.	charakter. rasy	rovnost	vyloučení etnik	kultura	ztotožnění	nevyhraněnost	jiné	Σ
do 40 let	8	18	8	4	6	13	3	5	65
nad 40 let	6	7	12	8	7	10	2	13	65
Σ	14	25	20	12	13	23	5	18	130

Graf 3: Důkaz hypotézy - Při výběru nejpříjemnějších příslušníků jiného etnika se respondenti mladší generace rozhodují častěji na základě vlastních zkušeností než respondenti starší generace.

Tabulka 5 Výpočet testového kritéria chí-kvadrát pro kontingenční tabulku

Pozorovaná četnost P	Očekávaná četnost O	P - O	(P - O) ²	$\frac{(P - O)^2}{O}$
8	7	1	1	0,142
18	12,5	5,5	30,25	2,420
8	10	-2	4	0,400
4	6	-2	4	0,666
6	6,5	-0,5	0,25	0,038
13	11,5	1,5	2,25	0,195
3	2,5	0,5	0,25	0,100
5	9	-4	16	1,777
6	7	-1	1	0,142
7	12,5	-5,5	30,25	2,420
12	10	2	4	0,400
8	6	2	4	0,666
7	6,5	0,5	0,25	0,038
10	11,5	-1,5	2,25	0,195
2	2,5	-0,5	0,25	0,100
13	9	4	16	1,777
Σ 130	Σ 130,00			Σ 11,476

Zvolená hladina významnosti: 0,05

Vzorec pro výpočet stupňů volnosti u kontingenční tabulky:

$$f = (r - 1) \cdot (s - 1)$$

$$f = (2 - 1) \cdot (16 - 1) = 15$$

Vypočítaný stupeň volnosti je 15. Zvolili jsme hladinu významnosti 0,05. Vypočítanou hodnotu χ^2 porovnáváme s kritickou hodnotou pro patnáct stupňů volnosti a zvolenou hladinou významnosti (0,05).

Vypočítaná hodnota testového kritéria je nižší než kritická hodnota $\chi^2_{0,05}(15) = 24,996$, proto alternativní hypotézu odmítáme a přijímáme hypotézu nulovou.

Dílčí závěr: Mezi odpověďmi nebyla prokázána statisticky významná souvislost. Nebylo prokázáno, že při výběru nejpříjemnějších příslušníků jiného etnika se respondenti mladší generace rozhodují častěji na základě vlastních zkušeností než respondenti starší generace.

Z tohoto můžeme usoudit, že se respondenti rozhodují, zda jim je příslušník jiného etnika sympatický či nikoliv, i na základě jiných předpokladů, než jsou pouze zkušenosti. Převážně se jedná o atributy, které jsou v populaci „běžně zažity“, jako například charakterové rysy.

Hypotéza č. 4:

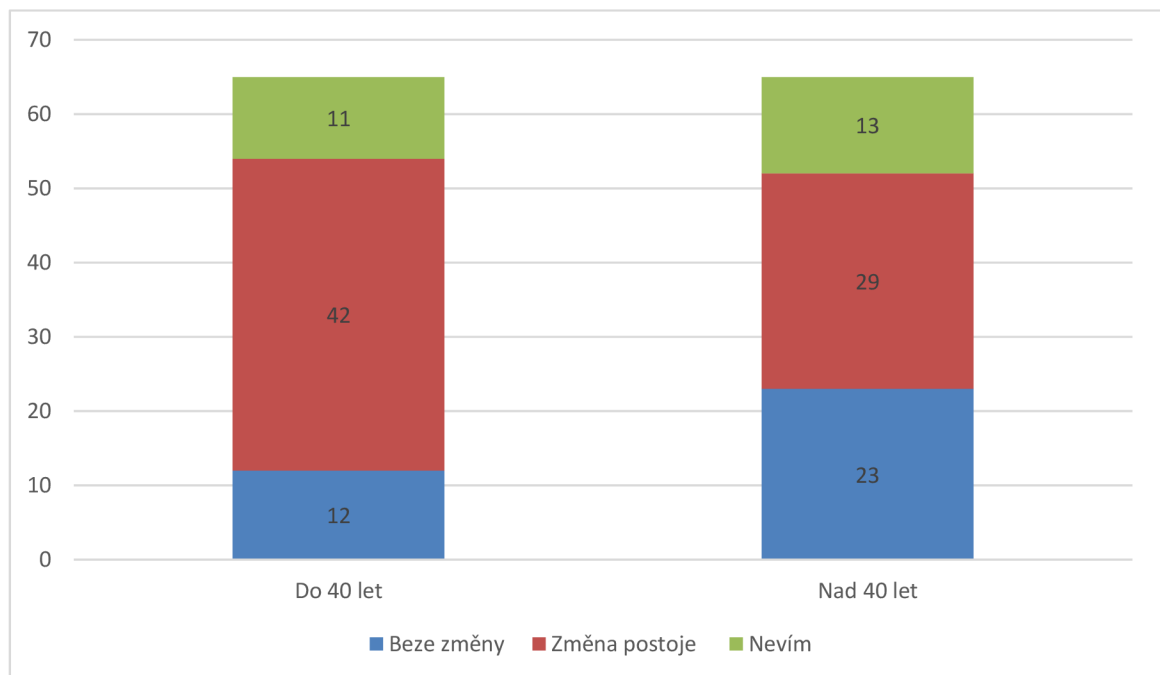
Změna postoje k vnímání jiných etnik je za určitých okolností možná spíše u mladší generace osob než u starší generace osob.

Nulová hypotéza H_0 : Četnost proměn postojů je u mladší generace a starší generace stejná.

Alternativní hypotéza H_A : Četnost proměn postojů je u mladší generace vyšší než u generace starší.

Tabulka 6 Kontingenční tabulka

	beze změny	změna postoje	nevím	Σ
do 40 let	12	42	11	65
nad 40 let	23	29	13	65
Σ	35	71	24	130

Graf 4: Důkaz hypotézy - Změna postoje k vnímání jiných etnik je za určitých okolností možná spíše u mladší generace osob než u starší generace osob.

Tabulka 7 Výpočet testového kritéria chí-kvadrát pro kontingenční tabulku

Pozorovaná četnost P	Očekávaná četnost O	P - O	(P - O) ²	$\frac{(P - O)^2}{O}$
12	17,5	-5,5	30,25	1,728
42	35,5	6,5	42,25	1,190
11	12	-1	1	0,083
23	17,5	5,5	30,25	1,728
29	35,5	-6,5	42,25	1,190
13	12	1	1	0,083
Σ 130	Σ 130,00			Σ 6,002

Zvolená hladina významnosti: 0,05

Vzorec pro výpočet stupňů volnosti u kontingenční tabulky:

$$f = (r - 1) \cdot (s - 1)$$

$$f = (2 - 1) \cdot (3 - 1) = 2$$

Vypočítaný stupeň volnosti je 2. Zvolili jsme hladinu významnosti 0,05. Vypočítanou hodnotu χ^2 porovnááme s kritickou hodnotou pro dva stupně volnosti a zvolenou hladinou významnosti (0,05).

Vypočítaná hodnota testového kritéria je vyšší než kritická hodnota $\chi^2_{0,05}(2) = 5,991$, tudíž zamítneme nulovou hypotézu a přijímáme hypotézu alternativní.

Dílčí závěr: Mezi odpověďmi byla prokázána statisticky významná souvislost. Můžeme tedy potvrdit, že změna postoje k vnímání jiných etnik je za určitých okolností možná spíše u mladší generace osob než u starší generace osob.

4.5.2 Analýza jednotlivých položek dotazníku

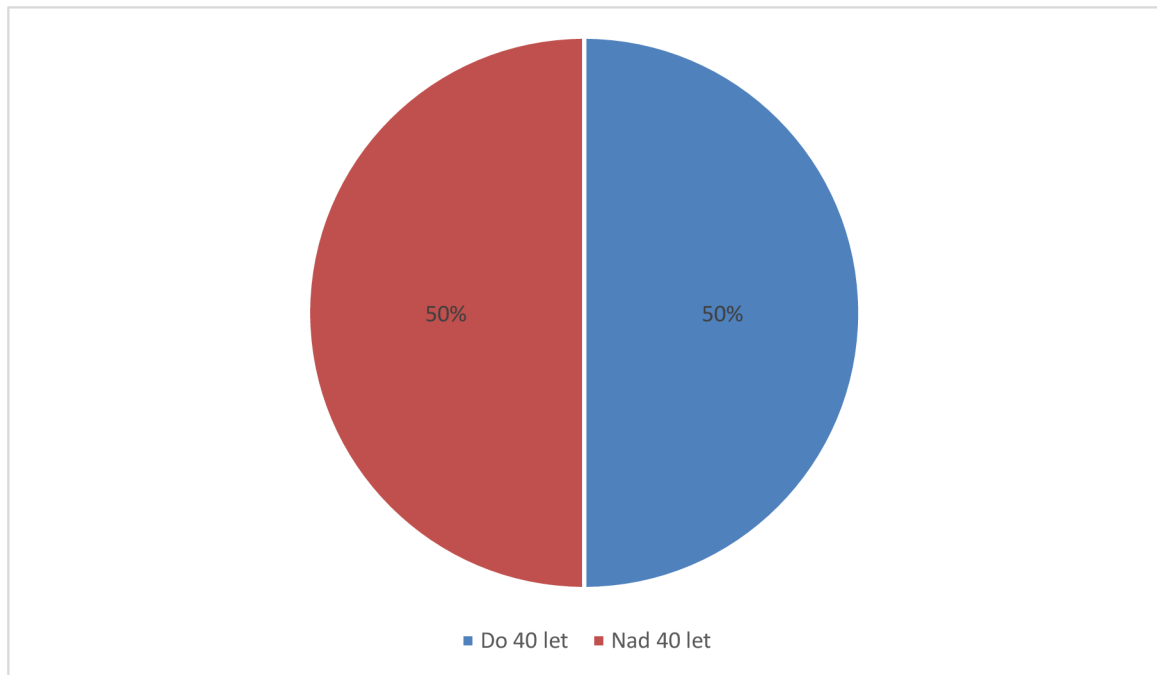
Dotazník se zaměřuje na posouzení postojů k národnostním menšinám a etnikům z věkového hlediska. V dotazníku jsme získali odpovědi od 130 respondentů, z toho 81 žen a 49 mužů.

Na základě věkových kategorií jsme komparovali odpovědi dotazníku. Ke každé položce je vytvořen graf a tabulka. Pro lepší pochopení a posouzení položek dotazníku, budeme tyto komentovat a vytvářet dílčí závěry.

Položka č. 1: Jaký je Váš věk?

Tabulka 8: Zpracování odpovědí dotazovaných na otázku: Jaký je Váš věk?

	Četnost	%
Do 40 let	65	50
Nad 40 let	65	50

Graf 5: Zpracování odpovědí dotazovaných na otázku: Jaký je Váš věk?

Dílčí závěr: Z tabulky vyplývá, že z celkového počtu 130 respondentů (100%) bylo 65 respondentů (50%) ve věku do 40 let a 65 respondentů (50%) ve věku nad 40 let.

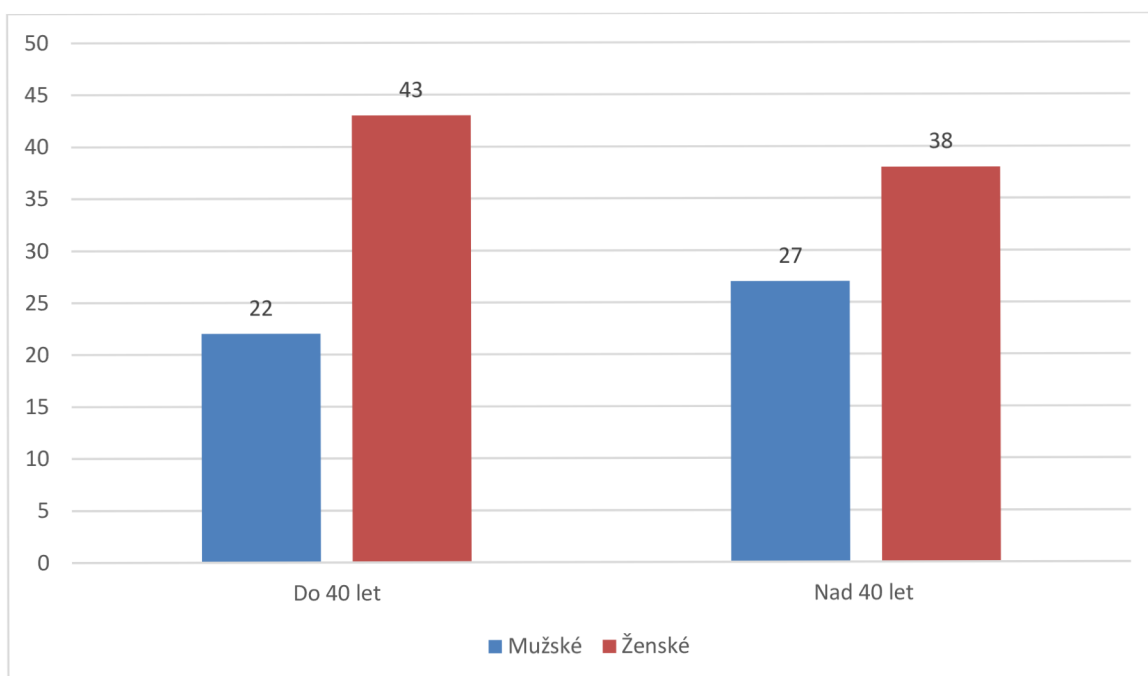
Položka číslo 2: Jakého jste pohlaví?

Tabulka 9: Zpracování odpovědí **mladší generace** dotazovaných na otázku: Jakého jste pohlaví?

<u>Mladší generace</u>	Četnost	%
Mužské	22	33,8
Ženské	43	66,2

Tabulka 10: Zpracování odpovědí **starší generace** dotazovaných na otázku: Jakého jste pohlaví?

<u>Starší generace</u>	Četnost	%
Mužské	27	41,5
Ženské	38	58,5

Graf 6: Zpracování odpovědí dotazovaných na otázku: Jakého jste pohlaví?

Dílčí závěr: Z tabulky je zřejmé, že z celkového počtu 65 respondentů mladší generace (100%) jich je 22 (34%) mužského pohlaví a 43 (66%) respondentů je ženského pohlaví.

Z 65 respondentů starší generace (100%) jich je 27 (41,5%) mužského pohlaví a 38 (58,5%) je ženského pohlaví.

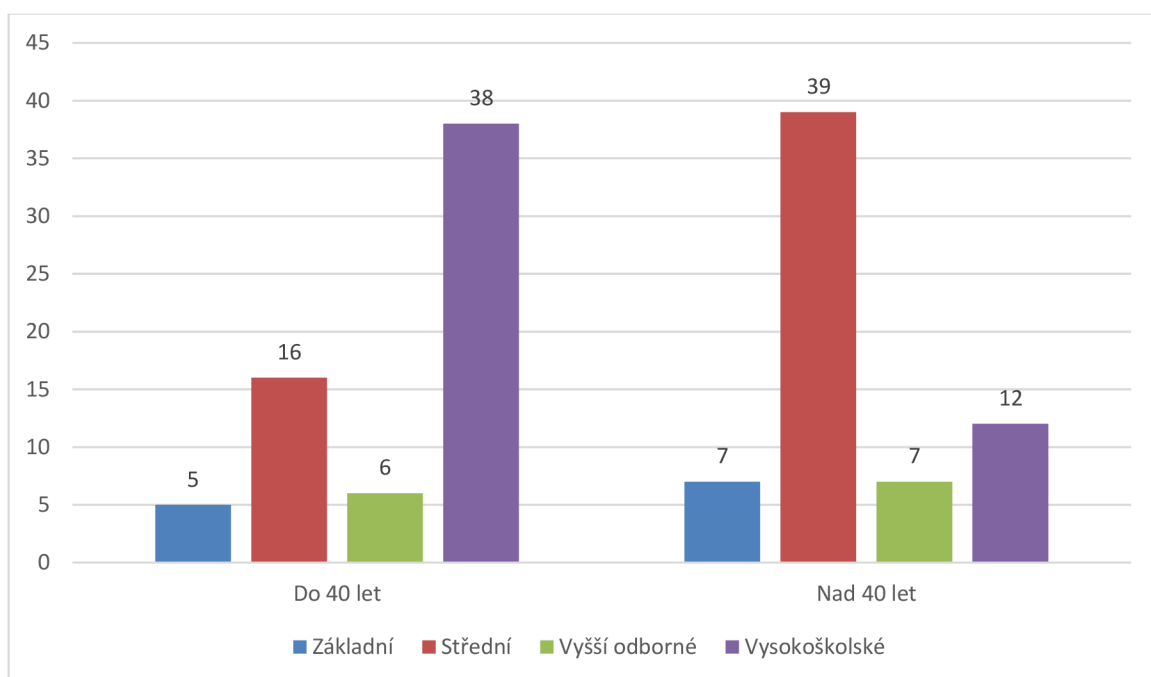
Položka číslo 3: Jakého jste dosáhli nejvyššího vzdělání?

Tabulka 11: Zpracování odpovědí **mladší generace** dotazovaných na otázku: Jakého jste dosáhli nejvyššího vzdělání?

Mladší generace	Četnost	%
Základního	5	7,7
Středního	16	24,6
Vyššího odborného	6	9,2
Vysokoškolského	38	58,5

Tabulka 12: Zpracování odpovědí **starší generace** dotazovaných na otázku: Jakého jste dosáhli nejvyššího vzdělání?

Starší generace	Četnost	%
Základního	7	10,8
Středního	39	60,0
Vyššího odborného	7	10,8
Vysokoškolského	12	18,4

Graf 7: Zpracování odpovědí dotazovaných na otázku: Jakého jste pohlaví?

Dílčí závěr: Z uvedených hodnot lze vyčíst, že respondenti spadající do mladší generace, tedy do 40 let, dosáhli většinou vzdělání vysokoškolského. Naopak starší generace dosahovala ve větší míře středoškolského vzdělání.

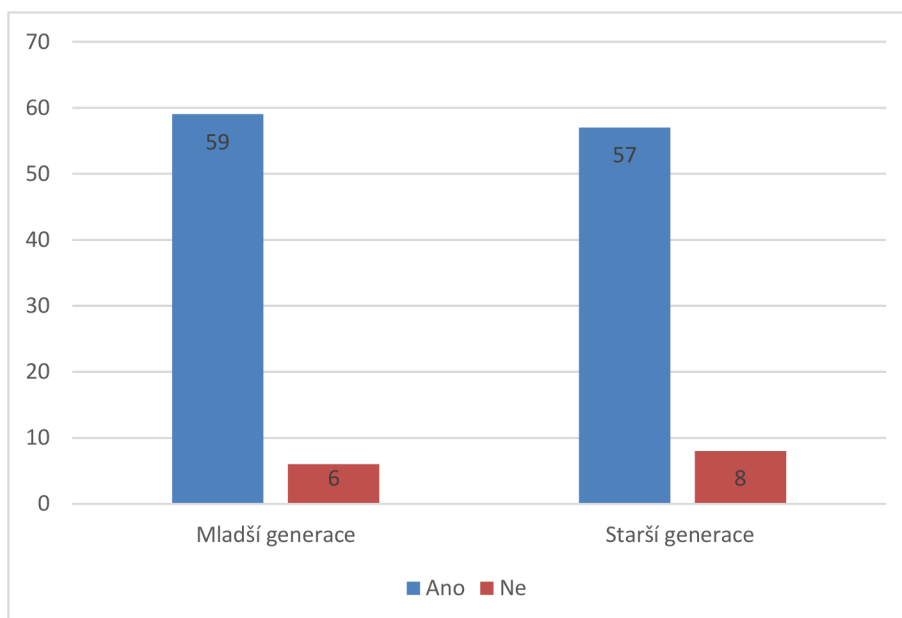
Položka číslo 4: Setkali jste se někdy se členem nějaké národnostní menšiny či příslušníkem jiného etnika/rasy?

Tabulka 13: Zpracování odpovědí **mladší generace** dotazovaných na otázku: Setkali jste se někdy se členem nějaké národnostní menšiny či příslušníkem jiného etnika/rasy?

<u>Mladší generace</u>	Četnost	%
Ano	59	90,8
Ne	6	9,2

Tabulka 14: Zpracování odpovědí **starší generace** dotazovaných na otázku: Setkali jste se někdy se členem nějaké národnostní menšiny či příslušníkem jiného etnika/rasy?

<u>Starší generace</u>	Četnost	%
Ano	57	87,7
Ne	8	12,3

Graf 8: Porovnání odpovědí mladší a starší generace respondentů na otázku: Setkali jste se někdy se členem nějaké národnostní menšiny či příslušníkem jiného etnika/rasy?

Dílčí závěr: Ze získaných údajů je zřejmé, že z 65 respondentů mladší generace (100%) se jich 59 (91%) někdy setkala s příslušníky jiné etnické skupiny a že z 65 respondentů starší generace (100%) se jich 57 (88%) někdy setkala s příslušníky jiné etnické skupiny.

Mladší generace se setkala s příslušníky jiné etnické skupiny častěji než starší generace.

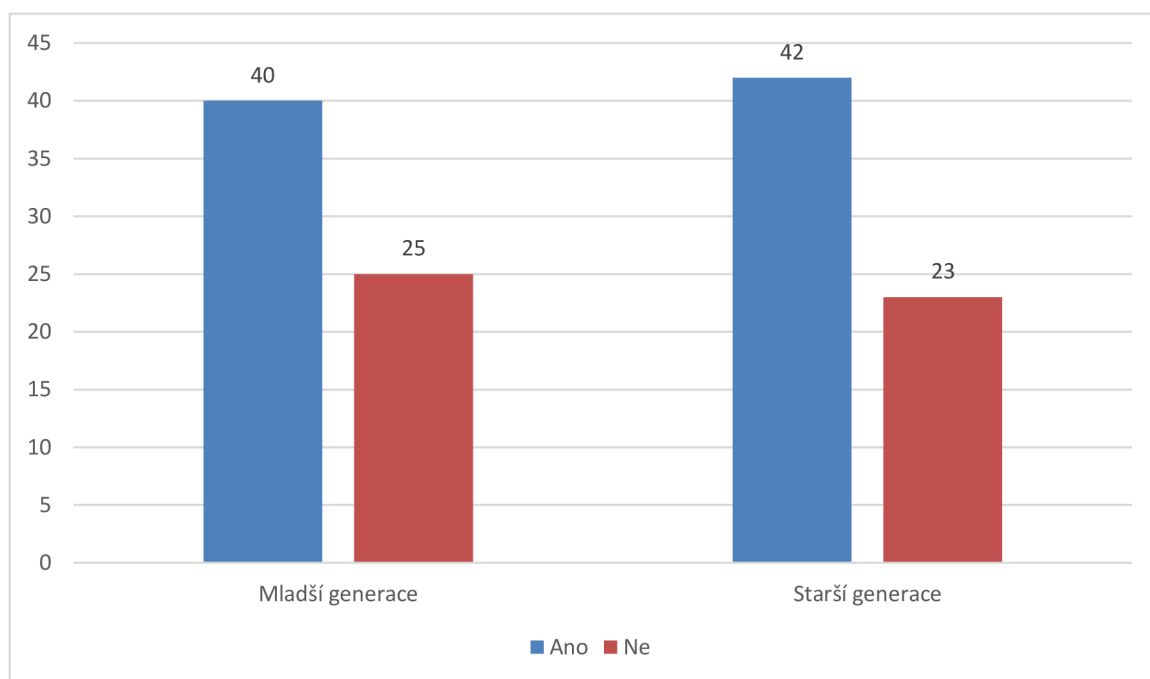
Položka číslo 5: Máte ve svém okolí osobu/osoby jiného etnika/národnostní menšiny?

Tabulka 15: Zpracování odpovědí **mladší generace** dotazovaných na otázku: Máte ve svém okolí osobu/osoby jiného etnika/národnostní menšiny?

<u>Mladší generace</u>	Četnost	%
Ano	40	61,5
Ne	25	38,5

Tabulka 16: Zpracování odpovědí **starší generace** dotazovaných na otázku: Máte ve svém okolí osobu/osoby jiného etnika/národnostní menšiny?

<u>Starší generace</u>	Četnost	%
Ano	42	64,6
Ne	23	35,4

Graf 9: Porovnání odpovědí mladší a starší generace respondentů na otázku: Máte ve svém okolí osobu/osoby jiného etnika/národnostní menšiny?

Dílčí závěr: Z výsledků je zřejmé, že z 65 respondentů mladší generace (100%) se v jejich okolí u 40 (62%) z nich vyskytují osoby jiného etnika či národnostní menšiny a že z 65 respondentů starší generace (100%) se v jejich okolí u 42 (65%) z nich vyskytují osoby jiného etnika či národnostní menšiny.

Osoby starší generace častěji uváděly, že se v jejich okolí nachází osoby jiného etnika či národnostní menšiny.

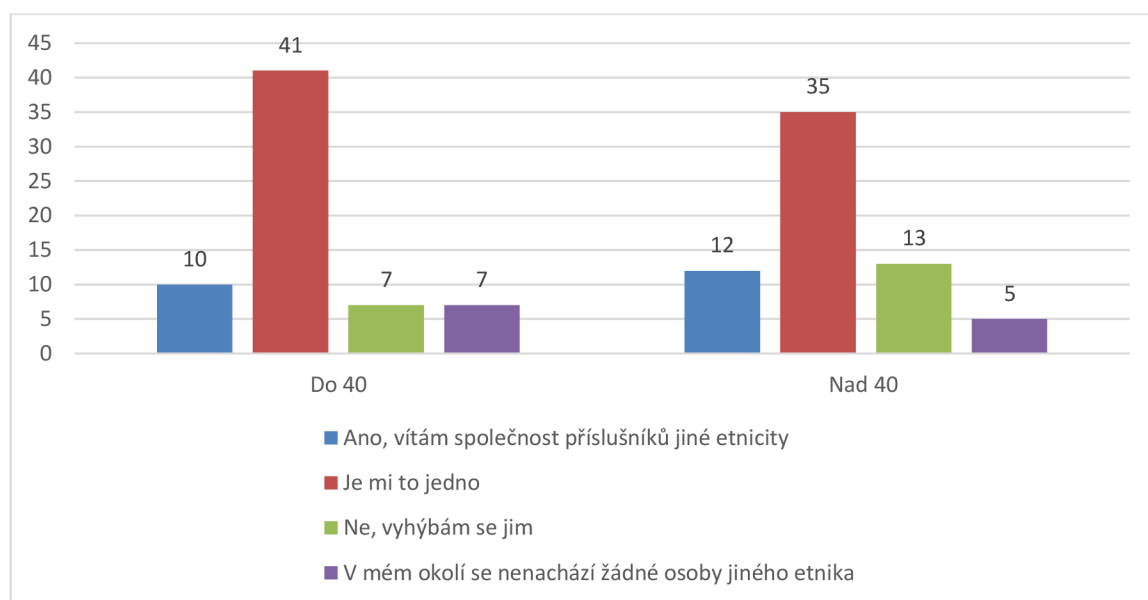
Položka číslo 6: Jste rádi, že se ve Vašem okolí nachází osoby jiného etnika/národnostní menšiny?

Tabulka 17: Zpracování odpovědí **mladší generace** dotazovaných na otázku: Jste rádi, že se ve Vašem okolí nachází osoby jiného etnika/národnostní menšiny?

Mladší generace	Četnost	%
Ano, vítám společnost příslušníků jiné etnicity	10	15,4
Je mi to jedno	41	63,1
Ne, vyhýbám se jim	7	10,8
V mém okolí se nenachází žádné osoby jiného etnika	7	10,8

Tabulka 18: Zpracování odpovědí **starší generace** dotazovaných na otázku: Jste rádi, že se ve Vašem okolí nachází osoby jiného etnika/národnostní menšiny?

Starší generace	Četnost	%
Ano, vítám společnost příslušníků jiné etnicity	12	18,5
Je mi to jedno	35	53,4
Ne, vyhýbám se jim	13	20
V mém okolí se nenachází žádné osoby jiného etnika	5	7,7

Graf 10: Porovnání odpovědí mladší a starší generace respondentů na otázku: Jste rádi, že se ve Vašem okolí nachází osoby jiného etnika/národnostní menšiny?

Dílčí závěr: Z položky číslo 6 můžeme vyvodit, že z 65 respondentů mladší generace (100%) vítá 10 (15%) respondentů přítomnost jiných etnik ve svém okolí. Zatímco 41 (63%) respondentů nemá vyhraněný názor. Z tabulky můžeme vyčíst, že 7 (11%) respondentů není rádo za přítomnost jiných etnik v jejich okolí a u 7 respondentů (11%) se nevyskytují v okolí žádní příslušníci jiných etnik.

Z 65 respondentů starší generace (100%) odpovědělo kladně 12 (18,5%) respondentů.

U 35 (53%) dotazovaných je lhostejné, jestli se v jejich okolí nachází příslušníci jiného etnika a 13 (20%) respondentů sdílí negativní názor. V případě 7 (11%) dotazovaných se v jejich okolí nenachází příslušníci jiného etnika.

Vyšší četnost kladných odpovědí tedy vidíme u starší generace, více neutrálních názorů zastává mladší generace, k zápornému hodnocení se přiklání starší generace a u mladší generace se ve více případech nenachází žádní příslušníci jiných etnik.

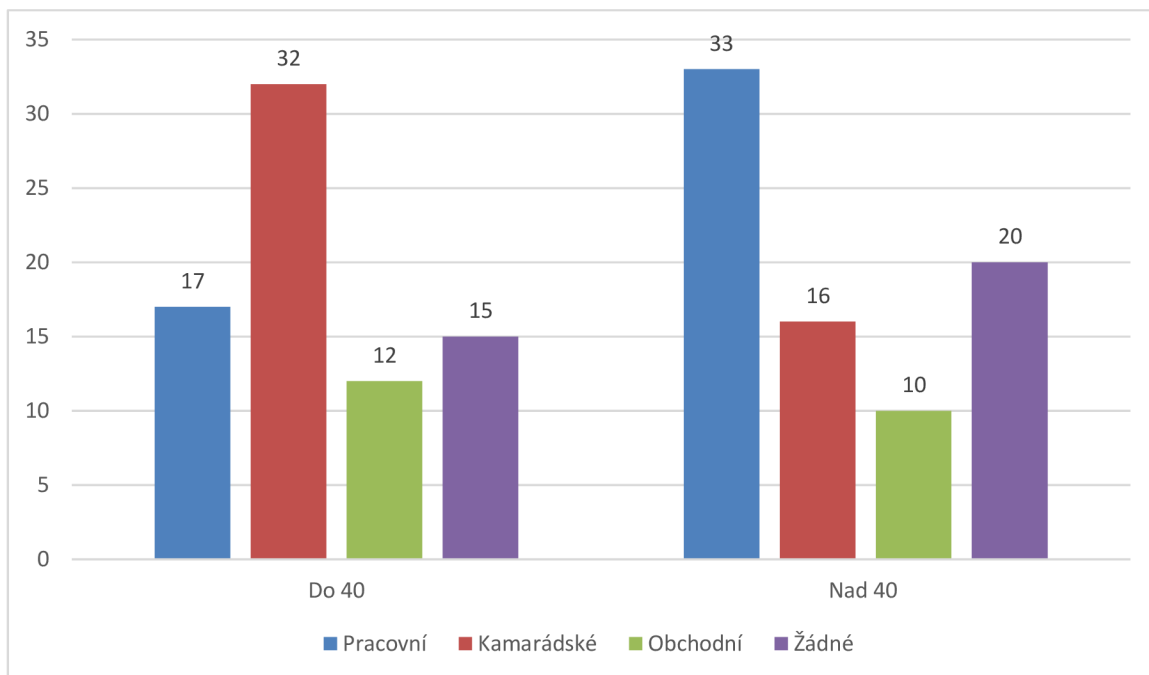
Položka číslo 7: Pokud udržujete vztahy s ostatními menšinami/etniky, jsou to vztahy:

Tabulka 19: Zpracování odpovědí **mladší generace** dotazovaných na otázku: Pokud udržujete vztahy s ostatními menšinami/etniky, jsou to vztahy:

Mladší generace	Počet odpovědí	Podíl z počtu respondentů (%)	Podíl z počtu odpovědí (%)
Pracovní	17	26,2	22,4
Kamarádké	32	49,2	42,1
Obchodní	12	18,5	15,8
Žádné	15	23,1	19,7
Celkem	76	117	100

Tabulka 20: Zpracování odpovědí **starší generace** dotazovaných na otázku: Pokud udržujete vztahy s ostatními menšinami/etniky, jsou to vztahy:

Starší generace	Počet odpovědí	Podíl z počtu respondentů (%)	Podíl z počtu odpovědí (%)
Pracovní	33	50,8	41,8
Kamarádké	16	24,6	20,3
Obchodní	10	15,4	12,6
Žádné	20	30,8	25,3
Celkem	79	122	100

Graf 11: Porovnání odpovědí mladší a starší generace respondentů na otázku: Pokud udržujete vztahy s ostatními menšinami/etniky, jsou to vztahy:

Komentář: Vzhledem k tomu, že otázka je koncipována jako uzavřená otázka s více možnostmi, může nastat situace, kdy počet odpovědí přesáhne celkový počet respondentů (proto byl vytvořen sloupec „Podíl z počtu respondentů (%)“).

Dílčí závěr: Z tabulky můžeme usoudit, že z 65 respondentů mladší generace jich 17 (26%) uvedlo, že s příslušníky jiných etnik udržují pracovní vztah, 32 (49%) dotazovaných uvedlo, že s příslušníky jiných etnik mají kamarádský vztah, 12 (19%) respondentů navázalo s příslušníky jiných etnik obchodní vztah, 15 (23%) dotazovaných neudržuje s příslušníky jiných etnik žádné vztahy.

Z 65 respondentů starší generace (100%) jich 33 (51%) udržuje s příslušníky jiných etnik vztahy pracovní, 16 (25%) dotazovaných má s příslušníky jiných etnik kamarádský vztah, 10 (15%) respondentů udržuje s příslušníky jiných etnik pracovní vztahy a 20 (31%) dotazovaných neudržuje s příslušníky jiných etnik žádné vztahy.

Mladší generace navazuje a udržuje s příslušníky jiných etnik častěji vztahy kamarádské a obchodní než starší generace.

Zatímco starší generace častěji udržuje s příslušníky jiných etnik vztahy pracovní. U respondentů starší generace jsme častěji zaznamenali, že nenavazují a neudržují žádné vztahy s příslušníky jiných etnik.

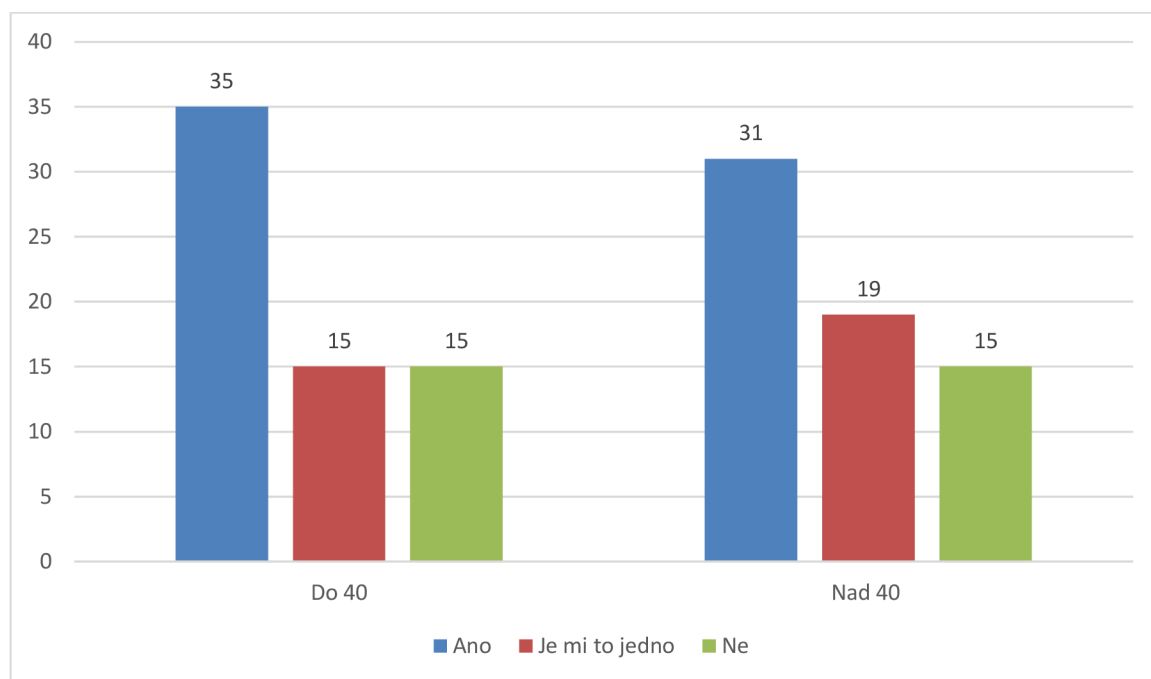
Položka číslo 8: Umíte si představit, že by se do Vašeho sousedství nastěhovali lidé jiného etnika/národnostní menšiny?

Tabulka 21: Zpracování odpovědí **mladší generace** dotazovaných na otázku: Umíte si představit, že by se do Vašeho sousedství nastěhovali lidé jiného etnika/národnostní menšiny?

Mladší generace	Četnost	%
Ano	35	53,8
Je mi to jedno	15	23,1
Ne	15	23,1

Tabulka 22: Zpracování odpovědí **starší generace** dotazovaných na otázku: Umíte si představit, že by se do Vašeho sousedství nastěhovali lidé jiného etnika/národnostní menšiny?

Starší generace	Četnost	%
Ano	31	47,7
Je mi to jedno	19	29,2
Ne	15	23,1

Graf 12: Porovnání odpovědí mladší a starší generace respondentů na otázku: Umíte si představit, že by se do Vašeho sousedství nastěhovali lidé jiného etnika/národnostní menšiny?

Dílčí závěr: Z tabulky je patrné, že z 65 respondentů mladší generace (100%) jich 35 (54%) uvedlo, že by jim nedělalo problém mít za sousedy příslušníky jiného etnika, 15

(23%) respondentů nemá vyhraněný názor a 15 (23%) respondentů by nechtělo bydlet vedle příslušníků jiného etnika.

Z 65 respondentů starší generace (100%) jich 31 (48%) uvedlo, že by jim nevadilo mít za sousedy příslušníky jiného etnika, 19 (29%) respondentů nemá vyhraněný názor a 15 (23%) by nechtělo bydlet vedle příslušníků jiného etnika.

Vyšší četnost kladných odpovědí byla dosažena u mladší generace. Nevyhraněné názory panovaly častěji u starší generace. Obě skupiny dosáhly stejných četností u negativní odpovědi.

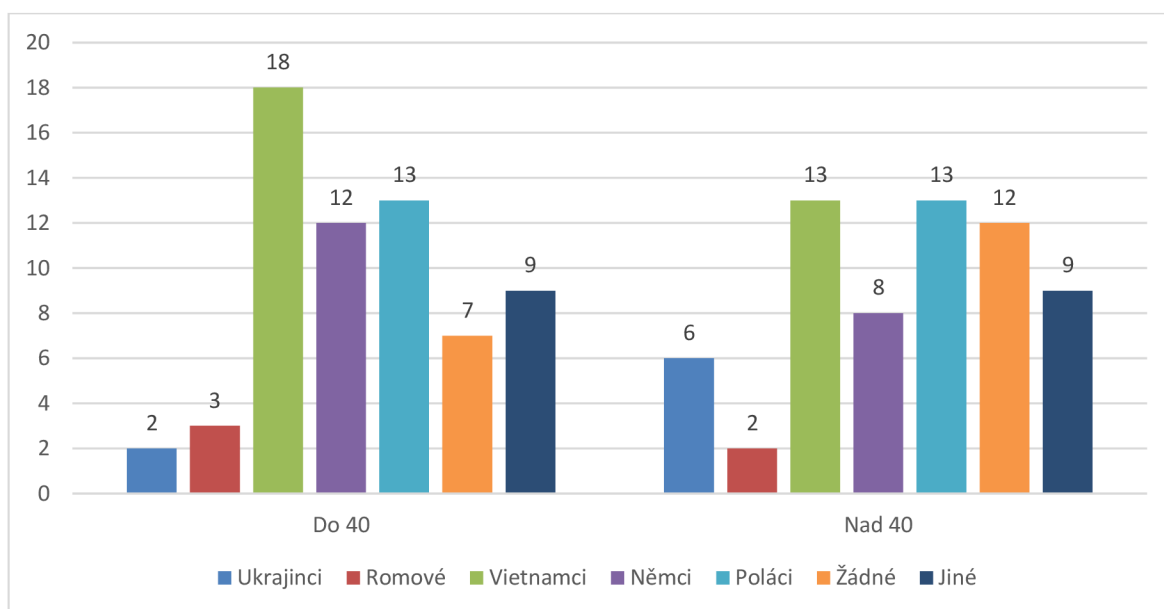
Položka číslo 9: Pokud byste museli bydlet vedle příslušníků jiného etnika/národnostní menšiny, které byste zvolili?

Tabulka 23: Zpracování odpovědí **mladší generace** dotazovaných na otázku: Pokud byste museli bydlet vedle příslušníků jiného etnika/národnostní menšiny, které byste zvolili?

Mladší generace	Četnost	%
Ukrajinci	2	3,1
Romové	3	4,6
Vietnamci	18	27,7
Němci	12	18,5
Poláci	13	20
Žádné	7	10,8
Jiné	9	13,9

Tabulka 24: Zpracování odpovědí **starší generace** dotazovaných na otázku: Pokud byste museli bydlet vedle příslušníků jiného etnika/národnostní menšiny, které byste zvolili?

Starší generace	Četnost	%
Ukrajinci	6	9,2
Romové	2	3,1
Vietnamci	13	20
Němci	8	12,3
Poláci	13	20
Žádné	12	18,5
Jiné	9	13,9

Graf 13: Porovnání odpovědí mladší a starší generace respondentů na otázku: Pokud byste museli bydlet vedle příslušníků jiného etnika/národnostní menšiny, které byste zvolili?

Komentář: Kategorie „Jiné“ obsahuje odpovědi respondentů, kteří uváděli, že nedělají rozdíly mezi etniky a považují všechny za rovnocenné. Uvádíme výčet některých odpovědí:

„Nevyhýbám se žádnému etniku.“

„všetky uvedené“

„všichni“

Dílčí závěr: Z tabulky můžeme podotknout, že z 65 respondentů mladší generace (100%) vybrali 2 (3%) respondenti možnost bydlet vedle příslušníků ukrajinské národnostní menšiny, 3 respondenti (5%) uvádělo možnost bydlet vedle příslušníků romské etnické skupiny, 18 (28%) respondentů uvádělo možnost bydlet vedle příslušníků vietnamské národnostní menšiny, 12 (19%) respondentů uvádělo možnost bydlet vedle příslušníků německé národnostní menšiny, 13 (20%) respondentů uvedlo možnost bydlet vedle příslušníků polské národnostní menšiny, 7 (11%) dotazovaných uvedlo, že by nechtělo bydlet vedle žádných příslušníků národnostní menšiny ani etnické skupiny, 9 (14%) respondentů uvádělo možnost „Jiné“.

Z 65 respondentů starší generace (100%) jich 6 (9%) vybralo možnost bydlet vedle příslušníků ukrajinské národnostní menšiny, 2 (3%) respondenti uvedli možnost bydlet vedle příslušníků romské etnické skupiny, 13 (20%) respondentů uvedlo možnost bydlet vedle příslušníků vietnamské národnostní menšiny, 8 (12%) respondentů uvedlo možnost bydlet vedle příslušníků německé národnostní menšiny, 13 (20%) uvedlo možnost bydlet vedle příslušníků polské národnostní menšiny, 12 (19%) respondentů uvedlo, že by v sousedství nechtěli mít žádné příslušníky národnostní menšiny či etnické skupiny, 9 (14%) respondentů uvedlo možnost „Jiné“.

Z výsledků vyplývá, že příslušníci mladší generace by za své sousedy častěji zvolili Romy, Vietnamce, Němce.

Příslušníci starší generace by za své sousedy častěji zvolili Ukrajince nebo by v sousedství nechtěli žádné příslušníky jiných etnik či národnostních menšin.

Obě skupiny mají stejnou četnost odpovědí u polské národnostní menšiny a u odpovědi „Jiné“, tedy že nedělají rozdíl mezi etniky a považují všechny za rovnocenné.

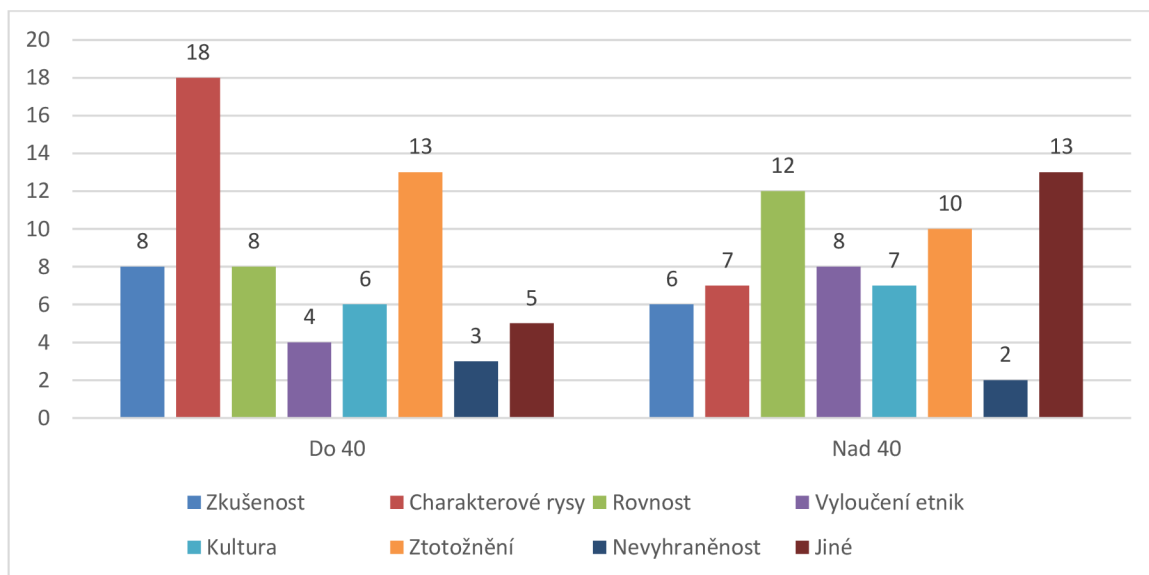
Položka číslo 10: Proč jste zvolil/a právě tuto možnost?

Tabulka 25: Zpracování odpovědí **mladší generace** dotazovaných na otázku: Proč jste zvolil/a právě tuto možnost?

Mladší generace	Četnost	%
Zkušenost	8	12,3
Charakterové rysy	18	27,7
Rovnost	8	12,3
Vyloučení etnik	4	6,2
Kultura	6	9,2
Ztotožnění	13	20
Nevyhraněnost	3	4,6
Jiné	5	7,7

Tabulka 26: Zpracování odpovědí **starší generace** dotazovaných na otázku: Proč jste zvolil/a právě tuto možnost?

Starší generace	Četnost	%
Zkušenost	6	9,2
Charakterové rysy	7	10,8
Rovnost	12	18,5
Vyloučení etnik	8	12,3
Kultura	7	10,8
Ztotožnění	10	15,4
Nevyhraněnost	2	3,1
Jiné	13	20

Graf 14: Porovnání odpovědí mladší a starší generace respondentů na otázku: Proč jste zvolil/a právě tuto možnost?

Komentář: Položka číslo 10 byla koncipována jako otevřená otázka. Abychom ji mohli vyhodnotit, museli jsme odpovědi respondentů kategorizovat.

1) Kategorie „Zkušenost“ – obsahuje odpovědi respondentů, kteří odpovídali na základě zkušeností, ať pozitivních či negativních. Uvádíme výčet některých odpovědí:

„Nemám s nimi špatné zkušenosti.“

„Mám s nimi dobré zkušenosti.“

„Kromě Romů nemám žádné špatné zkušenosti s jinými etniky.“

2) Kategorie „Charakterové rysy“ – respondenti volili svoje odpovědi podle charakterových rysů etnických skupin. Zde uvádíme výčet odpovědí respondentů:

„nekonfliktní, klidní, pracovití, houževnatí, slušní, přátelští, milí, úžasní, bezproblémoví, tišší, vstřícní“.

3) Kategorie „Rovnost“ – do této kategorie byly zařazeny odpovědi respondentů, kteří uváděli, že nedělají rozdíly mezi etniky, považují všechny lidi za rovnocenné či neposuzují lidi podle vzhledu. Zde uvádíme výčet odpovědí respondentů:

„Jsou to lidi jako my. I mezi Čechy jsou nepřizpůsobiví občané, jen se o tom nemluví.“

A stranit se někoho jenom kvůli původu je padlé na hlavu.“

„Protože posuzuji člověka podle toho, jak se chová. Ne podle toho, jak vypadá nebo odkud je.“

„Protože záleží na každém konkrétním člověku, a ne na etniku, národnosti.“

4) Kategorie „Vyloučení etnik“ – v této kategorii jsou obsaženy odpovědi, u nichž respondenti uvádějí, že nechtějí mít ve svém sousedství příslušníky jiných etnik nebo národnostních menšin. Zde je uveden výčet odpovědí:

„Nepreferuji žádné etnikum nebo národnostní menšinu.“

„Protože nechci bydlet vedle žádného cizince.“

„Protože jsem čistokrevní rasista.“

„nemám ráda cizince..žádný“

5) Kategorie „Kultura“ – respondenti volili svoje odpovědi na základě preferencí kultur daných etnik nebo na základě zájmu o jazyk různých etnik. Zde je uveden výčet některých odpovědí:

„Skvělá kultura“

„Zajímá mě jejich kultura.“

„Znám velmi dobře jejich řeč.“

6) Kategorie „Ztotožnění“ – kategorie obsahuje odpovědi respondentů, jež jako důvod uváděli vztah pojící je s určitou etnickou skupinou či národnostní menšinou nebo se rozhodovali na základě největší podobnosti s etnickou skupinou či národnostní menšinou.

„Protože jsou mi blízko.“

„Jsou nám nejpodobnější“

„Otec pracuje v Polsku, mám k nim nejbližší vztah.“

7) Kategorie „Nevyhraněnost“ – v této kategorii jsou obsaženy odpovědi respondentů, kteří nemají vyhraněný názor. Uvádíme výčet některých odpovědí:

„je mi jedno akej budú národnosti/etnika“

„je mi jedno, kdo bude bydlet vedle mě“

„je mi jedno kdo“

8) Kategorie „Jiné“ – do této kategorie jsme zařadili odpovědi, které nedávají smysl, nevztahují se k otázce či zůstaly nevyplněny. Uvádíme výčet některých odpovědí:

„Vaše odpověď“

„co já vím“

„nevím“

Dílčí závěr: Z tabulky je patrné, že z 65 dotazovaných mladší generace (100%) jich 8 (12%) volilo etnikum na základě zkušeností, 18 (28%) respondentů volilo etnikum na základě charakterových rysů, 8 (12%) respondentů nedělalo rozdíly mezi etniky a považovalo všechny lidi za rovnocenné. U 4 (6%) respondentů byla zaznamenána odpověď, že by v sousedství nechtěli mít žádné příslušníky jiných etnik, 6 (9%) respondentů uvedlo, že etnikum vybírali podle preferencí kultury toho daného etnika, 13 (20%) dotazovaných volilo etnikum podle vztahů, které je s tím daným etnikem pojí, 3 (5%) respondenti neřeší, zda by bydleli či nebydleli vedle příslušníků jiného etnika, 5 (8%) respondentů odpovídalo na otázku neadekvátně nebo ji vůbec nevyplnili.

Z 65 respondentů starší generace (100%) jich 6 (9%) volilo etnikum na základě zkušeností, 7 (11%) respondentů volilo etnikum na základě charakterových rysů, 12 (19%) dotazovaných považuje všechny lidi za rovnocenné. V 8 (12%) případech respondenti

uvedli, že by nechtěli mít ve svém sousedství žádné etnikum, 7 (11%) respondentů odpovídalo na základě preferencí kultury toho daného etnika, 10 (15%) respondentů volilo etnikum podle vztahů, které je s tím daným etnikem pojí, 2 (3%) respondenti neřeší, zda by bydleli či nebydleli vedle příslušníků jiného etnika, 13 (20%) respondentů uvádělo neadekvátní odpovědi nebo ji nevyplnili vůbec.

Z výsledků můžeme usoudit, že respondenti mladší generace se častěji rozhodovali na základě zkušeností, které nabyli s určitými etniky, také se častěji rozhodovali na základě charakterových rysů etnik. Dále uváděli, že se častěji rozhodovali na základě ztotožnění či vztahu, jež je pojí s určitou etnickou skupinou. Mladší generace častěji neměla vyhraněný názor.

Za to respondenti starší generace častěji uváděli, že příslušníky etnik považují za rovnocenné a příslušnost k etnické skupině nebo národnostní menšině je pro ně irelevantní. Respondenti starší generace se častěji rozhodovali na základě preferencí kultur daných etnik. Také častěji uváděli, že by ve svém sousedství žádné etnikum nechtěli.

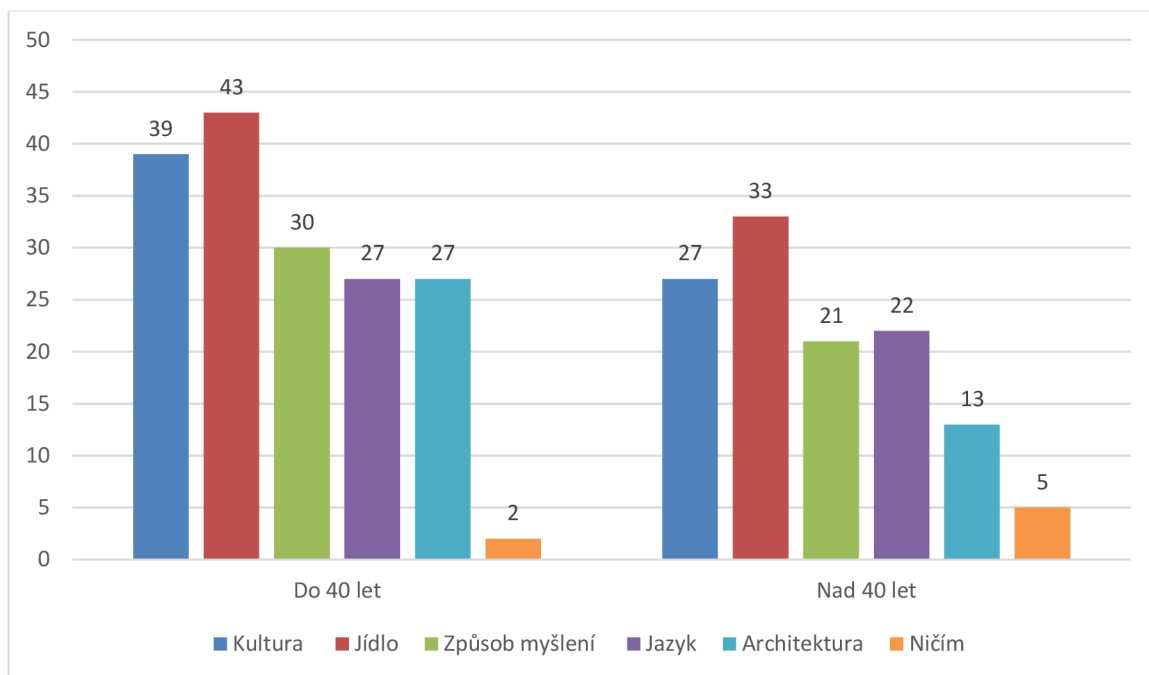
Položka číslo 11: Čím Vás mohou podle Vašeho názoru obohatit ostatní etnika?

Tabulka 27: Zpracování odpovědí **mladší generace** dotazovaných na otázku: Čím Vás mohou podle Vašeho názoru obohatit ostatní etnika?

Mladší generace	Počet odpovědí	Podíl z počtu respondentů (%)	Podíl z počtu odpovědí (%)
Kultura	39	60,0	23,2
Jídlo	43	66,2	25,6
Způsob myšlení	30	46,2	17,9
Jazyk	27	41,5	16,1
Architektura	27	41,5	16,1
Ničím	2	3,1	1,2
Celkem	168	259	100

Tabulka 28: Zpracování odpovědí **starší generace** dotazovaných na otázku: Čím Vás mohou podle Vašeho názoru obohatit ostatní etnika?

Starší generace	Počet odpovědí	Podíl z počtu respondentů (%)	Podíl z počtu odpovědí (%)
Kultura	27	41,5	22,3
Jídlo	33	50,8	27,3
Způsob myšlení	21	32,2	17,4
Jazyk	22	33,8	18,2
Architektura	13	20	10,7
Ničím	5	7,7	4,1
Celkem	121	186	100

Graf 15: Porovnání odpovědí mladší a starší generace respondentů na otázku: Čím Vás mohou podle Vašeho názoru obohatit ostatní etnika?

Komentář: Vzhledem k tomu, že otázka je koncipována jako polouzavřená otázka s více možnostmi, může nastat situace, kdy počet odpovědí přesáhne celkový počet respondentů (proto byl vytvořen sloupec „Podíl z počtu respondentů (%)“).

Dílčí závěr: Z tabulky je patrné, že z celkového počtu 65 respondentů mladší generace (100%) jich 39 (60%) uvedlo, že je ostatní etnika mohou obohatit jejich kulturou, 43 (66%) respondentů je toho názoru, že je ostatní etnika mohou obohatit v oblasti gastronomie, 21 (32%) respondentů uvedlo, že je ostatní etnika mohou obohatit způsobem myšlení, 27 (42%) dotazovaných zastává názor, že je příslušníci jiného etnika mohou obohatit jazykem, tedy napomoci zlepšit své schopnosti v mluveném či psaném projevu cizího jazyka, 27 (42%) respondentů uvedlo, že se od ostatních etnik mohou nechat inspirovat architekturou, 2 (3%) respondenti jsou toho názoru, že je ostatní etnika nemohou ničím obohatit.

Z celkového počtu 65 respondentů starší generace (100%) jich 27 (42%) uvedlo, že je ostatní etnika mohou obohatit jejich kulturou, 33 (51%) dotazovaných uvedlo, že je ostatní etnika mohou obohatit v oblasti gastronomie, 21 (32%) respondentů je toho názoru,

že je ostatní etnika mohou obohatit způsobem myšlení, 22 (34%) respondentů uvedlo, že je příslušníci jiného etnika mohou obohatit v oblasti cizího jazyka, 13 (20%) dotazovaných zastává názor, že pro ně mohou být inspirací architektonické stavby jiných etnik a 5 (8%) dotazovaných uvedlo, že je ostatní etnika nemohou obohatit ničím.

Mladší generace častěji zastává názor, že je ostatní etnika mohou obohatit v oblasti kultury, jídla, způsobu myšlení, jazyka a architektury.

Starší generace častěji zastává názor, že je ostatní etnika nemohou ničím obohatit. Z tohoto můžeme usoudit, že mladší generace shledává v poznání jiných etnik více kladů než starší generace.

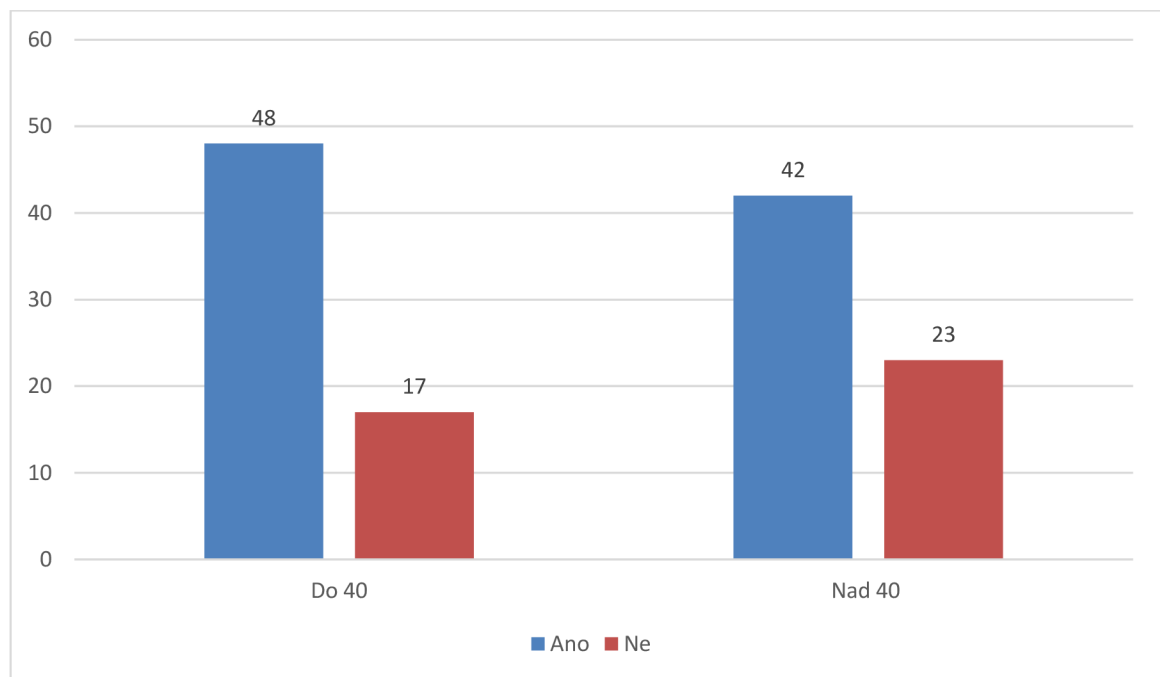
Položka číslo 12: Setkali jste se osobně s projevy rasismu či s xenofobním chováním v průběhu Vašeho života?

Tabulka 29: Zpracování odpovědí **mladší generace** dotazovaných na otázku: Setkali jste se osobně s projevy rasismu či s xenofobním chováním v průběhu Vašeho života?

<u>Mladší generace</u>	Četnost	%
Ano	48	73,8
Ne	17	26,2

Tabulka 30: Zpracování odpovědí **starší generace** dotazovaných na otázku: Setkali jste se osobně s projevy rasismu či s xenofobním chováním v průběhu Vašeho života?

<u>Starší generace</u>	Četnost	%
Ano	42	64,6
Ne	23	35,4

Graf 16: Porovnání odpovědí mladší a starší generace respondentů na otázku: Setkali jste se osobně s projevy rasismu či s xenofobním chováním v průběhu Vašeho života?

Dílčí závěr: Ze získaných dat je zřejmé, že z 65 respondentů mladší generace (100%) se jich 48 (74%) v průběhu života setkala s projevy rasismu a zbylých 17 (26%) respondentů se nikdy v životě nesetkala s projevy rasismu.

Z 65 respondentů starší generace (100%) se jich s projevy rasismu setkala 42 (65%). V 23 (35%) případech se jich s projevy rasismu neseťkalo.

Mladší generace se s projevy rasismu setkala ve více případech než generace starší. To může být zapříčiněno častějším používáním moderních technologií a přístupem na internet u příslušníků mladší generace, respektive jejich působení na sociálních sítích.

Komentář: Otázku číslo 12 jsme využili jako tzv. „eliminační otázku“, abychom zjistili, kolik respondentů se setkala s projevy rasismu. Výsledky ukazují, že 48 respondentů mladší generace se setkala s projevy rasismu (100%), proto budeme ve výpočtech vycházet právě z odpovědí těchto 48 respondentů.

Stejným způsobem jsme postupovali i u respondentů starší generace. Respondenti starší generace uvedli, že se s projevy rasismu setkali ve 42 případech (100%), proto budeme ve výpočtech vycházet právě z odpovědí těchto 42 respondentů.

Tento předpoklad se týká pouze otázek číslo 13, číslo 14, číslo 15.

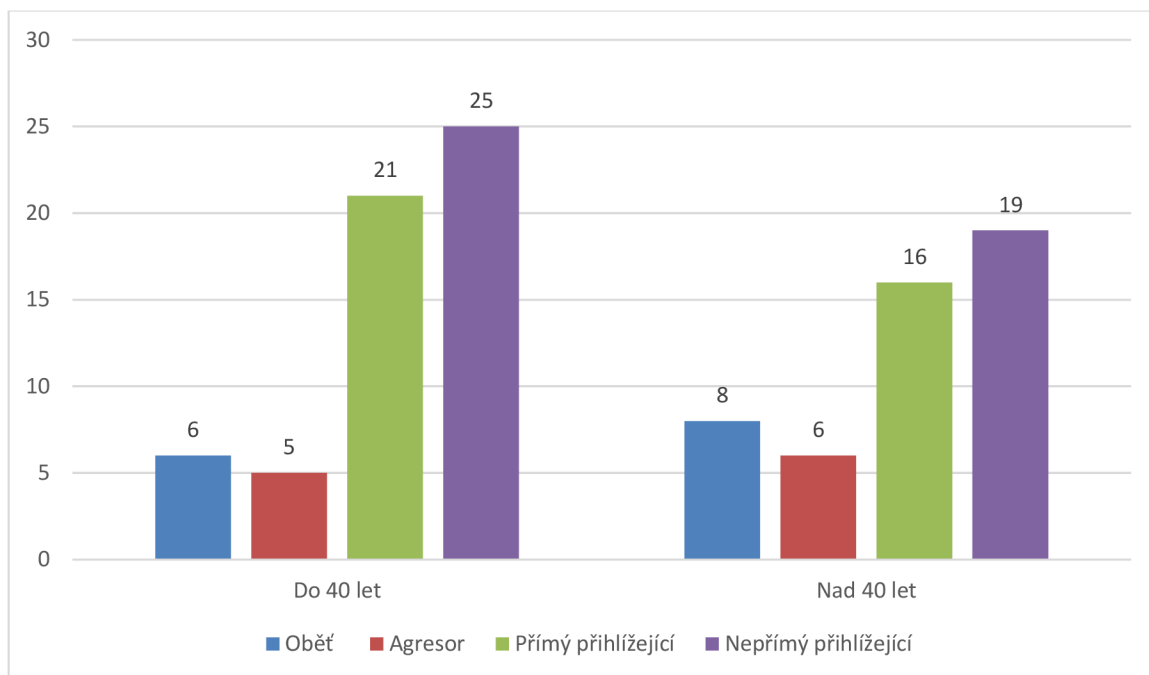
Položka číslo 13: Pokud ano, v jaké jste byli pozici?

Tabulka 31: Zpracování odpovědí **mladší generace** dotazovaných na otázku: Pokud ano, v jaké jste byli pozici?

Mladší generace	Počet odpovědí	Podíl z počtu respondentů (%)	Podíl z počtu odpovědí (%)
Oběť	6	12,5	10,5
Agresor	5	10,4	8,8
Přímý přihlízející	21	43,8	36,8
Nepřímý přihlízející	25	52,1	43,9
Celkem	57	119	100

Tabulka 32: Zpracování odpovědí **starší generace** dotazovaných na otázku: Pokud ano, v jaké jste byli pozici?

Starší generace	Počet odpovědí	Podíl z počtu respondentů (%)	Podíl z počtu odpovědí (%)
Oběť	8	19	16,3
Agresor	6	14,3	12,2
Přímý přihlízející	16	38,1	32,7
Nepřímý přihlízející	19	45,2	38,8
Celkem	49	117	100

Graf 17: Porovnání odpovědí mladší a starší generace respondentů na otázku: Pokud ano, v jaké jste byli pozici?

Komentář: Po zjištění, kolik respondentů se setkala projevy rasismu, jsme vycházeli z následujících četností. Výsledky ukazují, že 48 respondentů mladší generace se setkala s projevy rasismu (100%), proto budeme ve výpočtech vycházet právě z odpovědí těchto 48 respondentů.

Stejným způsobem jsme postupovali i u respondentů starší generace. Respondenti starší generace uvedli, že se s projevy rasismu setkali ve 42 případech (100%), proto budeme ve výpočtech vycházet právě z odpovědí těchto 42 respondentů.

Vzhledem k tomu, že otázka je koncipována jako uzavřená otázka s více možnostmi, může nastat situace, kdy počet odpovědí přesáhne celkový počet respondentů (proto byl vytvořen sloupec „Podíl z počtu respondentů (%)“).

Dílčí závěr: Z počtu 48 respondentů mladší generace (100%), kteří se setkali s projevy rasismu, jich uvedlo, že 6 (12,5%) dotazovaných byli v pozici oběti, 5 (10%) respondentů bylo v pozici agresora, 21 (44%) dotazovaných se ocitlo v pozici přímého pozorovatele a 25 (52%) dotazovaných bylo v pozici nepřímého přihlížejího.

Z počtu 42 respondentů starší generace (100%), kteří se setkali s projevy rasismu, jich uvedlo, že 8 (19%) respondentů bylo v pozici oběti, 6 (14%) respondentů bylo v pozici agresora, 16 (38%) respondentů se ocitlo v pozici přímého pozorovatele a 19 (45%) dotazovaných bylo v pozici nepřímého pozorovatele.

Z tohoto můžeme vyvodit, že respondenti mladší generace se ve více případech setkali s projevy rasismu, když byli v pozici přímého pozorovatele a v pozici nepřímého pozorovatele.

Respondenti starší generace se častěji setkali s projevy rasismu, když byli v pozici oběti a agresora.

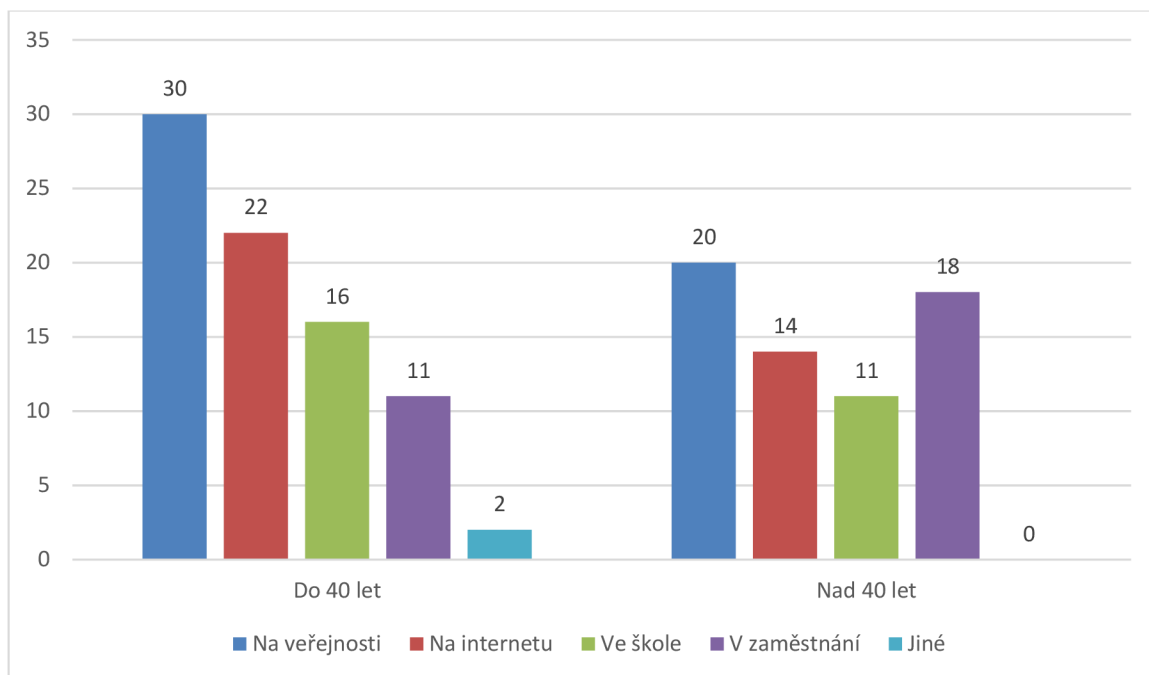
Položka číslo 14: V jakém prostředí jste se s rasismem setkali?

Tabulka 33: Zpracování odpovědí **mladší generace** dotazovaných na otázku: V jakém prostředí jste se s rasismem setkali?

Mladší generace	Počet odpovědí	Podíl z počtu respondentů (%)	Podíl z počtu odpovědí (%)
Na veřejnosti	30	62,5	37,0
Na internetu	22	45,8	27,2
Ve škole	16	33,0	19,8
V zaměstnání	11	22,9	13,6
Jiné	2	4,2	2,5
Celkem	81	168	100

Tabulka 34: Zpracování odpovědí **starší generace** dotazovaných na otázku: V jakém prostředí jste se s rasismem setkali?

Starší generace	Počet odpovědí	Podíl z počtu respondentů (%)	Podíl z počtu odpovědí (%)
Na veřejnosti	20	47,6	31,7
Na internetu	14	33,3	22,2
Ve škole	11	26,2	17,5
V zaměstnání	18	42,9	28,6
Jiné	0	0	0
Celkem	63	150	100

Graf 18: Porovnání odpovědí mladší a starší generace respondentů na otázku: V jakém prostředí jste se s rasismem setkali?

Komentář: Po zjištění, kolik respondentů se setkalo projevy rasismu, jsme vycházeli z následujících četností. Výsledky ukazují, že 48 respondentů mladší generace se setkalo s projevy rasismu (100%), proto budeme ve výpočtech vycházet právě z odpovědí těchto 48 respondentů.

Stejným způsobem jsme postupovali i u respondentů starší generace. Respondenti starší generace uvedli, že se s projevy rasismu setkali ve 42 případech (100%), proto budeme ve výpočtech vycházet právě z odpovědí těchto 42 respondentů.

Vzhledem k tomu, že otázka je koncipována jako polouzavřená otázka s více možnostmi, může nastat situace, kdy počet odpovědí přesáhne celkový počet respondentů (proto byl vytvořen sloupec „Podíl z počtu respondentů (%)“).

Do kategorie „Jiné“ byly zařazeny odpovědi, u kterých respondenti uváděli následující:

„Vyprávěním o životě kamarádky“

„V rodině“

Dílčí závěr: Z počtu 48 respondentů mladší generace (100%) jich 30 (63%) uvedlo, že se projevy rasismu setkala na veřejnosti, 22 (46%) jich uvedlo, že se s projevy rasismu setkala na internetu, 16 (33%) jich uvedlo, že se s projevy rasismu setkala ve škole, 11 (23%) dotazovaných uvedlo, že se s projevy rasismu setkala v zaměstnání a 2 (4%) respondenti zvolilo možnost „Jiné“, tedy že se s rasismem setkali v rodině nebo z vyprávění.

Z počtu 42 respondentů starší generace (100%) jich 20 (48%) uvedlo, že se s projevy rasismu setkala na veřejnosti, 14 (33%) respondentů se s projevy rasismu setkala na internetu, 11 (26%) dotazovaných uvedlo, že se s projevy rasismu setkala ve škole, 18 (43%) respondentů se s projevy rasismu setkala v zaměstnání.

Z výsledků vyplývá, že mladší generace se s projevy rasismu setkala častěji na veřejnosti, na internetu, ve škole, z rodinného prostředí a z vyprávění.

Starší generace se s projevy rasismu častěji setkala v zaměstnání.

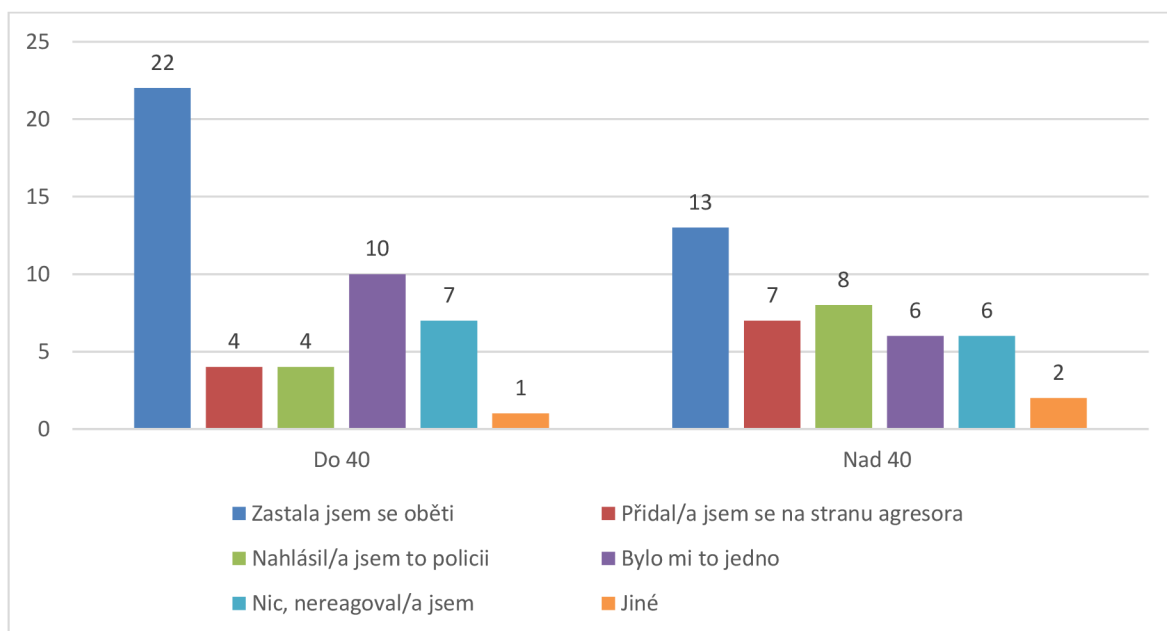
Položka číslo 15: Jak jste se rozhodli reagovat?

Tabulka 35: Zpracování odpovědí **mladší generace** dotazovaných na otázku: Jak jste se rozhodli reagovat?

<u>Mladší generace</u>	Četnost	%
Zastal/a jsem se oběti	22	46,8
Přidal/a jsem se na stranu agresora	4	8,5
Nahlásil/a jsem to policii	4	8,5
Bylo mi to jedno	10	21,3
Nic, nereagoval/a jsem	7	14,9
Jiné	1	2,1

Tabulka 36: Zpracování odpovědí **starší generace** dotazovaných na otázku: Jak jste se rozhodli reagovat?

<u>Starší generace</u>	Četnost	%
Zastal/a jsem se oběti	13	31
Přidal/a jsem se na stranu agresora	7	16,7
Nahlásil/a jsem to policii	8	19
Bylo mi to jedno	6	14,3
Nic, nereagoval/a jsem	6	14,3
Jiné	2	4,8

Graf 19: Porovnání odpovědí mladší a starší generace respondentů na otázku: Jak jste se rozhodli reagovat?

Komentář: Po zjištění, kolik respondentů se setkala projevy rasismu, jsme vycházeli z následujících četností. Výsledky ukazují, že 48 respondentů mladší generace se setkala s projevy rasismu (100%), proto budeme ve výpočtech vycházet právě z odpovědí těchto 48 respondentů.

Stejným způsobem jsme postupovali i u respondentů starší generace. Respondenti starší generace uvedli, že se s projevy rasismu setkali ve 42 případech (100%), proto budeme ve výpočtech vycházet právě z odpovědí těchto 42 respondentů.

Do kategorie „*Jiné*“ byly zařazeny odpovědi, u kterých respondenti uváděli následující:

„utekla jsem“

„Vyslechla jsem kamarádku.“

„mluvila jsem o tom doma a "nahlásila" to paní učitelce“

Dílčí závěr: Z 48 příslušníků mladší generace (100%), kteří se setkali s projevy rasismu, se jich 22 (47%) zastalo oběti, 4 (8,5%) respondenti se přidali na stranu agresora, 4 (8,5%) dotazovaní se rozhodli nahlásit nevhodné chování vůči příslušníkům jiných etnik policii, 10 (21%) respondentů uvedlo odpověď „*Bylo mi to jedno*“, 7 (15%) respondentů se rozhodlo nereagovat z důvodu strachu a 1 (2%) respondent uvedl možnost „*Jiné*“.

Z 42 respondentů starší generace, kteří se setkali s projevy rasismu, se jich 13 (31%) zastalo oběti, 7 (17%) respondentů uvedlo, že se přidali na stranu agresora, 8 (19%) respondentů nahlásilo toto nevhodné chování policii, 6 (14%) respondentů uvedlo možnost „*Bylo mi to jedno*“, 6 (14%) dotazovaných se rozhodlo nereagovat z důvodu strachu a 2 (5%) respondenti uvedli možnost „*Jiné*“.

Z tohoto je zřejmé, že respondenti mladší generace se při konfrontaci s projevy rasismu snažili častěji zastat oběti, častěji „přehlíželi“ projevy rasismu a častěji se rozhodli nereagovat vůbec, neboť se báli o svoje bezpečí než respondenti starší generace.

Respondenti starší generace se při konfrontaci s projevy rasismu častěji přidávali na stranu agresora, častěji se rozhodli nahlásit projevy rasismu, které byly páčány na příslušnících jiných etnik, policii než respondenti mladší generace.

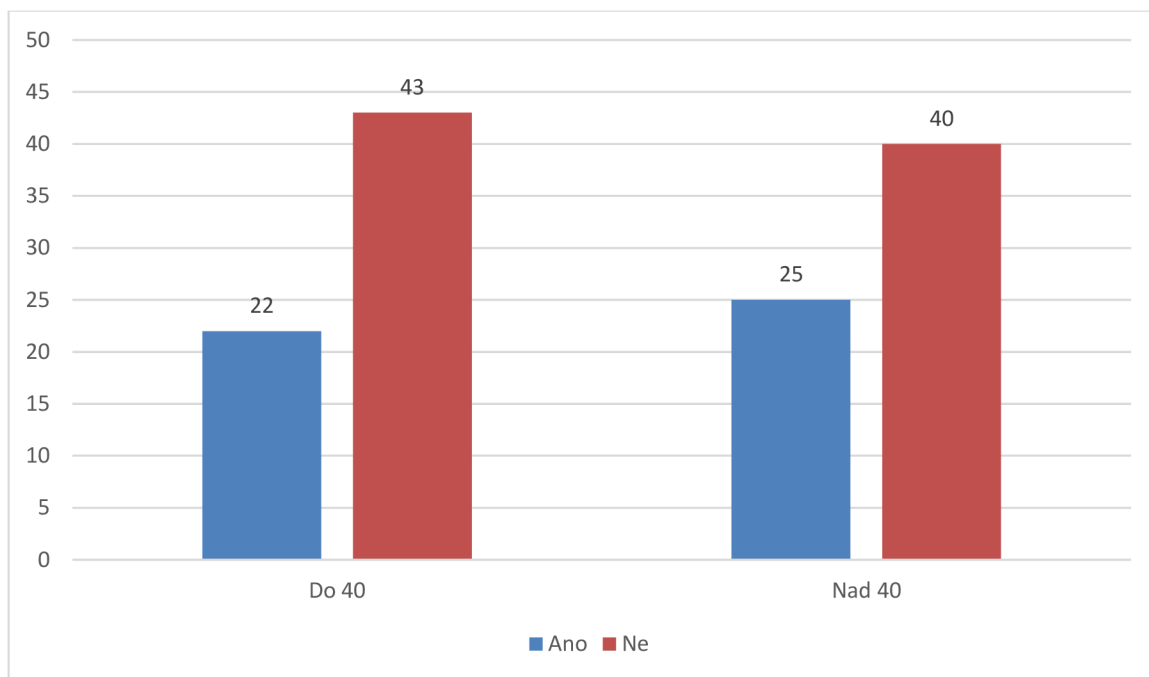
Položka číslo 16: Znáte někoho ve Vašem okolí, kdo se hlásí ke krajnímu extremismu či zastává radikální názory vůči lidem odlišného etnika?

Tabulka 37: Zpracování odpovědí **mladší generace** dotazovaných na otázku: Znáte někoho ve Vašem okolí, kdo se hlásí ke krajnímu extremismu či zastává radikální názory vůči lidem odlišného etnika?

<u>Mladší generace</u>	Četnost	%
Ano	22	33,8
Ne	43	66,2

Tabulka 38: Zpracování odpovědí **starší generace** dotazovaných na otázku: Znáte někoho ve Vašem okolí, kdo se hlásí ke krajnímu extremismu či zastává radikální názory vůči lidem odlišného etnika?

<u>Starší generace</u>	Četnost	%
Ano	25	38,5
Ne	40	61,5

Graf 20: Porovnání odpovědí mladší a starší generace respondentů na otázku: Znáte někoho ve Vašem okolí, kdo se hlásí ke krajnímu extremismu či zastává radikální názory vůči lidem odlišného etnika?

Dílčí závěr: Z tabulky vyplývá, že z 65 respondentů mladší generace (100%) jich zvolilo 22 (34%) možnost „ano“, 43 (66%) respondentů nezná nikoho ve svém okolí, kdo by zastával ideologii krajní pravice.

Z 65 respondentů starší generace (100%) jich 25 (38,5%) zná někoho, kdo zastává ideologii krajní pravice a 40 (61,5%) respondentů uvedlo, že nikoho, kdo se hlásí ke krajní pravici, nezná.

Z tohoto můžeme usoudit, že ideologie krajní pravice je ve společnosti relativně ve vysoké míře rozšířená. Příslušníci starší generace znají častěji někoho, kdo sympatizuje, ať skrytě či otevřeně, s krajním extremismem. Za předpokladu, že se příslušníci starší generace spíše kamarádí, stýkají a navazují kontakty s lidmi podobné věkové kategorie (tedy lidmi staršími 40 let), pak z toho můžeme vyvodit, že starší generace častěji zastává ideologické názory starší pravice.

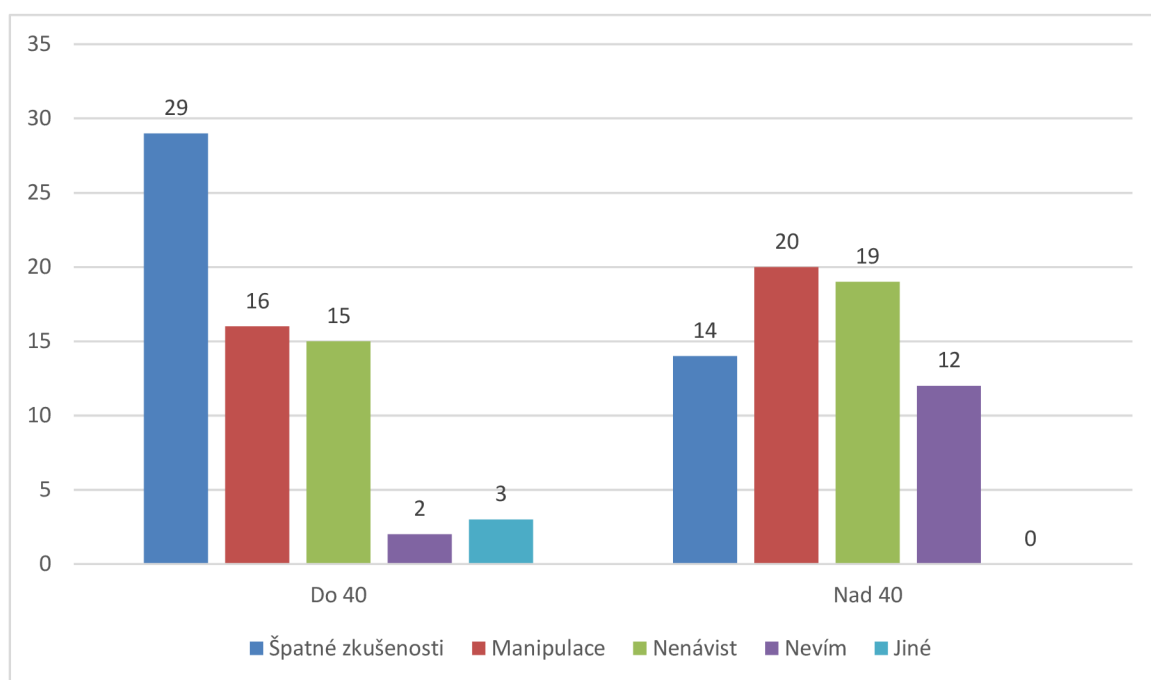
Položka číslo 17: Proč si myslíte, že se lidé rozhodnou stát příslušníky/sympatizanty krajního extremismu?

Tabulka 39: Zpracování odpovědí **mladší generace** dotazovaných na otázku: Proč si myslíte, že se lidé rozhodnou stát příslušníky/sympatizanty krajního extremismu?

Mladší generace	Četnost	%
Špatné zkušenosti	29	44,6
Manipulace	16	24,6
Nenávist	15	23,1
Nevím	2	3,1
Jiné	3	4,6

Tabulka 40: Zpracování odpovědí **starší generace** dotazovaných na otázku: Proč si myslíte, že se lidé rozhodnou stát příslušníky/sympatizanty krajního extremismu?

Starší generace	Četnost	%
Špatné zkušenosti	14	21,5
Manipulace	20	30,8
Nenávist	19	29
Nevím	12	18,5
Jiné	0	0

Graf 21: Porovnání odpovědí mladší a starší generace respondentů na otázku: Proč si myslíte, že se lidé rozhodnou stát příslušníky/sympatizanty krajního extremismu?

Komentář: Do skupiny „Jiné“ jsme zařadili odpovědi respondentů, kteří uváděli, že lidé se stávají sympatizanty krajní pravice z důvodu nedostatečné výchovy, informovanosti a osvěty, dále také ze strachu z příslušníků etnických menšin. Uvádíme výčet odpovědí:
„Jde o výsledek nedostatečné výchovy, případně vzdělání a osvěty. Výše zmíněné možnosti jsou pak již důsledky zmíněných jevů, které mohou ve výsledku vést k sympatiím s krajně pravicovým extremismem.“
„Nikdy se blíže s někým s národnostní či etnické menšiny neseťkali.“
„Mají strach z neznámého“

Dílčí závěr: Z tabulky je patrné, že z 65 respondentů mladší generace (100%) se jich 29 (45%) domnívá, že se lidé stávají sympatizanty krajního extremismu z důvodu špatných zkušeností s etniky, 16 (25%) respondentů uvádí, že se lidé nechají zmanipulovat, 15 (23%) respondentů se domnívá, že z důvodu nenávisti k jiným etnikům lidé sympatizují s ideologií krajní pravice, 2 (3%) dotazovaných zvolili odpověď „Nevím“ a 3 (5%) respondenti zvolili možnost „Jiné“.

Z 65 respondentů starší generace (100%) se jich 14 (22%) domnívá, že se lidé stávají sympatizanty krajního extremismu z důvodu špatných zkušeností s etniky, 20 (31%) respondentů uvádí, že se lidé nechají zmanipulovat, 19 (29%) respondentů si myslí, že z důvodu nenávisti k jiným etnikům lidé sympatizují s ideologií krajní pravice, 12 (19%) respondentů vybralo možnost „Nevím“.

Respondenti mladší generace se častěji domnívají, že lidé začnou sympatizovat s ideologií krajní pravice, protože mají s etniky špatné zkušenosti. Dále se také respondenti mladší generace častěji domnívají, že se lidé přiklání k idejím krajní pravice z nedostatečné informovanosti, osvěty a strachu z neznámého.

Respondenti starší generace se častěji domnívají, že se lidé nechají zmanipulovat k projevům sympatií s krajní pravici a také si častěji myslí, že se lidé z důvodu nenávisti k jiným etnikům stávají sympatizanty s krajní pravici. Dotazovaní ze starší generace častěji uváděli, že neví, proč někteří lidé chovají sympatie ke krajní pravici.

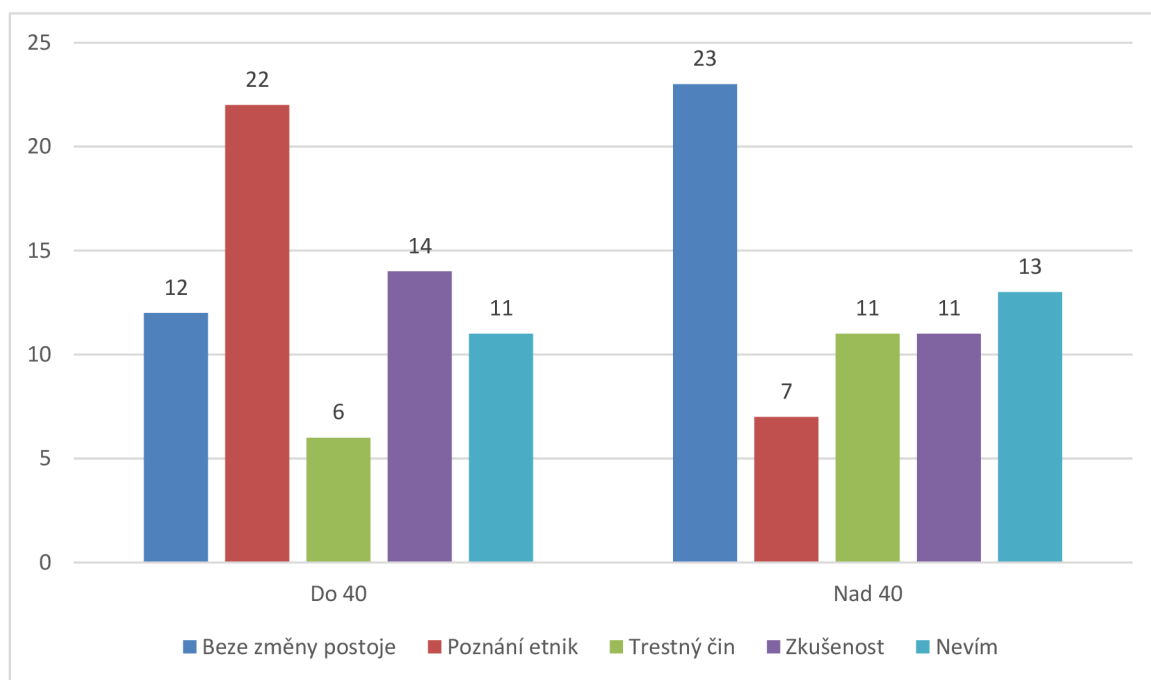
Položka číslo 18: Co by podle Vás mohlo zapříčinit změnu Vašeho postoje k vnímání jiných etnik?

Tabulka 41: Zpracování odpovědí **mladší generace** dotazovaných na otázku: Co by podle Vás mohlo zapříčinit změnu Vašeho postoje k vnímání jiných etnik?

Mladší generace	Četnost	%
Beze změny postoje	12	18,5
Poznání etnik	22	33,8
Trestný čin	6	9,2
Zkušenost	14	21,5
Nevím	11	16,9

Tabulka 42: Zpracování odpovědí **starší generace** dotazovaných na otázku: Co by podle Vás mohlo zapříčinit změnu Vašeho postoje k vnímání jiných etnik?

Starší generace	Četnost	%
Beze změny postoje	23	35,4
Poznání etnik	7	10,8
Trestný čin	11	16,9
Zkušenost	11	16,9
Nevím	13	20

Graf 22: Porovnání odpovědí mladší a starší generace respondentů na otázku: Co by podle Vás mohlo zapříčinit změnu Vašeho postoje k vnímání jiných etnik?

Komentář: Otázka číslo 18 je koncipována jako otevřená otázka. Z tohoto důvodu jsme museli kategorizovat odpovědi, abychom získali potřebná data.

1) Kategorie „Beze změny postoje“ – kategorie obsahuje odpovědi respondentů, kteří jsou pevně rozhodnutí a jejich postoj zůstává neměnný. Postoj respondentů by nezměnila dokonce ani žádná pozitivní či negativní zkušenost. Uvádíme výčet některých odpovědí:

„*Nic*“

„*Nic - beru je jako součást našeho společenství.*“

„*Nic, nemůžeme házet všechny do jednoho pytle.*“

2) Kategorie „Poznání etnik“ – v této kategorii jsou obsaženy odpovědi respondentů, kteří uváděli, že (pozitivní) změnu postoje by u nich zapříčinilo bližší poznání kultur různých etnik nebo být v užším kontaktu s příslušníky různých etnik. Uvádíme výčet některých odpovědí:

„*Silnější poznání etnika*“

„*být s nimi v kontaktu*“

„*Jejich chování. Bližší poznání jejich kultury.*“

3) Kategorie „Trestný čin“ – kategorie obsahuje odpovědi respondentů, kteří uváděli, že (negativní) změnu postoje by zapříčinilo, kdyby příslušníci určitého etnika spáchali trestný čin, přestupek nebo teroristický útok. Uvádíme výčet některých odpovědí:

„*Osobní konflikt, útok na člena rodiny, válka*“

„*Teroristický útok*“

„*Nějaký zločin*“

4) Kategorie „Zkušenost“ – v této kategorii jsou obsaženy odpovědi respondentů, u nichž by změnu postoje k příslušníkům jiného etnika zapříčinila pozitivní či negativní zkušenost. Uvádíme výčet některých odpovědí:

„*Pozitivní zkušenost s jednotlivými etniky*“

„*Negativní zkušenost s určitým etnikem*“

„*Špatná osobní zkušenost (asi)*“

5) Kategorie „Nevím“ – v kategorii jsou zařazeny odpovědi respondentů, kteří uváděli, že nemají představu o tom, co by mohlo zapříčinit změnu jejich postoje k vnímání různých etnik. Uvádíme výčet některých odpovědí:

„*co já vím*“

„*Netuším*“

„*Nevím.*“

Dílčí závěr: Z tabulky je patrné, že z 65 respondentů mladší generace (100%) jich je 12 (18,5%) pevně rozhodnuto neměnit svůj postoj, a to ani v případě, kdyby zažili pozitivní či negativní zkušenost s příslušníkem nějakého etnika, 22 (34%) respondentů uvedlo, že k pozitivní změně postoje by napomohlo poznání kultury daných etnik a užší sociální kontakt s příslušníky daných etnik, 6 (9%) respondentů uvádělo, že negativní změnu postoje by zapříčinilo, kdyby příslušníci jiného etnika spáchali trestný čin, přestupek nebo teroristický útok, 14 (22%) respondentů uvedlo, že změnu postoje by zapříčinila pozitivní či negativní zkušenost s příslušníky etnických skupin, 11 (17%) respondentů neví, co by mohlo zapříčinit změnu postoje.

Z 65 respondentů starší generace jich 23 (35%) uvedlo, že jejich postoj by nezměnila žádná skutečnost, a to ani pozitivní či negativní zkušenost, 7 (11%) respondentů uvedlo, že pozitivní změna postoje by byla možná, pokud by došlo k bližšímu poznání kultury a navázání užšího kontaktu s příslušníky daných etnik, 11 (17%) respondentů uvedlo, že negativní změnu postoje by zapříčinilo, kdyby příslušníci jiného etnika spáchali trestný čin, přestupek nebo teroristický útok, 11 (17%) respondentů uvedlo, že změnu postoje by zapříčinila pozitivní či negativní zkušenost s příslušníky etnických skupin, 13 (20%) dotazovaných neví, co by mohlo zapříčinit změnu postoje.

Z tohoto tedy vyplývá, že respondenti mladší generace by pozitivně změnili svůj postoj vůči příslušníkům jiných etnik častěji, pokud by došlo k bližšímu poznání kultury těchto etnik, nebo pokud by došlo k bližšímu kontaktu s příslušníky jiných etnik. Respondenti mladší generace častěji uváděli, že změna postoje vůči příslušníkům jiného etnika by u nich nastala, pokud by zažili pozitivní nebo negativní zkušenost s některým příslušníkem daného etnika.

Zatímco respondenti starší generace častěji uváděli, že jejich postoj by se vůči příslušníkům jiného etnika nezměnil za žádných okolností, a to jak z toho důvodu, že nedělají rozdíl mezi příslušníky daných etnik, nebo nehodlají toto změnit, protože se nějakým způsobem vyhraňují proti příslušníkům daných etnik. Dále respondenti starší generace častěji uváděli, že negativní změnu postoje by zapříčinilo, kdyby příslušníci daného etnika spáchali trestný čin, přestupek či teroristický čin. Respondenti starší generace častěji uváděli, že neví, co by mohlo zapříčinit změnu jejich postoje k vnímání jiných etnik.

5 Diskuse a závěry empirické části

V empirickém šetření jsme se zabývali, zda se členové společnosti různých věkových kategorií setkali s projevy rasismu. Domnívali jsme se, že starší generace se častěji setkala s těmito projevy než generace mladší. Tato domněnka se nám nepotvrdila. Lze konstatovat, že se s projevy rasismu setkali příslušníci mladší i starší generace ve stejné míře. Z tohoto můžeme usoudit, že se rasismus ve společnosti vyskytuje napříč všemi věkovými kategoriemi a přerůstá v celospolečenský problém bez ohledu na věkové rozdíly.

Dále jsme zjišťovali, zda má věk respondentů vliv na míru nesnášenlivosti vůči jiným etnikům. Předpokládali jsme, že starší generace osob vykazuje vyšší míru nesnášenlivosti vůči lidem jiného etnika než generace mladší. Taktéž se nám domněnka nepotvrdila. Můžeme tedy říct, že míra nesnášenlivosti je u starší i mladší generace podobná. Nelze tvrdit, že by jedna věková skupina v míře nesnášenlivosti dominovala nad druhou, z čehož vyplývá, že netolerantní členové společnosti vůči jiným etnikům taktéž prostupují napříč všemi věkovými kategoriemi.

Dále jsme také zkoumali, zda je souvislost mezi věkem respondentů a preferencí příslušníků různých etnik na základě zkušeností. Odhadovali jsme, že se respondenti mladší generace rozhodují při výběru příslušníků jiného etnika na základě zkušeností častěji než respondenti starší generace. Opět se nám hypotéza nepotvrdila. Z tohoto můžeme usoudit, že se respondenti rozhodují, zda jim je příslušník jiného etnika sympatický či nikoliv, i na základě jiných předpokladů, než jsou pouze zkušenosti. Převážně se jedná o atributy, které jsou v populaci „běžně zažity“, jako například charakterové rysy. Podle odpovědí respondentů můžeme říct, že příslušníci některých etnik jsou vybíráni na základě zažitých stereotypů (ať pozitivních nebo negativních). Dle našeho mínění je třeba pracovat s těmito negativními stereotypy a vynaložit maximum úsilí na to je odstranit (považováno za nejlepší možnost), nebo alespoň „změkčit“ dopady těchto negativních stereotypů. Jsme toho názoru, že lepší poznání příslušníků jiných etnik a jejich kultur by mohlo pozitivně ovlivnit vzájemné soužití majoritní i minoritní společnosti. K tomuto má napomoci průřezové téma s názvem Multikulturní výchova. Kromě toho, že tematické okruhy průřezových témat mají procházet napříč všemi vzdělávacími oblastmi (respektive vzdělávacími obory), bychom mohli věnovat zvýšenou pozornost této problematice ve vzdělávacím oboru s názvem Výchova k občanství. Pedagogové, kteří vyučují tento vzdělávací obor, by mohli spolupracovat buď s některou neziskovou organizací nebo s příslušníkem daného etnika a zorganizovat informativní besedy/cyklus besed, kde by se mohlo přednášet o kultuře, tradicích, zvycích a tradičních

pokrmech apod. Pokud by na besedě přednášeli přímo členové jiných etnik, pak by tato skutečnost mohla zaručit větší autenticitu. Ke studijním účelům by mohl posloužit i audiovizuální materiál, obzvláště pokud by nebylo možné uspořádat besedu.

Dotazy se dále zaměřovaly na to, jestli je souvislost mezi věkem respondentů a možností změny jejich postoje k vnímání jiných etnik. Předpokládali jsme, že změna postoje k vnímání jiných etnik je za určitých okolností možná spíše u mladší generace osob než u starší generace osob. Tato hypotéza se nám potvrdila. Usuzujeme, že k změně postoje u mladší generace respondentů je možno dosáhnout prostřednictvím vzdělávání a poznání odlišných kultur, což by mělo napomoci překlenout propast mezi majoritní a minoritní skupinou.

Z tohoto lze také vyvodit, že starší generace respondentů spíše nemá tendence měnit postoje vůči příslušníkům jiných etnik.

V empirické části jsme zjistili, že rasismus je celospolečenský problém, který prolíná všechny věkové kategorie.

Domníváme se, že nejvhodnější možnost k řešení této problematiky je skrze poznání a osvětu. Doporučujeme vést žáky k toleranci a poznání jiných kultur ve výuce již na prvním stupni. Další možností je, podle našeho názoru, zavést samostatný předmět Multikulturní výchova, ve kterém by bylo věnováno více pozornosti této problematice.

Závěr

V uvedené diplomové práci jsme se zabývali rasovými teoriemi, které „položily základy“ novodobému rasismu, přičemž jsme se právě problematikou rasismu zabývali, a to jak v teoretické části práce, tak i v empirické části práce. K tomu, abychom lépe porozuměli problematice rasismu a rasových teorií, jsme vymezili a vysvětlili nezbytné základní pojmy. Vymezit po teoretické stránce témata, která se danou problematikou zabývají, jsme stanovili jako cíl této části. Tento cíl byl naplněn ve třech kapitolách teoretické části diplomové práce.

V první kapitole teoretické části práce jsme vymezili základní pojmy, které jsou důležité pro orientaci v problematice rasových teorií a rasismu. Mezi tyto patří pojem rasa, rasová klasifikace, antropologický typ, etnicita, etnická skupina, národnostní menšina. Dále jsme se zabývali popisem některých národnostních menšin, které jsou zároveň jedny z nejpočetnějších na území ČR.

V druhé kapitole teoretické části práce popisujeme historický vznik a vývoj rasových teorií. Rasoví teoretici rozlišovali nepřeborné množství lidských ras podle nejrůznějšího třídění. Tím nejtypičtějším znakem byly fyzické a biologické vlastnosti (zejména množství pigmentu v kůži). Na základě biologických vlastností byly příslušníkům různých rasových skupin přiřknuty i atributy morální a inteligenční, což vyústilo v učení o nadřazenosti nebo podřazenosti určitých skupin. Čímž se dostáváme ke třetí kapitole teoretické části.

Třetí kapitola teoretické části práce rozpracovává problematiku rasismu. V této části definujeme pojem „rasismus“. Dále se v této kapitole zmiňujeme, jak se rasismus jako ideologie projevuje a jaké jsou hlavní znaky ideologie rasismu. Věnujeme pozornost projevům rasismu, a to od rasové diskriminace až po rasové násilí. Zmiňujeme hrozbu extremismu, respektive krajní pravice, přičemž zastánci idejí krajní pravice popírají rovnost všech členů společnosti, jako jednoho z principů demokratického státu, a staví určité etnikum, rasu, národ či skupinu lidí za „vyšší“. Dále se zabýváme prevencí rasismu, jejíž náplň by se měla uskutečňovat zejména skrze vzdělávání, které má působit jako formativní prvek osobnosti. Taktéž zmiňujeme organizace, jež působí jak na národní, tak i na nadnárodní úrovni, a svými programy se snaží bojovat proti rasismu – pořádají vzdělávací akce, poskytují právní poradenství nebo monitorují lidská práva.

Cílem empirické části práce bylo posoudit a komparovat míru rasismu a pohled na rasové teorie napříč vybranými generacemi. Byly stanoveny čtyři hypotézy, které jsme prostřednictvím výsledků z dotazníkového šetření ověřili a vyhodnotili. Vytyčený cíl empirické části byl naplněn. Dozvěděli jsme se, že se s projevy rasismu setkali respondenti

mladší i starší generace přibližně ve stejné míře. Dále jsme zjistili, že míra nesnášenlivosti vůči příslušníkům jiného etnika je u respondentů mladší generace i starší generace podobná. Také jsme se dozvěděli, že se respondenti rozhodují o tom, zda je jim příslušník jiného etnika sympatický či nikoliv, nejen na základě zkušeností, ale i na základě jiných předpokladů. Mezi tyto můžeme zařadit charakterové rysy, kulturu, blízký vztah pojící je s určitým etnikem. Výzkum nám potvrdil, že změna postoje k vnímání jiných etnik je možná spíše u mladší generace respondentů.

Z výsledků šetření nám vyplynulo, že rasismus je aktuální celospolečenský problém, který prolíná všechny věkové kategorie. Domníváme se, že nejúčinnější formou, jak předcházet rasistickým tendencím ve společnosti, je skrze vzdělávání a osvětu. Poznání vlastní kultury a kultury jiných etnik může zmírnit či úplně odstranit „strach z neznámého“, což může mít za následek částečnou či úplnou eliminaci rasistických tendencí ve společnosti.

V důsledku toho by mělo dojít ke zlepšení smýšlení o příslušnících jiných etnik, celospolečenské situace a zmírnění či eliminaci rasistických tendencí. Proto doporučujeme vést žáky k toleranci a poznání různých kultur ve výuce již na prvním stupni základního vzdělávání. Dalším možným východiskem je, podle našeho názoru, zavést samostatný předmět Multikulturní výchova, ve kterém by bylo věnováno více pozornosti této problematice.

Seznam pramenů a literatury

- BARTOŇOVÁ, Miroslava, 2009. *Strategie ve vzdělávání žáků se sociálním znevýhodněním se zřetelem na romské etnikum v počátečním vzdělávání*. Brno: Masarykova univerzita. ISBN 978-80-210-5103-4
- BERGER, Stefan, Heiko FELDNER a Kevin PASSMORE, ed. *Jak se píšou dějiny: teorie a praxe*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2016. ISBN 978-80-7325-398-1.
- BUDIL, Ivo T. *Jitro Árijců: život a dílo Arthura Gobineaua, zakladatele árijské ideologie*. V Praze: Triton, 2009. ISBN 978-80-7387-274-8.
- BUDIL, Ivo T., MALINA, Jaroslav, ed. *Panoráma biologické a sociokulturní antropologie: modulové učební texty pro studenty antropologie a "příbuzných" oborů*. V Brně: Nadace Universitas Masarykiana, 2005. Scientia (Nadace Universitatis Masarykiana). ISBN 80-86258-60-2.
- BUDIL, Ivo T. *Zrození rasové ideologie*. V Plzni: Západočeská univerzita, [2013]. ISBN 978-80-261-0161-1.
- CLAY, Catrine a Michael LEAPMAN. *Panská rasa: Nacistické Německo a experiment Lebensborn*. Praha: Columbus, 1996. ISBN 80-85928-43-4.
- DACÍK, Tomáš. *Člověk a rasa*. Brno: CERM, 2001. ISBN 80-7204-216-5.
- DANICS, Štefan a Tomáš KAMÍN. *Extremismus, rasismus a antisemitismus*. Praha: Policejní akademie České republiky, 2005. ISBN 80-7251-204-8.
- DANICS, Štefan a Tomáš KAMÍN. *Extremismus, rasismus a antisemitismus*. 2., rozš. vyd. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2008. ISBN 978-80-7251-286-7.
- ERIKSEN, Thomas Hylland. *Etnicita a nacionalismus: antropologické perspektivy*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2012. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 978-80-7419-053-7.
- GABAL, Ivan. *Etnické menšiny ve střední Evropě: konflikt nebo integrace*. Praha: G plus G, 1999. ISBN 80-86-103-23-4
- GOBINEAU, Arthur de. *O nerovnosti lidských plemen*. Praha: Orbis, 1942.
- GOULD, Stephen Jay. *Jak neměřit člověka: pravda a předsudky v dějinách hodnocení lidské inteligence*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1998. Edice 21. ISBN 80-7106-168-9.

- GŘIVNA, Tomáš, Miroslav SCHEINOST a Ivana ZOUBKOVÁ. *Kriminologie*. 4., aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2014. ISBN 978-80-7478-614-3.
- CHAMBERLAIN, Houston Stewart. *Základy devatenáctého století*. Přeložil Jan MRAZÍK. V Praze: Antonín Hajn, 1910. Hajnova knihovna děl domácích i cizích.
- CHRÁSKA, Miroslav, 2016. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. 2. aktualiz. vyd. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-5326-3.
- KELLER, Jan. *Dějiny klasické sociologie*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2004. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 80-86429-34-2.
- KRYL, Miroslav. *Rasismus, antisemitismus, holocaust*. Ústí nad Labem: Filozofická fakulta Univerzity Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem, 2011. ISBN 978-80-7414-389-2.
- LUSCHAN, Felix von. *Völker, Rassen, Sprachen*. Berlin, 1922
- MACHALOVÁ, Tatiana. *Lidská práva proti rasismu*. Vyd. 1. Brno: Doplněk, 2001. ISBN 80-7239-099-6.
- PETRUSEK, Miloslav, Alena MILTOVÁ a Alena VODÁKOVÁ. *Sociologické školy, směry, paradigmata*. Praha: Sociologické nakladatelství, 1994. Sociologické pojmosloví. ISBN 80-85850-04-4
- PETRUSEK, Miloslav, Hana MAŘÍKOVÁ a Alena VODÁKOVÁ. *Velký sociologický slovník*. Praha: Karolinum, 1996. ISBN 80-7184-311-3.
- PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ, 2003. *Pedagogický slovník*. 4. aktualiz. vyd. Praha: Portál. ISBN 80-7178-772-8
- ROSENBERG, Miles, 2016. *Rasa, etnická příslušnost a historie*. In BERGER, Stefan, Heiko FELDNER a Kevin PASSMORE, eds. *Jak se píšou dějiny: Teorie a praxe*. Brno: CDK, 2016. ISBN 978-80-7325-398-1.
- SCHEINOST, Miroslav. *Kriminalita očima kriminologů*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010. ISBN 978-80-7338-096-0.
- ŠIŠKOVÁ, Tatjana, ed. *Výchova k toleranci a proti rasismu: [multikulturní výchova v praxi]*. Vyd. 2., aktualiz. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-182-2.

- VAŘURA, Vladimír, 2007. Teorie etnického konfliktu. In ŠMÍD, Tomáš a Vladimír VAŘURA, eds. *Etnické konflikty v postkomunistickém prostoru*. Brno: CDK, 2007. ISBN 978-80-7325-126-0.
- WOLF, Josef. *Lidské rasy a rasismus v dějinách a v současnosti: člověk a jeho svět II*. Praha: Karolinum, 2000. Učební texty Univerzity Karlovy v Praze. ISBN 80-246-0099-4.

Internetové zdroje

- BLAŽEK, V. (2011). Od „rasy“ k etnocentrismu a zpět. Dostupné online: https://ff.zcu.cz/export/sites/ff/files/Acta-FF/2011/ACTA_FF_2011_3.pdf, [cit. 2021-04-30].
- *Co je extremismus* [online]. Ministerstvo vnitra ČR, Odbor bezpečnostní politiky, 2010 [cit. 2021-4-29]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/co-je-extremismus.aspx>
- *European Network Against Racism* [online]. [cit. 2021-5-4]. Dostupné z: <https://www.enar-eu.org/>
- HUBINGER, Václav, NEŠPOR, Zdeněk, R., ed. Etnicita. *Sociologická encyklopedie* [online]. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2017 [cit. 2021-06-02]. Dostupné z: <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Etnicita>
- HUBINGER, Václav, NEŠPOR, Zdeněk, R., ed. Etnikum. *Sociologická encyklopedie* [online]. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2017 [cit. 2021-06-03]. Dostupné z: <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Etnikum>
- HUDSON, Nicholas. From `nation' to `race': The origin of racial classification in eighteenth-century thought. *Eighteenth-Century Studies*, 1996, **29**(3), 247-264 [cit. 2021-02-25]. ISSN 00132586. Dostupné z: <https://www.english.upenn.edu/sites/www.english.upenn.edu/files/courses/syllabus/2014C-ENGL748-DobieHudsonReadings.pdf>
- RANSDORF, Miroslav a Jiří LINHART, NEŠPOR, Zdeněk R., ed. Rasismus. *Sociologická encyklopedie* [online]. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2017 [cit. 2021-04-18]. Dostupné z: <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Rasismus>

- *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání* [online]. Praha: MŠMT, 2021 [cit. 2021-05-01]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/file/4983/>
- Romská mediální a vzdělávací organizace. In: Sdružení romea.cz [online]. [cit. 2020-05-02]. Dostupné z: <https://www.sdruzeniromea.cz/>
- RYBOVÁ, Lucie. *Činnost ČHV dříve a nyní* [online]. Praha: Český helsinský výbor; 2015 [cit. 2021-03-05]. Dostupné z: http://www.helcom.cz/dokumenty/chv/Prezentace_CHV.ppsx
- *Sdružení pro integraci a migraci* [online]. [cit. 2021-5-2]. Dostupné z: <https://www.migrace.com>
- *Sociální studia: Konceptualizace pojmů rasa a rasismus: Sociologický pohled* [online]. 4. 2007 [cit. 2021-02-15]. Dostupné z: https://journals.muni.cz/socialni_studia/article/view/5573/4668
- Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, čl. 24. [cit. 2021-05-1] Dostupné z: <https://www.psp.cz/docs/laws/listina.html>
- Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, čl. 25. [cit. 2021-05-1] Dostupné z: <https://www.psp.cz/docs/laws/listina.html>
- VACEK, Jaroslav. *Česká a slovenská psychiatrie: Teorie degenerace v psychopatologii* [online]. 102. 2006 [cit. 2021-02-25]. ISSN 1212-0383. Dostupné z: http://www.cspsychiatr.cz/dwnld/CSP_2006_2_95_101.pdf

Přílohy

Dotazníkové šetření - Rasové teorie z pohledu generací

Vážení respondenti,

obracím se na Vás s prosbou o vyplnění dotazníkového šetření pro účely mé diplomové práce s názvem Rasové teorie z pohledu generací.

Vaše odpovědi mi pomohou posoudit postoje k národnostním menšinám a etnikům z věkového hlediska.

Dotazník je anonymní a všechny získané informace budou použity jen pro účely mé diplomové práce.

Předem Vám děkuji za Váš čas a za Vaši ochotu.

Aleš Reibl, student Pedagogické fakulty UPOL

1. Kolik Vám je let?
 - a) Do 40 let
 - b) Více jak 40 let

2. Jakého jste pohlaví?
 - a) Mužského
 - b) Ženského

3. Jakého jste dosáhli nejvyššího vzdělání?
 - a) Základního
 - b) Středního
 - c) Vyššího odborného
 - d) Vysokoškolského

4. Setkali jste se někdy se členem nějaké národnostní menšiny či příslušníkem jiného etnika/rasy?
 - a) Ano
 - b) Ne

5. Máte ve svém okolí osobu/osoby jiného etnika/národnostní menšiny?
 - a) Ano
 - b) Ne

6. Jste rádi, že se ve Vašem okolí nachází osoby jiného etnika/národnostní menšiny?
(Uveďte pouze jednu možnost)
 - a) Ano, vítám společnost příslušníků jiné etnicity
 - b) Je mi to jedno
 - c) Ne, vyhýbám se jim
 - d) V mém okolí se nenachází žádné osoby jiného etnika

7. Pokud udržujete vztahy s ostatními menšinami/etniky, jsou to vztahy:
- a) Pracovní
 - b) Kamarádské
 - c) Obchodní
 - d) Žádné
8. Umíte si představit, že by se do Vašeho sousedství nastěhovali lidé jiného etnika/národnostní menšiny? (Uveďte pouze jednu možnost)
- a) Ano
 - b) Ne
 - c) Je mi to jedno
9. Pokud byste museli bydlet vedle příslušníků jiného etnika/národnostní menšiny, které byste zvolili? (Uveďte pouze jednu možnost)
- a) Ukrajinci
 - b) Romové
 - c) Vietnamci
 - d) Němci
 - e) Poláci
 - f) Jiné (uveďte konkrétně).....
 - g) Žádné
10. Proč jste zvolil/a právě tuto možnost? (Uveďte konkrétně)
11. Čím Vás mohou podle Vašeho názoru obohatit ostatní etnika? (Možno uvést více možností)
- a) Kultura
 - b) Jídlo
 - c) Způsob myšlení
 - d) Jazyk
 - e) Architektura
 - f) Jiné (uveďte konkrétně)
-
-
12. Setkali jste se osobně s projevy rasismu či s xenofobním chováním v průběhu Vašeho života? (pokud odpovíte ne, přeskočte na otázku číslo 17)
- a) Ano

b) Ne

13. Pokud ano, v jaké jste byli pozici? (Možno uvést více možností)

- a) Oběť
- b) Agresor
- c) Přímý přihlížející
- d) Nepřímý přihlížející

14. V jakém prostředí jste se s rasismem setkali? (Možno uvést více možností)

- a) Na veřejnosti
- b) Na internetu
- c) Ve škole
- d) V zaměstnání
- e) Jiné prostředí (uved'te kde konkrétně).....

15. Jak jste se rozhodli reagovat? (Možno uvést více možností)

- a) Zastal jsem se oběti
- b) Přidal/a jsem se na stranu agresora
- c) Bylo mi to jedno
- d) Nahlásil/a jsem to policii
- e) Jiné (uved'te konkrétně).....

16. Znáte někoho ve Vašem okolí, kdo se hlásí ke krajnímu extremismu či zastává radikální názory vůči lidem odlišného etnika?

- a) Ano
- b) Ne

17. Proč si myslíte, že se lidé rozhodnou stát příslušníky/sympatizanty krajního extremismu? (Uved'te pouze jednu možnost)

- a) Jde o nenávisť k jiným národnostním menšinám/rasám
- b) Mají špatné zkušenosti s příslušníky národnostních menšin
- c) Nechají se zmanipulovat
- d) Nevím
- e) Jiné (uved'te konkrétně)

.....

18. Co by podle Vás mohlo zapříčinit změnu Vašeho postoje k vnímání jiných etnik? (uved'te konkrétně)

Anotace

Jméno a příjmení:	Bc. Aleš Reibl
Katedra:	Katedra společenských věd
Vedoucí práce:	Mgr. Tomáš Hubálek, Ph.D.
Rok obhajoby:	2021

Název práce:	Rasové teorie z pohledu generací
Název v angličtině:	Racial theories from the perspective of generations
Anotace práce:	<p>Teoretická část vymezuje základní pojmy důležité pro pochopení problematiky. V práci je popsána historie vzniku a vývoje rasové klasifikace a novodobých rasových teorií. Definuje rasismus jako takový, jeho ideologii a projevy. Zabývá se zde prevencí rasismu a organizacemi bojujícími proti rasismu. Empirická část práce se zaměřuje na komparaci míry rasismu a pohledu na rasové teorie napříč vybranými generacemi.</p>
Klíčová slova:	rasové teorie, rasismus, rasa, etnicita, národnostní menšina, komparace
Anotace v angličtině:	<p>The theoretical part defines the basic concepts important for understanding the issue. The thesis describes the history of the origin and development of racial classification and modern racial theories. It defines racism as such, its ideology and manifestations. It deals with the prevention of racism and organizations fighting racism. The empirical part of the work focuses on the comparison levels of racism and a view of racial theories across selected generations.</p>
Klíčová slova v angličtině:	racial theories, racism, race, ethnicity, national minority, comparison
Přílohy vázané v práci:	Příloha číslo 1: Dotazníkové šetření – Rasové teorie z pohledu generací
Rozsah práce:	106 stran + příloha
Jazyk práce:	čeština